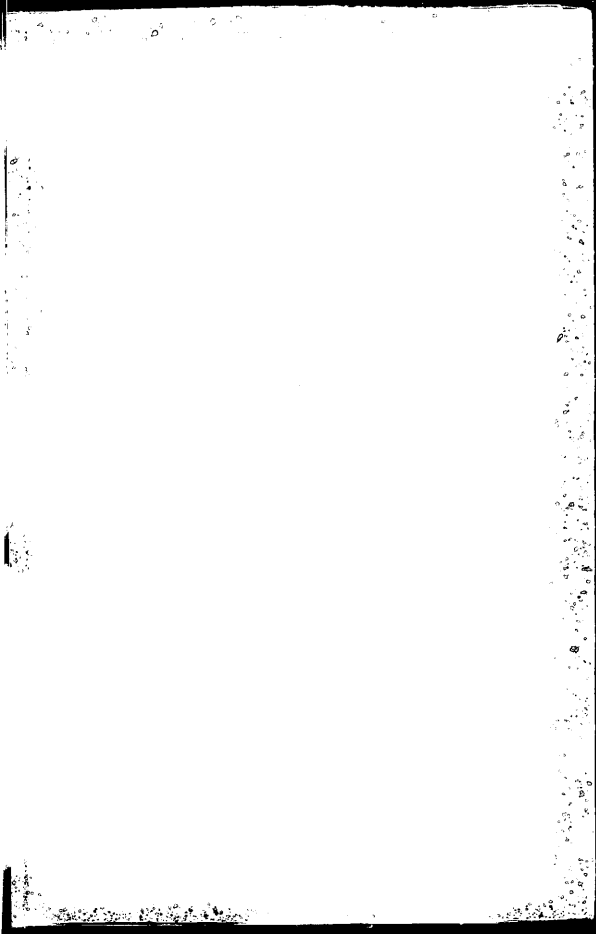

227

1157
F. 30

VADERLANDSCHE HISTORIE VERKORT,

Van den jaare 1751 tot op 1788.

Ten vervolge op dat van

JAN WAGENAAR.

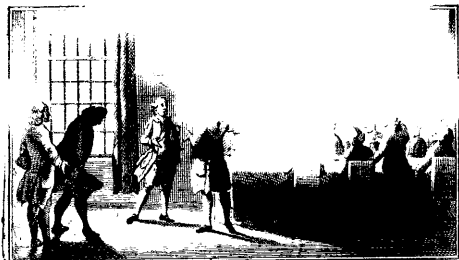

BY DE BEZITTERS VAN HET FONDS
Van ISAAK TIRION,

M D C C X C I.

NED.

LETTEREN

VADERLANDSCHE HISTORIE VERKORT.

VIERDE DEEL.

GEBEURTENISSEN, na het overlyden
van PRINS WILLEM DEN IV.

I.

*Schikking op de Regeering. Begraavenis des
overleden Stadhouders. Huishoudelyke
zaaken.*

I *Vraag.* **W**elke maatregels werden door
de Staaten van Holland voort na den dood
des Prinzen genomen?

A

Antw.

2 VADERLANDSCHE VIERDE

Antw. By gelegenheid van het rouwbe-
klag aan haare Koningklyke Hoogheid ANNA
werdt haar de eed afgenoomen als Gou-
vernante en Voogdesse van den Minderjaa-
rigen Heere Prinse, WILLEM DEN V,
Prins van *Oranje en Nassau* en Erf-Stad-
houder van *Holland*, zonder dat het noo-
dig wierdt geoordeeld hier toe een' byzon-
deren last van de Stedelyke Regeeringen te
vraagen.

2 *Vraag.* Werden 'er toen geene verde-
re schikkingen gemaakt, in gevalle van on-
voorziene Gebeurtenissen?

Antw. Haare Koningklyke Hoogheid gaf
den Staaten een ontwerp over aangaande de
Voogdyschap haarer Vorstelyke Kinderen,
indien zy voor derzelve Meerderjaargheid
mocht overlyden, tussens met verzoek, om
't Berichtschrift van den Raadpensionaris in
zo verre te verbreedden, dat hy in zulk een
geval voor het nakomen der beraamde schik-
king zoude waaken. Op welke zaaken een
gunstig Staatsbesluit werdt genomen.

3. *Vraag.* Waar begroef men het Lyk van
den overleden Prinse?

Antw. Het zelve werdt met veel pragt
bygezet in den Grafkelder van Vader Wil-
lem den I. te Delft, alwaar de meeste Ly-
ken van het Vorstelyk Huis ter Aarden zyn
besteld.

4 *Vraag.* Waarom werdt het Lyk niet
gevolgd door den Raad van Staaten, ge-
lyk door de overige Hooge Collegien?

Antw. Om dat de Raad van Staaten
dacht te moeten gaan onmiddelyk na
de

DEEL. HISTORIE VERKORT. 3

de Algemeene Staaten en voor de Staaten van Holland, die van hun den voorrang meenden te moeten hebben.

5 *Vraag.* Wat besluit namen H. Hoog Mogende ten voordeele van verscheidene Fabrieken?

Antw. Sommige baatzugtige lieden ontzagen zich niet veele Arbeiders, die bekwaam waren in het Houtzagen, Touwslaan, Twynen, Weeven, en diergelyke Handteeringen, te verleiden, om, tot groot nadeel deezer Gewesten, zich Buitenlands te begeeven, om aldaar hunne Fabrieken te oeffenen. Waarom 'er een scherp Placaat werdt uitgevaardigd tegen alle zodanige onderneemingen, en teffens tegen het uitvoeren van Werktuigen, behoorende tot zodanige Fabrieken als hier te Lande tot nog toe het meest in bloei waren gebleeven.

6 *Vraag.* Bepaalden de Staaten van Holland niet iets diergelyks omtrent de Dykwerkers?

Antw. Ja: want de kundigste Werklieden te Werkendam, Hardinksveld en daaromtrent, hadden zich verbonden, om Buitenlands zeer aanmerkelyke Dykwerken te maaken, en vervoerden daar toe hun Werkvolk en Gereedschappen, 't geen by een opkomenden nood voor Holland zelve ten nitersten nadeelig zou hebben kunnen worden. Hierom werdt dit aanneemen by Placaat verboden, uitgezonderd wanneer daar toe uitdrukkelijk verlof van den Staat wierdt verzocht.

4. VADERLANDSCHE VIERDE

7 *Vraag.* Welke vryheden verleende men in dit zelfde jaar 1752, aan de Handelaars op Spanjen?

Antw. Men vergunde hun, voor den tyd van twee jaaren, vrydom van alle Regten op de vreemde Linnens, Garens, 't Yzerwerk, en 't Koperdraad van elders hier gebragt, om naar Spanjen over te voeren.

8 *Vraag.* Welk aanzienelyk Collegie werdt omtrent deezen tyd naar 's Ilaage verplaatst?

Antw. De Noord-Hollandsche Rekenkamer, welke tot hier toe altoos te Hoorn, alwaar Gecommitteerde Raaden van 't Noorder-Kwartier vergaderen, was gevestigd geweest.

II.

Fransche Vluchtelingen. Maroccaansche twist. Maatschappij der Weetenschappen te Haarlem. Inlandsche Gesbillen.

1 *Vraag.* Hoedanig was in deezen tyd de toestand der Hervormden in Frankryk?

Antw. Zeer ellendig, dewyl de vervolging, schoon over 't algemeen bedaard, door den eersten heethoofdigen Intendant wederom kon worden aangeheeven, gelyk omtrent deezen tyd in Languedok en Dauphiné, alwaar de meeste Hervormden wonen, gebeurde.

2 *Vraag.* Wat was het gevolg deczer heillooze maatregelen?

Antw. Veele, anders doorgaans welgestelde Lieden, werden genoodzaakt hun Vaderland te verlaten, en naar Zwitserland te vlug-

vlugten, van waar men ze naar Ierland zoude over voeren. De hier toe noodige kosten werden meest gedraagen door milddaadige Hollanders, terwyl ook veele dier vlugtelingen zich hier te Lande vervoegden, en zeer wel werden bezorgd.

3 *Vraag.* Wat gevolg hadden de oneenigheden met den Keizer van Marocco?

Antw. Zy braken uit in een openbaaren Oorlog, waar van, onder anderen, de gevolgen gevoeld werden door de Equipagie van 't Fregat *Het Huis 't Bosch*, gelyk ook door de Manschap van een Hollandsch Koopvaardy Schip: want deeze Schepen door een harden storm op de Moorsche kust gestrand zynde, werdt de Manschap tot Slaavernye gedoemd en zeer hard gehandeld. Doch eerlang werden zy gelost, en teffens de Vrede tusschen den Keizer van Marocco en H. Hoog Mogende hersteld.

4 *Vraag.* Waar werdt in de Nederlanden de eerste Maatschappy der Weetenenschappen aangelegd?

Antw. Tot hier toe waren de Nederlanders, ten opzigte hunner Nabuken, hier in verre ten achteren. Doch thans kwamen eenige kundige Regenten der Stad Haariem by elkanderen, en vormden het Plan der uitmuntende Geleerde Maatschappye deezer Stad, die raseen grooten roem verkreeg door de geheele beschaafde wereld.

5 *Vraag.* Hoe liep het af met een oud verschil tusschen de Hollandse en Zeeuwse Admiraliteiten over de verlofgelden?

6 VADERLANDSCHE VIERDE

Antw. De Hollandſche Admiraliteit was gewoon de helft te trekken van de veriofgelden, die betaald werden van goederen op de Zeeuwſche ſtroomen in- of uitvaarende; terwyl de Zeeuwen, tegen den zin van Holland, om hunne ſchade voor te komen, de belasting aanmerkelyk hadden verhoogd. Thans werdt de zaak op den ouden voet gebragt, mits dat de Admiraliteit van Amſterdam, die van Zeeland jaarlyks zoude onderſteunen met vyftigduizend guldens.

6 *Vraag* Hoedanig was het geſchil in Friesland over de Militaire Jurisdic tie?

Antw. Tot hier toe hadr aldaar het recht van *Preventie* plaats tuſſchen het Hof Provinciaal en den Naſſauwſchen Provinciaalen Krygsraad. Dat is wanneer Militaire perſoonen zich aan zwaare misdaden ſchuldig maakten, werden zy door dien der beide Rechters geſtraft, welke hen 't eerst hadt doen vatten. Doch in Wintermaand van 1748 hadt de Staat beſlooten, dat voortaan alle misdryven, door Militaire perſoonen begaan, alleen door den gewoonen Militairen Rechter dier Provincie zouden worden geſtraft.

7 *Vraag.* Was het Hof Provinciaal hier mede te vreden?

Antw. Geenszins. Het beklagde zich daar over by verſchillende Memorien aan den Staat en den Stadhouder. Ook benoemde de Gouvernante in 1753 eene Commiſſie tot nader onderzoek; doch het Hof moest toen by 't genomen beſluit beruſten.

III. *Vere*

DEEL. IIISTORIE VERKORT. 7

III.

Verdrag met Sicilien. Scheepsbouw. Kerkelyke geschillen. Stolpiaansch Legaat.

1 *Vraag.* Hoedanig een Verdrag van Koophandel floot de Staat in 't jaar 1753 met den Siciliaanschen Koning?

Antw. De voornaame inhoud daar van was, dat de wederzydsche Onderdaanen zouden hebben eene volkomene vryheid van Handel en Godsdienst, en dat dezelve nergens aan de naspooringen van een Geestelyk Gerechtshof zouden onderworpen zyn.

2 *Vraag.* Wat stelde men tegenwoordig in het werk, ten dienste van den Scheepsbouw en Handel?

Antw. Het Vlisfinger Dok, 't geen in staat is om de grootste Schepen van Oorlog te bevatten, en alle derzelver deelen, by het aftappen van het water, aan het gezigt bloot te stellen, was geheel onbruikbaar geworden, doch werdt thans in den vorigen staat hersteld. Insgelyks werdt de Middelburgsche haven met veel kosten uitgebaggerd en vergroot.

3 *Vraag.* Wat viel 'er aanmerkelyks voor in het Kerkelyke?

Antw. Te Nieuwkerk op de Veluwe hadt in den jaare 1749 eene zeer schadelyke Dweepery een aanvang genomen, en zich allengskens verder en, onder anderen, ook in Zuidholland verspreid. Dan eindelyk namen de Kerkelyke Vergaderingen, en wel eerst de Classis van Schieland, de noodige be-

8 VADERLANDSCHE VIERDE

besluiten, om deze Geestdryvery, die men zeer verkeerdelyk voor eene bovennatuurlyke werking van den H. Geest wilde doen doorgaan, den bodem in te slaan. welke maatregelen ook van eene goede uitwerking waren; vooral toen de Kerkeiyken in de uitvoering kragtdaadig door de Overigheid werden ondersteund.

4 *Vraag.* Konden thans de Roomschegezinden hunnen Godsdienst alomme ongestoord verrichten?

Antw. Over 't algemeen ja. Doch by het oprigten van nieuwe Roomsche kerken niet altoos; gelyk thans bleek in Groningerland, alwaar zy, met toestemminge der Regeeringe, een huis op de grenzen van het Oldampt tot de Godsdienstoeffening hadden bekwaam gemaakt: want toen zy 't gebouw zouden inwyden, kwamen de Onroomschen in grooten getale, en plunderden niet alleen alles uit, maar dreeven ook de Catholyken met slagen naar huis.

5 *Vraag.* Gebeurde 'er thans niet iets in 't Kerkelyke, 't geen beter stichtte?

Antw. De kundige en vermoogende Jan Stoep, maakte, by zyn overlyden, eene somme van tienduizend guldens, aan de Leidsche Hooge Schoole, om, van tyd tot tyd, uit den opbreng van dit geld prysvragen uit te schryven, betreffende de gewigtigste Godsdienstige en Zedekundige onderwerpen.

IV.

Oost-Indische Zaaken. Overstromingen der Rivieren.

1 *Vraag.* Hoe stonden thans de zaaken der Oost-Indische Compagnie?

Antw. Zeer voordeelig; dewyl door de onvermoeide zorgen des tegenwoordigen Gouverneurs Generaal J. Mosfel, de Scheepvaart hersteld werdt, en de Actien dus genoegzaam tot haare oude waarde reezen, niet-tegenstaande 'er twee Compagnies Schepen en eene Bark ongelukkig door een Barbaarschen Zeerover wierden genomen.

2 *Vraag.* Hoe liep het af met den Turkschen Basfa van Basfora, die de Nederlanders in hunnen handel zocht te bekomen?

Antw. Niet naar zyne verwagting, naardien de Heer KNIPHAUZEN, derwaards door de Indiaansche Regeering met eenige Schepen gezonden, den Geweldhebber tot reden bragt, en hem noodzaakte eene groote somme, die hy aan de Compagnie schuldig was, te betalen. Ten welken einde hy twee rykgelaadene Moorsche Schepen nam, en een Fort veroverde, waar door hy de engte van Basfora geheel kon bescryken.

3 *Vraag.* Droeg de Heer Kniphauzen ook eenige zorg voor het toekomende?

Antw. Voorzeker: want na dat hy het verschil met den Basfa hadt veressend, bouwde hy een Vestingje op het den Hollanderen toebehoorende Eiland Careek, werwaards toen, tot groote spyt der Mooien en Arabieren,

ren, de meeste handel dier Nabuurschap van zelfs samenvloede.

4 *Vraag.* Ging in 't Vaderland alles even voordeelig?

Antw. Alles was daar wél, uitgezonderd eene zwaare oversflooming in Gelderland en Overysfel, door de hevige opzetting der Rivieren veroorzaakt. Inzonderheid werden de Mastenbroekers hier door genoodzaakt een tyd lang hunne wooningen geheel en al te verlaten.

V.

Reis der Prinses naar Friesland. Geldersche en Utrechtsche schikking op de Voogdye. O. roerige Geschiedten.

1 *Vraag.* Werwaards begaf zich de Prinsesse Gouvernante in Zomermaand van 1754 met de Jongen Prinse?

Antw. Naar Friesland door Noord-Holland, alwaar eene meenigte Eereboogen waren opgerecht, en alle andere mogelyke tekenen van eering aan het Hooge Gezelschap werden beweezen.

2 *Vraag.* Was het eveneens gesteld in Friesland?

Antw. Men zag ook aldaar niets dan eene uitgelaatene vreugde. Vooral was de inhaaling te Leeuwarden zeer pragtig, hebbende men daar, onder anderen, eene meenigte Jagten in de Stads Graft geplaatst, om het aankomende en vertrekkende Gezelschap met het geschut en 't stryken der Vlaggen te groeten.

3 *Vraag.*

DEEL. HISTORIE VERKORT. II

3 *Vraag.* Wat beslooten de Staaten van Gelderland omtrent dien tyd aangaande het stuk der Voogdye?

Antw. Zy meenden, dat tot de opvoeding der Vorstelyke kinderen, in geval van afwygheid der Gouvernante, lieden uit alle de Provinciën moesten genomen worden, van wegen de verschillende belangen der Provinciën. Voo'ts dat de Prins met den ouderdom van vyftien jaaren, onder eed van Secretesfe, zou kunnen plaats neemen in den Raad van Staaten. Dat de Heer Veld Marschalk, Hertog van Brunswyk, tot Representant van den *Capitain Generaal* moest worden verklaard enz. Het besluit van Utrecht was ook ongeveer op dien voet geschoeid.

4 *Vraag.* Waren thans alle zaaden van oproer en misnoegen uitgeroeid?

Antw. Geenszins. Ten minsten kwamen 'er van tyd tot tyd oproerige Boekjes in 't licht, strekkende ten nadeele der Regenten in 't algemeen, en ook wel van 't Stadhouderyk Huis in 't byzonder. Doch die van Amsterdam, alwaar dit kwaad voornaamelyk plaats hadt, betoomden hetzelve, met eenige fameuze Libellen door Beuls handen te doen verscheuren, en eene belooning van 3000 guldens aan den ontdekker van Schryver of Drukker te belooven. Terwyl de Staaten van Holland hier in ook door een streng Placaat voorzagen.

12 VADERLANDSCHE VIERDE
VI.

Oost-Indische en Afrikaansche zaaken.

1 *Vraag.* Bleef de toestand der Oost-Indische zaaken steeds even voordeelig?

Antw. Hier en daar gebeurden thans rampen, welke eenige bekommring verwekten. De Sluikhandel vermeerderde, en was bezwaarlyker dan ooit te stuiten. Op Ternate ontspatte de beroemde vuurspuwende berg met nieuwe hevigheid. Amboina werdt door eene geweldige Aardbeving gefolterd: terwyl de kusten van Bengale en Coromandel beide door zwaare overstromingen werden bezocht.

2 *Vraag.* Wat deedt men te Batavia tot betengeling der onmaatige pragt?

Antw. Aldaar werden zeer uitvoerige Wetten gemaakt, om te bepaalen hoe een ieder zyne Kleeding, Rydtuigen, Bedienden enz. zou mogen regelen. Doch gelyk 't doorgaans met zulke bepaalingen gaat, ook dit bevel raakte al ras wederom in onbruik.

3 *Vraag.* Wat gebeurde 'er omtrent deezen tyd in Afrika?

Antw. Eenige Hollandsche Schippers hadden van tyd tot tyd de Algiersche Kapers wat onvriendelyk, ten minsten, zo als deeze voorgaven, bejegend, en hier uit was eenig ongenoegen ontstaan, 't welk H. Hoog Mogende weg namen, met by Placaat den Schippers alle vyandelykheden en onheusheden tegen de Kapers deezer Natie

DEEL. HISTORIE VERKORT. 13

tie te verbieden, en hier van aan de Regeering van Algiers kennis te geeven.

4 *Vraag* Bleef toen, zo als men verwacht hadt, de vrede duurzaam?

Antw. Geenszins. Een toevallige gebeurtenis verwekte den Oorlog. 'Er ontstond een hevig oproer tegen den regeerenden Bey, die daar het leven by inschoot, en daar werd een nieuwe verkooren, doch op deeze voorwaarde, hem door 't oproerig volk opgedrongen, dat hy aan eene of andere Christelyke Moggenheid den Oorlog zoude verklaaren. Dewyl nu de Hollandfche teffens voor de rykste en slegtst geconvojeerde werdt gehouden, en daar by nog kwam de zo even genoemde onvergenoegdheid op sommige Hollandfche Schippers, wist de nieuwe Bei niets beters uit te denken, dan de Hollanders te beoorlogen.

5 *Vraag.* Beantwoordde deeze Oorlog aan het oogmerk deezer Barbaarfche Moggenheid?

Antw. In geen en deele. De fchepen der Hollanders, die op Zee zworven, werden eerder van 't geval onderricht, dan de Algerynen in zee konden fteeken om buit te maaken. Ook was men hier te lande zeer ras vaardig met eenige Schepen van Oorlog in gereedheid te krygen, die af en aan naar de havens der Middellandsche Zee convojeerden. De Oostindifche Compagnie bragt ook ras eenige gewapende Schepen in zee, zo om de verwacht wordende Retourfchepen te waarfchuwen, als om dezelve te helpen verdedigen.

6 *Vraag.*

14 VADERLANDSCHE VIERDE

6 *Vraag* Bragten de Spanjaards ook niet het hunne toe tot behoud der Nederlandſche Schepen?

Antw. Ja: want het Spaanſche Miniſterie hadt de vriendelykheid, van, op het eerſte verzoek des Hollandſchen Ambaſfadeurs te Madrid, aan onze Schepen convooi te verleen.

7 *Vraag.* Hoedanig ontkwam A. van der Kam de handen der Algerynen, en hoe werdt de Vrede herſteld?

Antw. Deeze Schipper werdt door de Algerynen genomen, eer hy iets van de Vredebreuk wist, doch door een Spaanſch Schip hernomen. Toen nu de Algerynen in 't volgende jaar zagen, dat 'er weinig met deezen Oorlog zou te haalen zyn, waren zy zelfs de eerſten om de Vrede aan te bieden, die daarop ras werdt getroffen.

VII.

Verdere voorziening op 't ſtuk der Voogdye. Kerkelyke Twiſten. Aardbeevingen Waterberoering.

1 *Vraag.* Wat gebeurde verder omtrent de voorziening op 't ſtuk der Voogdye over den minderjaarigen Stadhouder, by een onverwagt aſſterven van H. K. Hoogheid?

Antw. Frieſland en Groningen traden genoegzaam in dezelfde maatregelen met Gelderland en Utrecht, gelyk ook Overyſſel.

2 *Vraag.* Werdt dit ſtuk even gemaklyk by Overyſſel geſchikt als by de overige Bondgenooten?

Antw.

Antw. Geenszins. De Gemeente van Zwolle verzette zich daar langen geweldig tegen. Doch moest het eindelyk laten slippen.

3 *Vraag.* Ontstondt 'er omtrent deezen tyd ook niet een hevig Kerkelyk verschil in Overysfel?

Antw. Ja. Ds. A. van der Os, die sedert het jaar 1748 te Zwolle tot Predikant was aangesteld, werd ras van onrechtzinnigheid beschuldigd, en, na veel voor- en tegenspraak, in het jaar 1755 afgezet. Veele voornaame Godgeleerden meenden inmiddels, dat men hem te hard hadt behandeld; doch hy gaf zyne beschuldigers niet weinig stoffe tot triumph, door zich kort daar na wederom te doen doopen, en tot de Mennonieten over te gaan, die hem ras van een beroep voorzagen.

4 *Vraag.* Zag men in dit zelfde jaar niet eene byzondere en hier te lande ongewoone Natuurlyke gebeurtenis?

Antw. Voorzeker. op Saturdag den eersten van Slagtmaand omtrent elf uren werd hier te lande eene ligte aardbeving vernoomen, gepaard met eene aanmerkelyke waterbeweeging, waar door het water zodanig geschokt werd, dat sommige maatig diepe plaatsen geheel droog liepen, terwyl het water op andere plaatsen drie en meer voeten boven zyn waterpas klom.

5 *Vraag.* Wat was de reden van dit verschynzel?

Antw. De geweldige aardbeving, die de groote Stad Lisfabon, op het zelfde tydftip, byna geheel verwoestte.

VIII.

*Engelfche en Fransche Oorlog. Aardbeving.
Watersnooden.*

1 *Vraag.* Waar uit werdt in het jaar 1756 de Oorlog tusfchen Frankryk en Engeland gebooren?

Antw. Uit de niet genoeg bepaalde grensfcheidingen van de bezittingen der beide kroonen in Noord-America

2 *Vraag.* Hadt de Staat ook eenig belang in deezen Oorlog?

Antw. Voorzeker. H. Hoog Mogende, volgens de Tractaaten verpligt Engeland met eene aanzienelyke magt te water en te Lande by te ftaan, vonden hier in merkelyke zwaarigheid, dewyl, toen de bepaalde hulpe door Engeland werdt gevorderd, niets bedenkelyker was, dan dezelve te verleenen. Eensdeels om dat het geensziens beweezen was dat het *geval des verbonds* (casus foederis) daar was: en anderdeels om dat men hadt te dugren, dat dan het toneel des Oorlogs te Lande op het Grondgebied van den Staat zou worden overgebracht. Vooral daar het Hof van Weenen zich met dat van Versailles tegen Pruiffen en Engeland hebbende verbonden, reeds een magtig Fransch leger in Westphalen by een trok.

3 *Vraag.* Hoe gedroegen zich de Franschen in deeze zaak?

Antw. Zy wendden alle mogelyke middelen aan, om den Staat tot eene volftrekte onzydigheid te beweegen; waar in zy ook flaagden. Te meer daar de Engelfchen thans
ook

DEEL HISTORIE VERKORT. 17

ook niet sterk op den toegezegden bystand stonden.

4 *Vraag.* Bleeven II. Hoog Mogende egter wel geheel buiten de onaangenaame gevolgen van deezen Oorlog tusſchen naastgelegen volkeren?

Antw. Geenszins. Al in het begin van den Oorlog verſtoute zich een Franſche Kaper een Engelsch Schip op de Rhede van Teſſel te neemen, terwyl 'er ook diergelyke onregeldheden by Vliſſingen en Veere voorviel; doch deeze kleinigheden werden gemakkelyk afgedaan. Van meerder gewigt was het, dat, volgens de Engeliſche Oorlogsverklaaring, alie Schepen, die contrabande goederen voerden naar Franſche havenen, zouden worden verbeurd verklaard; 't geen ſtreed tegen de tractaaten, vermids daar by alleen de contrabande goederen in neutraale Schepen werden verbeurd verklaard, terwyl de Schepen en overige laading moesten worden vry gegeven.

5 *Vraag.* Wat was het gevolg dier handelwyze?

Antw. Met het uitberſten des Oorlogs begonnen de Engeliſchen de Hollandſche Schepen te berooven en op te brengen; wordende veele van dezelve verbeurd verklaard, tegen alle billykheid, en tot groot nadeel des koophandels.

6 *Vraag.* Ging het met dit alles den Hollandſchen in deezen tyd niet zeer voordeelig?

Antw. De winſten gingen het verlies nog

18 VADERLANDSCHE VIERDE

in eene groote maate te boven, zo dat in deeze eeuw nooit meer gelds door onze kooplieden is gewonnen, dan geduurende deezen zevenjaarigen Oorlog.

7 *Vraag.* Wat gebeurde op den 18 van Sprokkelmaand 1756?

Antw. 's Morgens, met het begin der viering van den toen bepaalden jaarlykschen Bededag, bespeurde men door geheel Nederland eene ligte doch echter zeer merkbaare aardbeëving.

8 *Vraag.* Wat was in het volgend jaar 't uitwerkfel van een geweldigen winter?

Antw. De rivieren zwollen tot eene ongewoone hoogte, en veroorzaakten zwaare Dykbreuken; onder anderen liep de Bommeler waard tot twee reizen geheel onder.

IX

Vershil te Haarlem. Fransche bezetting in Oostende en Nieuwpoort.

1 *Vraag.* Wat verschil ontstondt omtrent dien tyd te Haarlem?

Antw. Volgens de Octroojen dier Stad was 'er door de Vroedschap eene benoeming gedaan van acht perfoonen, uit welke door Haare K. Hoogheid vier Burgemeesteren moesten worden verkooren. Dan hier omtrent ontstondt eenig verschil, dewyl de minderheid, die sommige der benoemde perfoonen onbevoegd oordeelde, haare protesten mede ten Hove wilde zenden; 't geen door de meerderheid werdt geweigerd.

2 *Vraag.* Hadt deeze zaak eenige gevolgen?

Antw.

Antw. Ja : want toen Haare K. Hoogheid de minderheid ook wilde hooren, verzette- den zich hier tegen verscheiden voornaame Steden, waar door, schoon de zaakeenigzins bemiddeld werdt, egter de zaaden van toe- komende misnoegdheden overbleeven.

3 *Vraag.* In welke Oostenryksche Plaat- sen werdt thans Fransche bezetting ge- legd?

Antw. Op verzoek der Keizerin Koningin hadt dit plaats in Oostende en Nieuwpoort, dewyl zy vreesde, dat deeze Plaatsen anders mogelyk door de Engelschen zouden wor- den weggenoomen.

4 *Vraag.* Hoe voldeedt dit de Engel- schen?

Antw. Zy namen het zeer euvel op, en hadden gaarne gezien, dat hier tegen door Hun Hoog Mogende ernstige vertoogen aan het Fransche Hof waren gedaan. Dan het zelve gaf omtrent het oogmerk dier zaak zulke sterke verzekeringen, dat men 'er hier gemakkelyk in berustte.

5 *Vraag.* Wat gevolg hadden deeze en dergelyke gebeurtenissen hier te lande?

Antw. De Landprovincien Gelderland, Overysfel en Utrecht, als ook de Gou- vernante, vorderden vermeerdering van de Landmagt, dewyl, zo zy meenden, het ge- heele Land anders als ter prooje wierdt overgegeeven aan de nabuurige vyandelyke legers, die thans geduurig niet verre van de grenzen elkanderen aangreepen.

6 *Vraag.* Waren Holland, Zeeland en Friesland van de zelfde meening?

Antw. In geen en deele; deeze Provinciën hadden liever eene sterke Equipagie ter zee, door welke men in staat zou zyn den koophandel kragtdaadig te beschermen; en toen de Gouvernante, by wege van middelweg, beide de Land- en Zeemagt wilde versterken, liep zo wel 't eene als 't andere te niet, dewyl de meest betaalende Provinciën volstrekt van geene Landmagt wilden hooren.

X.

Zee-zaaken. Klagten over de Zeeroveryen.

1 *Vraag.* Vielen 'er van tyd tot tyd nog al onaangenaamheden voor ter zee?

Antw. Ja. Onder anderen werdt de Oost-Indische Schipper Schryver door een Engelsch Oorlogschip, hoe wel zonder vlag, aangerand; doch deeze schoot heftig wederom, en toen de Engelsman zich bekend maakte, wist hy toch zyne klauwen te ontdekken.

2 *Vraag.* Hoe gedroegen zich de Capiteinen Haringman en Binkes?

Antw. De eerste, vaarende met een Convooy in de Middellandsche zee, weigerde het doorzoeken der Schepen ronduit aan twee Engelsche Oorlogschepen, die daar op, niet tegenstaande veele dreigementen, afhielden. De andere wist ook wederom twee Schepen te bekomen, welke de Engelschen de stoutheid hadden gehad van zyn Convooy af te snyden.

3 *Vraag.* Verdroegen de Nederlandsche Koop-

DEEL. HISTORIE VERKORT. 21

Kooplieden met geduld de groote schaden, die zy door de Engelsche roveryen moesten lyden?

Antw. Geenszins. Zy vervoegden zich met klaagrequesten by Hun Hoog Mogende en by de Gouvernante, ten sterksten insteende op redres in deezen; terwyl zy de schadelyke gevolgen in 't breede open lagen, die voor het geheele land, uit het verval van Koophandel en fabrieken, te vreezen stonden.

4 *Vraag.* Wat deden in 't byzonder de Bewindhebbers der West-Indische Maatschappye?

Antw. Zy vervoegden zich by den Engelschen Gezant *Torke*; doch hier kreegen zy weinig troost, naardien dezelve voorgaf, dat de Koning van Groot Brittannien recht had de Nederlandsche Westindievaarders te nemen, dewyl zy den handel dreeven van Fransch America.

5 *Vraag.* Hoedanige lysten van reeds geleeden schade werden 'er ter hooge Staatsvergadering door de Kooplieden ingeleverd?

Antw. De verschillende lysten, in Oogstmaand 1758 ingeleverd, begrootten deschaden, welke men geleeden hadt, reeds op twaalf millioenen guldens.

6 *Vraag.* Werden 'er ook eenige kragtige middelen by der hand genomen tot redres?

Antw. De aanhoudende verschillen der Staaten, of men ter zee of te lande, of in beide die Departementen, zoude augmenteren

of niet, bragten alles in de war. Waarom de voornaamste kooplieden, om nog eene pooging te doen, zich ten getale van veertig Perſoonen ten Hove begaven, om in een wydluchtig Request, hunne grieven aan Mevrouw de Gouvernante over te geeven.

7 *Vraag.* Wat was het gevolg hier van?

Antw. Zy ontvingen een weinig beſliſſend antwoord; en, daarop verder tot den Geheimen Raad de *Larrey* geweest zynde, verſtonden zy genoegzaam, dat de zaak zo verre gekomen was, dat het een *Point d' Honneur* voor Mevrouw de Gouvernante was geworden, de Equipage ter zee niet te begunſtigen zonder dat 'er teffens tot eene vermeerdering te Lande wierdt beſlooten.

XI.

Onlusten te Haarlem en Utrecht. Verſcheiden ongelukken. Dood van Mevrouw de Prinſeſſe van Orange.

1 *Vraag.* Wat verſchil ontſtondt thans op nieuw te Haarlem?

Antw. By gelegenheid der gewoone verkiezing van vier Burgemeesteren te Haarlem ontſtondt 'er eenig verſchil over de benoeming, waar van Haare K. Hoogheid gebruik maakte, met tot Burgemeester te verkiezen den Heere Salomon van Echten, die niet op de nominatie ſtondt.

2 *Vraag.* Was de meerderheid der Regeering hier mede voldaan?

Antw.

Antw. Neen : want schoon de installatie van den verkoozen Burgemeester haaren voortgang hadt, protesteerde zy ten hevigsten daar tegen, by H. Ed. Groot Mogende. Onderaushen werdt deeze zaak niet volkomen afgedaan, en dus bleef de verkoozene in het bezit zyns Ampts.

3 *Vraag.* Ontstondt 'er in de Vergadering der Utrechtsche Staaten ook geen ongenoe-gen over de verkiezing van den Heer *Philip Jacob van Borssele* tot Geëligeerde?

Antw. Voorzeker; naardien die Heer, vol-gens 't begrip der Edelen, zynen Adel, wel-ke tot de plaats, in welke hy gekomen was, volledig vereischt werdt, niet volkomen kon bewyzen. Dan ook deeze Heer werdt onder protest toegelaaten.

4 *Vraag.* Gebeurden 'er omtrent deezen tyd geene zwaare ongelukken?

Antw. Ja; het nieuwelings uitgeruste Schip *Oranjewoud* zonk op het onverwagst binnengaats, en 'er gingen meer dan honderd menschen mede naar den grond. Op de Haagfche Kermis ontstondt brand in eene kraam met fyne desstillatien, die ras tot de andere oversloeg, en wel zestig kraamen, waar onder de rykste, verteerde. Insgelyks srong even buiten Amsterdam aan den Overtoom de Kruidmaakery Sollenburg, waar door de naastbystaande huizen zelfs in de Stad gewel-dig werden beschadigd.

5 *Vraag.* Wat gewigtig sterfgeval gebeur-de omtrent deezen tyd?

Antw. Hare Koninglyke Hoogheid Anna, Prinsesse Douariere van Oranje, Voogdesse van

van den Erftadhouder &c. &c. &c., overleedt op den 12 van Louwmaand 1759, door verval van kragten en een aanval van waterzugt.

6 *Vraag.* Wat was het gevolg hier van?

Antw. Schoon, volgens den laaften wille van Haare K. Hoogheid, eenige Heeren en de Prinfesie Douariere van Wylen Prinfe Jan Willem Frifo, benevens den Hertog Lodewyk Ernst van Brunswyk Wolfenbittel, tot de voogdy over den minderjaarigen Erftadhouder waren benoemd, kwam egter de klem der Stadhouderlyke Regeering byna geheel in handen van den voorschreeven Hertog

XII.

Engelfche onlusten. Huwelyk van de Prinfe Carolina.

1 *Vraag.* Hadden de meenigvuldige klagten der Hollandfche Kooplieden eenigen invloed op 't gedrag der Engelfchen?

Antw. Neen; dezelve gingen by aanhoudendheid voort met de Hollandfche Schepen op te brengen, die dan doorgaans of verbeurd verklaard, of met ruim zo veele kosten ontfagen werden, als hunne waarde beliep. Zelfs ontzagen zich sommigen niet, het Scheepsvolk wreedelyk te mishandelen.

2 *Vraag.* Hoe gedroegen zich de Franfchen daaromtrent?

Antw. Deeze Natie hadt de Hollandfche Scheepvaart volftrekt van nooden, en zegt dus

dus H. H. Moogende, zo veel mogelyk, aan te moedigen, om den Engelschen wederstand te bieden; zelfs boodt de Koning van Frankryk hun een gedeelte zyner magt aan, om zich wegens de onrechtmatige behandeling der Engelschen te wreken.

3 *Vraag.* Hadden onderusschen de Franschen, zo zy meenden, ook niet eenige reden tot klaagen?

Antw. Ja; zy zagen ongaarne, dat de Geallieerde armee door sommige Provincien wierdt geproviandeerd, en meenden, dat dit tegen de onzydigheid aanliep.

4 *Vraag.* Welke klagten bragten de Engelschen in omtrent deezen tyd?

Antw. Zy klaagden, dat sommige Hollanders uit de Oostzee tegen de tractaaten oorlogs behoeften leverden aan 's Konings vyanden, en dat, schoon de Engelsche Zee-magt dit, zo veel mogelyk, verhinderde, hetzelfde egter niet volledig kon worden belet, zo lang H. H. Mog. geen order stelden om het binnenlandsch transport van zodanige waaren door Vlaanderen naar Frankryk te keer te gaan.

5 *Vraag.* Wat eischte de Gezant Ridder Yorke nog daarenboven?

Antw. Dat H. H. Moogende zouden erkennen, de bevoegdheid van Zyne Groot Brittannische Majesteit, om de secoursen, in de tractaaten bepaald, te vorderen, te meer, daar, zo hy meende, door den Franschen Gezant reeds kennis in 's Hage was gegeven van eene vyandelyke onderneeming tegen het Groot Brittannische ryk.

6 *Vraag.* Met wien werdt de Prinfesfe Carolina van Oranje thans in den echt verbonden?

Antw. Met Karel Christiaan, Prinse van Nassau Weilburg, Generaal Majoor in dienst van den Staat en Gouverneur van Bergen op Zoom.

7 *Vraag.* Hadden de Staaten van eenige Provincien niets tegen dit huwelyk in te brengen?

Antw. Voorzeker; het behaagde hen geenszins, om dat die Prins de Lutherfche Religie was toegedaan, terwyl de Prinfesfe, zo de minderjarige Erftadhouder zonder kinderen kwam te overlyden, in de hoo-ge Erftadhouderlyke waardigheden zoude moeten opvolgen.

8 *Vraag.* Wanneer werdt eindelyk het huwelyk by meerderheid door H. H. Mog. toegeftaan?

Antw. Na dat de Prins hadt beloofd, dat de kind ren, die hy mogte gewinnen, in de Hervormde leere deezer Landen zouden worden opgebracht.

XIII.

*Vershil tusfchen Holland en Stad en Lande.
Engelfche zaaken.*

1 *Vraag.* Wat verfchil ontftondt 'er thans tusfchen Holland en Stad en Lande?

Antw. De Groningers hadden in den ongelukkigen Oorlog van 1672 veel gelds van byzondere Hollanders op lyfrenten opgenomen, doch hadden na 1685 opgehouden de renten te betaalen.

2 *Vraag.* Wat was hier van 't gevolg?

Antw.

DEEL. HISTORIE VERKORT. 27

Antw. Na dat de Hollanders die van Groningen lang te vergeefs om betaaling hadden aangemaand, zochten zy nu vergoeding, door alles, wat zy van de Groningers bekomen konden, in beslag te neemen.

3 *Vraag.* Wat deden hier op de Groningers?

Antw. Dezelve deden zo veel Hollandische goederen, als 'er te vinden waren, wegneemen, en waarschuwdten hunne ingezetenen, geen turf of andere goederen naar Holland te zenden, dan op eigen gevaar.

4 *Vraag.* Wat volgde hier uit?

Antw. Eene groote verwarring in den handel, die zo verre liep, dat, over en weder, zelfs geene reeds te voren geaccepteerde wissels wierden voldaan, en H. H. Mog. vrygeleide moesten geeven voor de afgeloste kapitaalen en intressen, die van Groningen aan het Generaliteits comptoir kwamen.

5 *Vraag.* Hoe liep het hier verder mede?

Antw. De Groningers beklagden zich by H. H. Mog. en vertoonden de onmogelykheid om de schuld, die reeds achttien tonnen gouds beliep, zo ras te voldoen.

6 *Vraag.* Wat was het einde van deezen twist?

Antw. Men hieldt allengskens op met Schepen en goederen te bekommeren, en eindelyk werdt alles van weerskanten wederom vry gegeven, terwyl de Groningers by accord zestig percent gaven, te weeten tien in geld en het overige in losse renten op de Provincie.

7 *Vraag.*

28 VADERLANDSCHE VIERDE

7 *Vraag.* Hoe stondt men thans met de Engelschen?

Antw. Niet al te gunstig. Behalven de onaangenaamheden over de kaperyen, kwamen 'er nog zeer sterke klagten van den Engelschen Koning, als of de Hollandfche Oost-Indifche Maatschappy de Engelfche bezittingen in Bengalen op eene geweldige wyze hadt aangevallen.

8 *Vraag.* Werdt dit dus bevonden?

Antw. Geenszins. Het bleek wel dat 'er verregaande daadelykheden tusfchen de beide partyen waren voorgevallen, in welke de Hollanders te kort waren gefchooten; doch teffens was het ontwyffelbaar, dat de Engelschen de aanleggers van het werk waren geweest: waarom zy ook verder van die zaak zweegen.

XIV.

Rezeeringsverfchillen. West-Indifche zaaken.
Gefchil te Campen.

1 *Vraag.* Waar ontftondt in 't begin van 1761 een hevig verfchil over de ftedelyke regeering?

Antw. Te Dort en te Bommel; doch het verfchil in de eerftgenoemde Stad eindigde in een penneftryd tusfchen eenige Regenten; terwyl de gemoederen te Bommel niet dan door tusfchenkomfte der Staaten van 't Gewest waren te bevreedigen.

2 *Vraag.* Hoe stondt het thans in de West-indien?

Antw. De Colonie van Suriname was in de noodzaakelykheid, om groote kosten
te

te doen, naardien de magt der van tyd tot tyd weggeloopene Boschnegers allengs aanzienelyker en gevaarlyker wierdt.

3. *Vraag.* Was'er behalven dat niet iets, 't geen de Compagnie nog meerder hinderde?

Antw. Ja: de weigering der Provincie van Utrecht om eene, zo de Compagnie meende, wettige schuld van meer dan vier tonnen schats te voldoen.

4. *Vraag.* Wat gebeurde inmiddels te Campen?

Antw. De Gezwooren Gemeente dier Stad was ongenegen het Reglement van Tutele, zo als het voor Overysfel beraamd was, te erkennen, en maatigde zich veel meer recht aan, dan zy by menschen geheugen hadt gehad. Het gevolg hier van was, dat de jaarlyksche vernieuwing der Stads Regeering geheel in 't riet liep: waarom de tegenwoordige Burgemeesters zich door een daad van gezag voor nog een jaar tyds continueerden.

5. *Vraag.* Hoe behaagde dit de Gemeensmannen?

Antw. Zeer slegt; doch de Staaten der Provincie verplichtten hen in de genoommene maatregelen te berusten.

XV.

Herstel der Vrede. Harde Winter. Verscil over 't aanstellen van een Commis Generaal der Posteryen.

1. *Vraag.* Wanneer werdt de Vrede hersteld tusschen de oorlogende Mogendheden?

Antw.

30 VADERLANDSCHE VIERDE

Antw. In den herfst van het jaar 1762. Waar door eindelyk de vyandelyke legers van onze grenzen werden verwyderd, terwyl de Kaperyen ter zee ook een einde namen.

2 *Vraag.* Hoe keerden de Engelsche troepen naar huis?

Antw. Over den bodem van den Staat, en gingen in de Willemstad te scheep, na dat door verscheidene conferentien, de zwaarigheden, welke 'er in opgeslooten lagen, uit den weg waren geruimd.

3 *Vraag.* Hoedanig was de winter in 't begin van 1763?

Antw. Dezelve was zeer hevig; doch teffens de schoonste winter, dien men heeft beleefd, dewyl de vorst ruim zes weeken aan een aanhieldt met helder weder, zonder sneeuw.

4 *Vraag.* Wat geschil ontstondt 'er omtrent deezen tyd by H. H. Mogende?

Antw. Een van eenen gansch onaangenaamen aard, over de begeevening van het Commis Generaalschap der Posteryen, 't welk Holland alleen wilde begeeven, terwyl daarentegen de overige leden van H. H. Mog. het ampt tegen den zin van Holland begaven.

5 *Vraag.* Wat einde nam deeze zaak?

Antw. Dezelve kwam in de Staatsvergaderingen der overige Provincien, die Holland in het ongelyk stelden, waarin die Provincie dan ook eindelyk berustte.

XVI.

Onheil in den Wisfelbandel. Rampen in de West-Indien.

1 *Vraag.* Wat gaf in 1763 aanleiding tot een

een' stilland en verwarring in den Wisselhandel?

Antw. De waaren, van tyd tot tyd naar Duitschland en 't Noorden gezonden, waren veel meenigvuldiger en kostbaarer, dan 't geen men van daar wederom te rugge hadt ontvangen. Zodat men de voornaamste betaalingen alleen in wissels ontving, wier waarde afhing van 't geloof, dat men daar aan hegte, 't geen thans wankeler dan ooit werdt, om dat de voornaamste Kapitaallisten hunne meeste penningen aan Engeland en eenige Duitfche Vorften hadden uitgezet.

2 *Vraag.* Hoe veel meent men dat de ingebeeelde waarde der wissels toen ter tyd bedroeg?

Antw. Vyftien maalen zo veel, als de waarde was van 't geld in Holland, en die der weezentlyke effekten aldaar te vinden.

3 *Vraag.* Wat was hier van 't gevolg?

Antw. Een voornaam huis in Amsterdam raakte, in Hooimaand van 1763, in de onmoogelykheid om langer te betaalen, welk onheil ras tot andere oversloeg, zo dat in Oogstmaand reeds zestig, zo groote als kleine huizen van negotie, in Holland onmagtig waren hunne fchulden te voldoen.

4 *Vraag.* Hadt dit ook eenigen invloed op andere plaatsen?

Antw. Voorzeker, en wel zodanig, dat de geheele Koophandel in eene doodelyke flaauwte verviel, waar van zy egter eerlang door de fchikkingen, die 'er tot redding gemaakt werden, weder bekwam.

5 *Vraag.*

5 *Vraag.* Wat nieuwe ramp voegde zich hier by?

Antw. De gewigtige tyding van een algemeen opstand in de Berbice onder de Slaaven, welke, op de Plantagie Magdalenenburg begonnen, ras algemeen werdt, en eene meenigte van Blanken het leven kostte, die byna alle zeer moorddaadig werden omgebracht.

6 *Vraag.* Deedt de Regeering der Colonie niet eenen dapperen tegenstand?

Antw. Dezelve was zeer slegt voorzien van Volk en Ammunitie, en daarenboven moedeloos, zo dat de Colonie, ten minsten voor eenen tyd, geheel verlooren zou zyn geraakt, zo 'er niet nog tydig een Schip met honderd Soldaaten uit Suriname was aangekomen, welke de Negers wederom verjoegen.

7 *Vraag.* Wat deedt men in 't Vaderland op de tyding van dit onheil?

Antw. De Capitein Haringman werdt met een Schip van Oorlog en Krygsvolk derwaards gezonden, gelyk ook eenige weken laater nog twee andere ligte Schepen, waar door de muitelingen ras wederom tot hunnen plicht werden gebragt.

XVII.

Onaangenaamheid met Hessen-Kassel. Hoog water. Oost-Indische Zaaken.

1. *Vraag.* Wat ontmoeting hadt inmiddels Hun H. Mog. Gezant by den Land-Graave van Hessen Kassel?

Antw. In de behandeling van een byzonderen boedel, over welken hy tot executeur was aan-

aangesteld, handelde men hem, als een byzonder persoon, en schondt dus, naar Hun H. Mog meening, het recht der volkeren in hunnen Ambassadeur.

2 *Vraag.* Hoe bragt men deeze onaange-naame ontmoeting ten einde?

Antw. De Landgraaf begreep eindelyk, dat in deeze zaak niet naar behooren was gehandeld, en gaf, zo aan H. H. Mog., als aan hunnen Gezant, den Grave van Wartensleben, eene volledige satisfactie

3 *Vraag.* Hoe stondt het thans met de Hollandsche rivieren?

Antw. Na dat men in 't begin deezer eeuw, tot beter affchieting van 't Rhywater langs den Yssel. het zogenoemde Panderfche gat hadt gegraaven, bespeurde men nu, dat de vloed des waters door nieuwe veranderingen wederom niet weinig wierdt belemmerd.

4 *Vraag.* Viel dit gemakkelyk te verhelpen?

Antw. Zulks was uit den aard der zaake zeer kostbaar en bezwaarlyk: waar by nog kwam, dat de belanghebbende perfoonen het geenszins eens waren over de kosten en wyze van werken.

5 *Vraag.* Was de hier uit ontspruitende vertraaging ook van kwaade gevolgen?

Antw. Ja: want in 't begin van Sprokkelmaand van 1764 liep alles omtrent Zutphen onder; doch veele andere plaatsen, op welke insgelyks eene geweldige dykbreuk werdt gevreesd, werden nog gelukkig be waard.

6 *Vraag.* Hadt men thans ook nog eenige onaangenaamheid met de Engelschen?

Antw. Geene andere, dan nopens de handelingen der Oostindische Commandanten, welke zich niet zodanig gedroegen, als men met reden hadt mogen hoopen en verwagten.

7 *Vraag.* Over welke bedryven beklagde men zich het meest by het Engelsche Hof?

Antw. Onder anderen over dat van den Commandeur Tinker, die, na met zyn Esquader te Batavia op het vriendelykst onthaald te zyn geweest, kort daarna een Schip der Maatschappye aanrandde, en van een gedeelte der Victualie beroofde: gelyk ook over den bystand, welken de Engelschen; tegen de tractaaten, by aanhoudendheid, aan den Ceilonschen Keizer verleenden.

XVIII.

Ongeluk van 't Schip Nyenburg. Maroccaansche en Westindische zaaken.

1 *Vraag.* Hoe stonden de zaaken der Vereenigde Provinciën thans in de Oostindien?

Antw. Zeer gunstig: want niet tegenstaande de Ceiloneezen heimelyk door de Engelschen werden ondersteund, moesten zy zich toch onderwerpen. Wyders was de zeevaart aldaar zeer voorspoedig.

2 *Vraag.* Was 'er egter niet eene droevige ramp gebeurd met een der Oostindische Schepen?

Antw. Ja, het Schip Nyenburg, gevoerd door den Capitein Ketel, werdt in Zomer-

DEEL. HISTORIE VERKORT. 35

Zomermaand van 1763 door een aantal muitelingen, meest Duitschers, afgeloopen en geplonderd, waarna de overige Equipage gedeeltelyk door hen werdt vermoord, en gedeeltelyk gevangen gezet.

3 *Vraag.* Waar belandden de Muitelingen?

Antw. Op de kust van Guijana en gedeeltelyk in Brazil. Doch het Schip kwam weder in handen der waare Eigenaars, terwijl de Muitelingen gevangen werden genomen.

4 *Vraag.* Welke straffen ontvingen zy?

Antw. In Texel overgebracht zynde, werden sommige aldaar gerabraakt, andere gehangen, en de minder schuldige gegeesfeld en gebrandmerkt.

5 *Vraag.* Hoe gedroeg zich thans de Keizer van Marocco?

Antw. Deeze Vorst, zo hy voorgaf, niet genoegzaam door Hun H. Mog. beschonken, wilde den Hollandschen Consul zyn Land doen ruimen, en dreigde den Oorlog.

6 *Vraag.* Waren deeze bedreigingen met zwaare gevolgen verzeld?

Antw. Neen; de aankomst van een Hollandsch Oorlogschip, voorzien met meer aangename geschenken, herstelde de vreedzaame denkbeelden van den Barbaarschen Vorst.

7 *Vraag.* Bleef de rust thans bestendig hersteld in de West-Indien?

Antw. Ja, zodanig, dat Hun H. Mogende zelfs in 't laatst van 1764 de derwaards

gezondene Troepen te rugge deden keeren , om dezelve niet te veel aan het heet Climaat bloot te stellen.

XIX.

*Dood van Prinsesse Maria Louisa. Leenge-
richt. Vinvisch in Texel gevangen.*

1 Vraag. Wanneer overleedt de Prinsesse Maria Louisa, Douariere van Prins Jan Willem Friso?

Antw. Deeze Vorstinne overleedt te Leeuwarden op den 9 van Grasmaand 1765, en werdt aldaar op Landskosten staatelyk bygezet.

2 Vraag. Welken invloed hadt deeze Prinsesse by haar leeven op de Regeering van Friesland?

Antw. De meeste waardigheden van het Erf- Stadhouderschap in Friesland kwamen, na het affterven van Prinsesse Anna, in haare handen, en wel vooral de Raadsbestelling der Friesche Steden.

3 Vraag. Wie droeg voor de Raadsbestelling in Friesland zorge, na haar overlyden, voor de Meerderjaargheid van Z. D. Hoogheid?

Antw. De Prinsesse Carolina van Oranje en Nasfau, Gemaalinne van den Prins van Nassau Weilburg, volgens de Conventie daarop in 1755 gemaakt.

4 Vraag. Hadden niet reeds in 't voorige jaar eenige Volmagten ter Dagvaart den Erf-Stadhouder meerderjaarg willen verklaren?

Antw.

DEEL. HISTORIE VERKORT. 37

Antw. Ja; doch dit werdt door Zyne D. Hoogheid van de hand geweezen, en door de Prinfesfe Douariere zeer kwaalyk genomen.

5 *Vraag.* Wat gebeurde omtrent dien tyd in Gelderland?

Antw. Aldaar werdt met groote plegtigheid, onder den blooten Hemel, niet verre van Zutphen, een Leengericht gehouden; hoedanig eene plegtigheid aldaar na het jaar 1698 niet was voorgevallen.

6 *Vraag.* Hoe ging het inmiddels met de Rivieren?

Antw. Schoon zich thans geene gevaarlyke doorbraaken openbaarden, was men egter, wegens het gebrekkig onderhoud van sommige Dyken, niet zonder vreeze voor het toekomende. En in plaats van de noodige verbetering te maaken, fleet men den tyd met twisten, over de betaaling der aan te leggen werken.

7 *Vraag.* Hoedanig een Visch ving men in Texel?

Antw. Een zogenaamde Vinvisch, welke in Wintermaand 1765 by de Vlieter in Texel aan strand werdt geworpen: dezelve was ruim zeventig voeten lang, en in ieder Kaak voorzien met 136 Baarden.

XX.

Meerderjaargheid des Stadhouders.

1 *Vraag.* Wanneer werdt de Stadhouder meerderjaarg?

Antw. Op den achtsten Maart 1766 bereikte Prins Willem de Vyfde den vollen ouder.

derdom van 18 jaaren, en kon dus, volgens de daaromtrent weleer gemaakte Conventien en Reglementen, alle de waardigheden aanvaarden, welke Zyn Doorl. Heer Vader Glor. Gedagtenisse erfelyk aan hem hadt nagelaaten.

2 *Vraag.* Hoe werdt deeze plegtigheid aangekondigd?

Antw. Met het losfen van 21 stukken gefchut in 's Hage; waar na Zyne D. Hoogheid de complimenten van gelukwensching ontving, en, na de commissien der Bezendingen van de verschillende Gewesten bezwooren te hebben, ten elf uren zich naar de Vergadering van Hun H. Mogende begaf, alwaar Hoogstdezelve plegtiglyk werdt verwelkomd?

3 *Vraag.* Werwaards begaf zich vervolgens Zyne Hoogheid?

Antw. Naar de Vergadering van H. Ed. Groot Mog., en daar op naar die van 't Hof van Justitie.

4 *Vraag.* Hoe gedroeg men zich omtrent den Hertog L. E. van Brunswyk?

Antw. Nog op dien zelfden dag werdt hy door eene Commissie uit Hun H. Mog. voor zynen yver en zorg ten dienste van den Erfstadhouder plegtiglyk bedankt.

5 *Vraag.* Hoedanige eerbewyzing betoonden de Oost- en West- Indische Compagnien aan Zyne D. Hoogheid?

Antw. Aan hem werdt het Opperst bestier over de bezittingen van de beide Maatschappyen, by plegtige Deputatien, opgedraagen.

6 *Vraag.*

6 *Vraag.* Werwaards begaf zich toen de Stadhouder?

Antw. Naar Leyden; alwaar hy plegtiglyk aan de Hooge Schoole met redevoeringen door de Heeren Weys en Van Royen werdt begroet. Na het afloopen van welke plegtigheid 's avonds een vuurwerk werdt afgeftooken.

7 *Vraag.* Begaf zich Zyne D. Hoogheid toen insgelyks naar de overige Provinciën?

Antw. Naar Gelderland, Utrecht en Zeeland; doch het duurde nog lang, eer Friesland, Overysfel en Stad en Lande die zelfde eer genooten.

XXI.

Brand te Hilversum en Leiden. Oostindische zaaken.

1 *Vraag.* Welke plaatsen werden intusfchen door een zwaaren brand beschadigd?

Antw. Het aanzienelyk Dorp Hilversum in Gooiland, onder Naarden, alwaar op den 25 van Grasmaand ruim tweehonderd huizen door de vlammen werden vernield. In 't begin van Wynmaand ontstondt insgelyks een zwaare brand te Leyden, die egter nog in tyds werdt beteugeld.

2 *Vraag.* Hoe werdt de dag der aanstelling van den Stadhouder in zyne hooge waardigheden te Batavia gevierd?

Antw. Niet minder plegtig dan in 't Vaderland, zo met het fchieten als met andere verlustigingen.

3 *Vraag.* Kwamen van daar ook andere gewigtige tydingen?

Antw. Ja, die van het herstel der Vrede met den Inlandschen Keizer van Candia op Ceylon, welke, na dat hy lang een hardnekkigen tegenstand aan de wapenen der Maatschappye hadt gebooden, eindelyk door den dapperen Gouverneur van Eck gedwongen werdt . eene voor de Maatschappye zeer voordeelige vrede te sluiten.

4 *Vraag.* Waren de omstandigheden alomme in de Oostindien even gunstig?

Antw. Neen; Op de Molukfche Eilanden ontsprong de gevreesde berg van Gounong Apy met groot geweld, en brandde geweldiger dan men in jaaren hadt waargenomen.

5 *Vraag.* Hoe ging het hier te Lande met de Visfcherye?

Antw. Zeer flegt: want niet alleen was de Haringvisfchery en de Vangst op de Doggersbank zeer onvoorspoedig: maar de Groenlands- en Straatdavids - Vaarders waren insgelyks zeer ongelukkig; zo dat van de honderd vyfentwintig Schepen vyftig geheel ledig te huis kwamen, en de overige zeer flegt voorzien waren.

6 *Vraag.* Wat was thans aanmerkelyk in 't Rivierwater?

Antw. Deszelfs ongemeene laagte; zo dat zelfs in Louwmaand 1767, by Vreeswyk, naauwelyks dertig duimen water in de Lek waren, hoedanig iets by menschen geheugen, vooral na het openen van het Panderfche Kanaal, niet was waargenomen.

*Munstersche Zaaken. Huisboudelyke Ges-
chillen.*

1 *Vraag.* Welke Geschillen hadt men sedert eenigen tyd met de Munstersche Regeering?

Antw. 'Er waren reeds voor veele jaaren Conferentien gehouden over zekere in geschil zynde Grensfcheidingen tusschen de Munstersche Bischoppen en Hun H Mogen-
de, die men nooit naar genoeg hadt kun-
nen byleggen

2 *Vraag.* Slaagde men thans beter in 't wegneemen deezer bronnen van misnoe-
gen?

Antw. 'Er werdt eene Commissie benoemd van eenige Heeren uit de beide Natien, welke door het zetten van gepaste Scheidpaalen, op de in verschil zynde plaatsen, alle de oude oneenigheden wegnamen.

3 *Vraag.* Was men even gelukkig met de raadpleegingen der verschillende belang hebbende Provinciën omtrent den toestand der gebrekkige Rivieren?

Antw. Neen: 'er werden wel veele nut tige voorstellingen door des kundigen ge-
daan, maar men kon tot geen bepaald be-
sluit komen. Doch de raadpleegingen tot beteugeling van het steeds toeneemend Haarlemmer Meer namen een gelukkiger einde.

4 *Vraag.* Welke verschillen vielen thans in Friesland te vereffenen?

Antw. In de eerste plaats was 'er reeds

voor eenige jaaren een hevig gefchil ontftaan tufchen het Hof Provinciaal en den Senaat der Hooge Schoole, over het befliffen van een Proces, 't geen beide partyen meenden door hen te moeten worden afgedaan. Thans werdt de befliffing deezer zaak aan den Eif-Stadhouder opgedraagen, die het gefchil ten voordeele van den Senatus uitwees, en aan die Rechtbank de uitspraak over alles, wat niet hoog crimineel was, toekende; terwyl, zo daar omtrent in 't vervolg twist mogt ontftaan, Zyne D. Hoogheid daar van de decifie wel op zich wilde neemen.

5 *Vraag.* Viel 'er ook niet iets van belang te Harlingen te verrichten?

Antw. Ja: daar was een gefchil ontftaan tufchen de Magiftraat der Stad en eenige burgers over het leggen van timmerhout in de Stads graft, 't geen reeds door de H. Gedeputeerde Staaten ten nadeele der Magiftraat was uitgeweezen; doch 't welk thans op eene geheel tegengestelde wyze door Zyne D. Hoogheid werdt bepaald.

6 *Vraag.* Nam de Regeering der Provincie hier in volkomen genoeg?

Antw. Neen: tegen deeze handelwyze werden zeer hevige vertoogen gedaan, vooral om dat de bepaaling van 't Collegie door 't verloop van tyd, volgens den gewoonen loop der rechtspleeging, reeds in eene onveranderlyke fententie was bevestigd. Ondertufchen hieldt de bepaaling des Stadhouders ftand; doch de partyen maakten
onder

onder elkanderen eene vriendelyke ſchikking?

7 *Vraag.* Viel 'er ook niet een gelykfoortig geſchil voor omtrent een Ontvanger van Lands penningen te Sneek?

Antw. Ja : dan deeze werdt geheel van zynen poſt verlaaten, te meer wyl hy de leere der Doopsgezinden toegedaan, en dus volgens 's Lands wetten tot zodanig een ampt niet bevoegd was.

XXIII.

Huwelyk van den Prinſe Erſtadhouder met de Prinſeſſe van Pruuiſen.

1 *Vraag.* Met welke aanzienlyke Vorſtine begaf zich Neerlands Erſtadhouder in 't jaar 1767 in huwelyk?

Antw. Met de Koningklyke Prinſeſſe van Pruuiſen, Sophia Frederica Wilhelmina, Zuſter van den thans regeerenden, en Nichte van den overleeden Koning van Pruuiſen.

2 *Vraag.* Namen Hunne H. Mog. genoeg in deeze verbintenis?

Antw. Zy betuigden in dezelve het grootſte genoeg te neemen, zo van wegen de belangen van Zyne Doorl. Hoogheid, als om daar door een onverbreekelyken band van vriendschap te leggen tuſſchen den Koning en den Staat.

3 *Vraag.* Waar werdt het Huwelyk voltrokken?

Antw. Dit geſchiedde, op den vierden van Wynmaand 1767, op het Slot Charlottenburg,

44 VADERLANDSCHE VIERDE

burg, alwaar door den Koning alles op het pragtigste was toegerust.

4 *Vraag.* Wanneer keerden de nieuwgetrouwden herwaards te rug?

Antw. Op den twaalfden van Wynmaand begaven zy zich op reize, over Brandenburg en Maagdeburg naar Brunswyk, en van daar, door het Osnabrugfche en 't Bentheimfche, naar het Loo.

5 *Vraag.* Werd' het Vorstelyk paar ook op eenige plaatsen, by hun doortrekken, plegtig onthaald?

Antw. Ja; inzonderheid te Deventer, alwaar verscheiden kostbaare Eereboogen en andere tekenen van openbaare vreugde waren toebereid. Eenige dagen laater werden de nieuwgetrouwden, door Utrecht naar Soestdyk reizende, in gemelde Stad insgelyks op 't pragtigst onthaald.

6 *Vraag.* Wanneer deden Hunne Hoogheden hunne plegtige intrede in 's Hage?

Antw. Dit geschiedde met de grootst mogelyke pragt op den negenden van Slagtmaand; doch de harde wind, welke op dien dag woei, deedt de meeste illuminationen mislukken.

7 *Vraag.* Welke tydingen ontving men wa' laater van Batavia?

Antw. Dat de voorttelling van Zyne Doorl. Hoogheid als Opper Gouverneur Generaal der Vereenigde Oost-Indische Compagnie, aldaar met de grootste plegtigheid, op den eersten van Bloei maand, was gevierd.

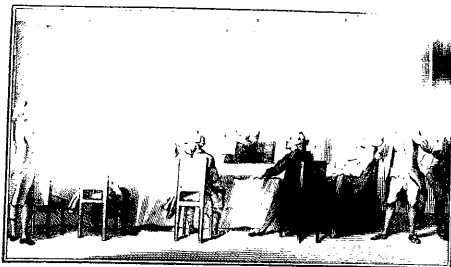
8 *Vraag.* Waren de Oost-Indische zaaken in dit jaar gelukkig afgeloopen?

Antw.

DEEL. HISTORIE VERKORT. 45

Antw. Neen : de Compagnie verloor
zettelyke Schepen, en vooral 't kostelyk Re.
tour - en Naschip de Elizabeth Dorothea,
't geen door een zwaaren storm, tusfchen den
zeven en acht en twintigften van Slagtmaand,
by Petten verongelukte; wordende van
de geheele Equipage maar zes man, die
op eene plank kwamen aandryven, gebor-
gen.

VADERLANDSCHE HISTORIE VERKORT.

VYFDE DEEL.

GEBEURTENISSEN federt het Huwelyk
van PRINS WILLEM DEN V, tot
aan den ENGELSCHEN OOR-
LOG.

I.

*Verscheidene oneenigheden. Zwaare Hagel.
Reis van Zyn Hoogheid naar Amsterdam.*

1 Vraag. Welke huislyke geschillen
werden, na de terugkomst van Zyne Doorl.
Hoogheid, in 's Hage afgedaan?

Antw.

Antw. Onder anderen het geschil tusſchen de Stad Dordrecht en de andere Steden, welke zich bezwaarlyk aan de eifchen der Dortſche Regeering omtrent dit ſtuk onderwierpen. Wyders waren 'er ook eenige verſchillen tusſchen de Regenten van Munnikendam, Maaslandſluis enz. welke alle door den Stadhouder, by wege van vriendelyke tusſchenspraak, werden uit den weg geruimd.

2 *Vraag.* Waar viel midlerwyl een zeer zwaare hagelbuy?

Antw. in de Meijerye van 's Hertogenbosch ontfak, op den twintigſten van Oogſtmaand, een zwaar onweder, met zulk een zwaaren hagel verzeld, dat 'er nooit iets diergelyks was vernomen; zo dat daar door niet alleen alle vrugten vernield, maar zelfs eene menigte huizen grotelyks wierden beſchadigd.

3 *Vraag.* Werwaards begaf zich Zyne D. Hoogheid met zyne Gemalinne in Graſmaand van 1768?

Antw. Naar Texel, alwaar het hooge Paar vyf Oorlogſchepen op de reede vondt, onder den Vice Admiraal Roemer Vlaccq, door welker Equipagien allerhande evolutionen werden verricht.

4 *Vraag.* Naar welke Stad begaf zich vervolgens het Vorſtelyk Paar?

Antw. Naar de Stad Amſterdam, alwaar 't zelve op het Stadshuis werdt gehuiſveſt, ten verder onthaald, op eene wyze welke deeze magtige Koopſtad in alles waardig was.

5 *Vraag:*

5 *Vraag.* Wat begeerden thans de Zeeuwen?

Antw. De Heer Mogge van Renesse hadt by uitersten wille, reeds in 1756 een Legaat nagelaaten ten voordeele der Stad Zierikzee, van genoegzaame grootte, en met oogmerk, dat men aldaar een Hooge Schoole zoude stigten

6 *Vraag.* Bereikten die van Zierikzee hun oogmerk?

Antw. Geenszins: want schoon de Staaten van Zeeland hier overzeer gunstig dagten, werd egter dat voorneemen verhinderd door de Bezorgers der Hooge Schoole te Leyden, welke zich by de Staaten van Holland beriepen op het privilegie weleer aan hunne Academie gegeven, volgens 't welk geene andere in Holland of Zeeland mogt worden opgerecht.

II.

Montvoortsche aankoop. Geschillen omtrent de West-Indische Compagnie, en te 's Hertogenbosch.

1 *Vraag.* Waar door hadt het huis van Oranje weleer de Heerlykheid van Montvoort verloren?

Antw. Dezelve was, met veele andere heerlykheden, door het Testament van wylen Prins Fredrik Henrik, in handen van het Brandenburgsche huis gekomen.

2 *Vraag.* Wanneer kwam deeze plaats wederom onder den Stadhouder?

Antw. in 1769, en dus waren alle de oude bezittingen van het Vorstelyk huis binn-

nen

nen de zeven Gewesten wederom in handen van Prins Willem den V. gebragt?

3 *Vraag.* Hoedanig was het verschil, 't welk thans ontstond tuschen de Bewindhebbers en de Hoofdparticipanten der West-Indische Compagnie?

Antw. De laatsten meenden dat de eersten in eenige zaaken van aanbelang veel verder waren gegaan, dan hun volgens hunne aanstellingen toekwam; doch dit verschil werd eerlang bygelegd.

4 *Vraag.* Wat gebeurde 'er thans ten opzicht van de zwygende tollén in de Meijerij van 's Hertogenbosch?

Antw. De Pagters van den zwygenden Brabandschen Landtol meenden, dat die van 's Hertogenbosch zo wel als anderen aan hun onderworpen waren, terwijl de laatsten, uit hoofde hunner oude Privilegien, meenden niets met die tollén te maaken te hebben.

5 *Vraag.* Hoe werd dit geschil door H. H. Mogende begreepen?

Antw. De zaak werd ahangelyk gemaakt by den Raad van Staate, welke het geding, na de wederzydsche partyen gehoord te hebben, uitwees tot genoegen van den Pagter.

III.

Vershil met den Paltfischen Keurvorst. Inlandsche Oneenigheden.

1 *Vraag.* Wat gaf in 1770 aanleiding tot eene verregaande verwydering met den Paltfischen Keurvorst?

D

Antw.

Antw. De Keurvorst bekommerde den handel der Dordrechtſche en Rotterdamſche kooplieden op den Rhyn, door de gewoone tollén merkelyk te verhoogen.

2 *Vraag.* Welke reden gaf hy hier van?

Antw. De Vorst was gebelgd, dat hier te Lande, tot bevordering der traſfabryken, de ingevoerde gemaalen duifſteen was bezwaard. Ook nam hy euvel, dat eene party ſuiker, toebehoorende aan een zyner onderdaanen te Duſfeldorp, door de Regeering te Amſterdam was aangehouden, op verzoek van een crediteur van dien handelaar.

3 *Vraag.* Wat deden de Algemeene Staaten in deeze zaak?

Antw. Toen zy zagen, dat het verſchil langs geene vriendelyke wegen viel te vereffenen, verbooden zy, voor den tyd van zes weken, allen handel en allen invoer uit de Keur Paltsiſche Landen.

4 *Vraag.* Bewoog dit den Vorst om van zyne eifchen af te zien?

Antw. Neen; hy gebruikte inſgelyks van zynen kant reprefailles, en men begon te vreezen voor een openbaaren Oorlog. Doch eerlang werdt, door de kragtdaadige tuſſchenkomst van het Pruifiſche Hof, het geſchil volkomen uit den weg geruimd.

5 *Vraag.* Wat verſchil was 'er tegenwoordig in Holland?

Antw. Een vry hevige twist tuſſchen het Hof van Holland en verſcheidene byzondere Gerechten, over het vatten van lieden, die zich

DEEL. HISTORIE VERKORT: 51

zich aan strandroof hadden schuldig gemaakt; doch by voorraad werden de gevangenen, die dit thans betrof, door de Heeren van den Hove berecht.

6 *Vraag.* Was 'er ook geen hapering in Friesland?

Antw. Ja men twistte aldaar, over 't al of niet admitteren der Eigenerfde Grietslieden als Edellieden ten Landsdage; gelyk ook over de aanstelling van een nieuwen Grietman in Westdongeradeel, en niet minder of de Fiscaalen der Gerechten van dezelve afhangelyk waren of niet. Alle welke zaaken, by wege van vriendelyke schikking, uit den weg werden geruimd.

7 *Vraag.* Zocht men ook eenige verandering in de vryheid der drukpers?

Antw. Ja, dewyl zommigen meenden, dat de vryheid derzelve te veel wierdt misbruikt, vooral in het verspreiden van allerlei werkes tegen den vastgestelden Godsdienst en de goede zeden.

8 *Vraag.* Op wat manier hoopte men hier in te voorzien?

Antw. 'Er kwam van het Hof van Holland een voorstel, tot het benoemen van keurmeesters, gemeenlyk Cenfores librorum genoemd, die zorge zouden draagen, dat 'er geene onbehoorlyke stukken wierden gedrukt of verkogt. Doch de tegenstand werdt zo groot, dat dit plan ras achter den bank raakte.

9 *Vraag.* Hoe werdt het ontwerp toen veranderd?

Antw. Men begeerde, dat ieder boekverkooper ten minsten zoude geeven eene lyst van alle de by hem gedrukte of te koop liggende boeken; terwyl teffens niets zou mogen worden gedrukt, zonder dat de drukker een vast bewys in handen hadt, waar door hy wist wie de maaker ware enz ?

10 *Vraag.* Werdt dit uitgevoerd?

Antw. Neen; eenige der voornaamste boekhandelaaren hadden 'er zo veel tegen in te brengen, dat alles op den ouden voet, en 't nieuwe plan steeken bleef.

IV.

Bataafsch Genootschap. Watervloeden. Geboorte eener Prinsesse van Oranje.

1 *Vraag.* Welke Stad zag zich in 't jaar 1770 met een nieuw Genootschap van Weetenfchappen verfierd?

Antw. De Stad Rotterdam, alwaar hetzelve, vooral door den yver voorkonften en weetenfchappen van den Heer Steven van Hoogendyk, die 'er een aanzienlyk kapitaal aan te koste lag, werdt opgerecht.

2 *Vraag.* Gefchiedde dit zonder eenige tegenkanting?

Antw. Neen; de Hollandfche Societeit der Weetenfchappen meende, dat men, behoudens haar Octrooy, deeze tweede Societeit in Holland niet kon erkennen. Doch dit niet tegestaande werdt het Octrooy voor 't nieuw Genootschap geaccordeerd, mits men zich alleen tot de Proefondervindelyke Wysbegeerte, Geneeskunst enz. bepaalde.

3 *Vraag.*

DEEL. HISTORIE VERKORT. 53

3 *Vraag.* Hoe stondt het thans met de Hollandfche Rivieren?

Antw. De gefchillen daaromtrent hadden nog geen einde genomen, waar van men thans wederom de droevige gevolgen onder-vondt, door de ongemeene hoogte van 't rivierwater, in 't begin van dit jaar, en de daar op gevolgde overftroomingen in de Betuwe, Tielerwaard, Alblasferwaard enz.

4 *Vraag.* Hoe raakte thans de Raad van Staate in gefchil met het Hof van Holland?

Antw. By gelegenheid dat door J. Verbruggen, gefchutgieter van Holland, eenige ftukken kanon gegooten waren voor de Generaliteit, welke de Raad van Staate alleen voor oud metaal wilde aanneemen, om dat zy huns erachteus den behoorlyken dienst niet konden doen.

5 *Vraag.* Hoe werdt het Hof hier in be-trokken?

Antw. Door een Mandement, by 't welk het Hof die ftukken, uit naam van Verbrug-gen, arresteerde, 't geen door den Raad zeer kwaalyk werdt genomen. Ondertus-fchen raakte deeze zaak vergeeten zonder dat 'er eene finaale befliffing door de Hooge Bondgenooten over wierdt gegee-ven?

6 *Vraag.* Wanneer werdt de Prinfesfe van Oranje, FREDERICA SOPHIA WIL-HELMINA, gebooren?

Antw. Op den 28 van Slagtmaand 1770, welke blyde gebeurtenis, gelyk ook het

doopfeest der Jonge Prinsesse, door geheel Nederland, met de grootste plegtigheid werdt gevierd?

V.

Brand te Harlingen en Amsterdam. Jubelfeesten. Geboorte van een Ersprins De Raadpenfionaris van Holland sterft.

1 Vraag. Wanneer werdt het schoone Admiraliteits Collegie te Harlingen door de vlammen verteerd?

Antw. Op den dertienden van Louwmaand 1771, wanneer na middernacht aldaar de vlam ten dake uitfloeg, zonder dat men tot hier toe daarvan de waare reden met genoegzaame zekerheid heeft kunnen geeven.

2 Vraag. Werdt dit onheil nog tydig gefluit?

Antw. Het geheele gebouw, met de Secretarye en alle de archiven, werdt tot asch verteerd; doch de nabuurige huizen en fchepen bleeven bewaard door de zorg der Burgerye, waar toe de diepe fneeuw, die dezelve bedekte, niet weinig hielp.

3 Vraag. Was de akeligheid van den brand in den Schouwburg te Amsterdam, die in 't volgende jaar gebeurde, niet veel grooter?

Antw. Dezelve was voorzeker nog veel heviger en meer fchrikbaarende, om dat veele der toezieners 'er niet dan met het grootste levensgevaar uit kwamen, terwyl 'er zestien bekende perfoonen half verbrand wierden uitgethaald, en twee vermist.

4 Vraag.

4 *Vraag.* Welke feesten vierde men in dit jaar?

Antw. In den Briel, te Vlisfingen en op meer andere plaatsen, vierde men plegtig het tweede jubelfeest na het begin der vryheid; hebbende men zich tweehonderd jaaren vroeger aldaar aan de Spaansche overheersching onttrokken.

5 *Vraag.* Wanneer werdt WILLEM FREDERIK, Erfprins van Oranje, geboren?

Antw. Op den 24 van Oogstmaand; zynde deeze gebeurtenis alomme met de grootste vreugdetekenengevierd, vooral toen de jonggeboorene eenige dagen laater werdt gedoopt, in de Groote Kerk in 's Hage. Ook waren de giften zeer aanzienlyk, hebbende de pillegiften alleen 36,300 guldens en de giften in de kraamkamer 1840 gouden dukaaten bedraagen.

6 *Vraag.* Gebeurde 'er omtrent denzelfden tyd niet eenig aanmerkelyk sterfgeval?

Antw. Ja; dat van den Raadpensionaris van Holland, Mr. Pieter Stein, welke dien gewigtigen post reeds in 1749 had aanvaard.

7 *Vraag.* Wie was zyn opvolger?

Antw. De Heer Mr. Pieter van Bleiswyk, toen ter tyd Pensionaris der Stad Delft, welke dien aanzienlyken post op deeze voorwaarden aannam, dat hy ten allen tyde zyne nieuwe waardigheid zoude mogen nederleggen; en dat hy zynen eed zoude doen op de instructie, in zo verre het mogelyk ware daar aan te voldoen.

8 *Vraag.* Was de Erftadhouder ook gekend in de begeevening van dit ampt?

D 4

Antw.

Antw. Men hadt Zyne D. Hoogheid, behalven den Heere van Bleiswyk, ook voorgelagen de Heeren Ras van Alkmaar en van Berckel Pensionaris van Amsterdam; doch Hoogstdezelve hadt te kennen gegeven, dat de keuze des Heeren van Bleiswyk hem de aangenaamste zoude zyn.

VI.

Bankbreuken. West - Indische Zaaken. Nieuwe Psalmberyming. Reize van Zyne Doorl. Hoogheid naar Friesland en Groningen.

1 *Vraag.* Behieldt de Wisfelhandel te Amsterdam haar geloof, na het jaar 1763?

Antw. Alles ging wel tot in 't jaar 1772, wanneer de handel op nieuws in de war raakte, door de wanbetaaling van een der aanzienlykste comptoiren, 't welk ras veele andere van minder belang, zo binnen als buitenslands, met zich sleepte.

2 *Vraag.* Welke byvallende omstandigheid vermeederde deeze algemeene ramp?

Antw. De schraapzucht van verscheidene der voornaamste Capitalisten, die geene beleeningen wílden doen, maar de effekten, tegen weinig betekenende sommen, trachtten in te koopen.

3 *Vraag.* Wat hulpmiddel werdt hier tegen door de Amsterdamsche Regeering in 't werk gesteld?

Antw. Dezelve hadt de goedheid van uit Stads kasse, onder 't opzicht van acht Coms

DEEL. HISTORIE VERKORT. 57

Commisfarisfen, twee millioenen tot het doen van beleeningen, aan te leggen; en dit voldeedt ten vollen aan 't oogmerk dewyl toen de overige comptoiren hunne kasfen ook weder openden.

4 *Praag.* Hoe liep het eindelyk af, met de verschillen tusfchen de West-Indifche Maatschappy en Zeeland, over Esfequebo en Demerary?

Antw. Na veel twistens, weezen eindelyk de Algemeene Staaten, dat voornoemde Colonien waren een Doman der West-Indifche Compagnie, en dat dus den Bewindhebberen aldaar in alles het Oppergezag toekwam, gelyk in de andere Colonien vanden Staat, in dien oord.

5 *Praag.* Welke verandering werdt in 1774 gemaakt, in 't openbaar Pfalmgezag der Hervormde Kerke?

Antw. Tot hier toe hadt men zich beholpen met de ouderwetsche Psalmberyming van Dathenus, die sedert lang, by de verftandigfte Perfoonen, wegens de groote verbetering van fmak in Taal- en Dichtkunde, in eene algemeene verachting was gekomen; zo dat het meer dan tyd wierdt, hier omtrent eene aanmerkelyke verbetering te maaken.

6 *Praag.* Hoe werdt hier in gehandeld?

Antw. Uit ieder Provincie en 't Landschap Drenthe, werdt één, doch uit Holland twee, der Taal- en Dichtkundigfte Predikanten gekooren, om met elkan-deren eene keuze uit drie opgegeevene Psalm-

berymingen te doen, zo dat zy, uit ieder het beste moesten neemen, en zelve, zo 't noodig was, daar hunne veranderingen en verbeteringen by voegen.

7 *Vraag.* Voldeedt de dus uitgewerkte nieuwe Psalmberyming aan allen even zeer?

Antw. Neen; de Hooge Regeering hadt, op zommige plaatsen veel moeite, om de nieuwe beryming in train te brengen; dewyl het domme Gemeen, op eenige Dorpen, meende, dat de oude Psalmberyming niet zonder heiligschennis kon worden afgeschaft.

8 *Vraag.* Werwaards reisde Zyne Doorl. Hoogheid in dit jaar?

Antw. Door Noord Holland, en van daar over Zee naar Friesland.

9 *Vraag.* Hoe werdt Zyne Hoogheid op deeze reize onthaald?

Antw. Alomme met tekenen van vreugde; doch vooral muntten te Leeuwarden, by deeze gelegenheid uit, de prachtige Illuminatie van twee zeer schoone Eereboogen en verscheidene openbaare Gebouwen.

VII.

Afzetting van Professor A. van der Mark. Tweede Prins van Oranje geboren. Tweede Eeuwfeest der verlossing van Leiden.

1 *Vraag.* Welke zaak maakte thans veel gerucht aan de Hooge Schoole te Gröningen?

Antw. Die van den Rechtsgeleerden Hoogleeraar Fr. A. van der Mark, welke,
na

na zich de ongunst zyner mede Rechtsgeleerden op den hals gehaald te hebben, door zich zeer sterk te verzetten tegen het lichaam der Romeinsche wetten, thans ook in verschil raakte met de Leeraaren der hervormde Kerke hier te lande.

2 *Vraag.* Welke waren de redenen van dit ongenoegen?

Antw. Naar men meent, zyn schimpen op het lichaam der Geestelykheid by verscheidene gelegenheden, en inzonderheid zyne hooge gedagten nopens de voortrefelykheid der Natuurleer, welke de waarheid van den geopenbaarden Godsdienst scheenen te ondermynen.

3 *Vraag.* Wie verwekten de eerste openbaare onaangenaamheden aan den Heer van der Mark?

Antw. Vier daar toe benoemde Predikanten uit de Groninger Klassis gaven tegen hem een werkje in 't licht, 't welk dooreene gerechtelyke beschuldiging voor den Akademischen Senaat werdt gevolgd.

4 *Vraag.* Hoe liep het hier eindelyk mede af?

Antw. De zaak bleef sleepende tot diep in 't volgende jaar, wanneer Prof. van der Mark veroordeeld werdt, de dwaalingen, die men in zyne uitgegeevene werken meende te vinden, te herroepen.

5 *Vraag.* Voldeedt hy hier aan?

Antw. Neen; hy ontkende ooit iets geleerd te hebben, 't geen van de rechtzinnige leere afweek; waar van het gevolg was, dat hy, niet willende voldoen aan de meening van
Zyne

Zyne Doorl. Hoogheid en de Heeren Curatoren, van zyn ampt wierdt verlaaten.

6 *Vraag.* Wanneer werdt de tweede Prins van Oranje gebooren?

Antw. Op den vyfden van Sprokkelmaand des jaars 1774, wordende de jonggeboorene, met veel plegtigheid, op den derden van Lentemaand gedoopt en genaamd, WILLEM GEORGE FREDERIK.

7 *Vraag.* Was de derde van Wynmaand dezes jaars niet zeer aanmerkelyk voor Leiden?

Antw. Voorzeker: het was thans twee honderd jaaren geleeden, dat deeze Stad, op eene byna wonderdaadige wyze, uit de handen haarer Belegeraaren, door de Vloot van Prins Willem den Eersten, was gered geworden; waarom ook deeze dag aldaar, met de grootfte dankbaarheid, werdt gevierd.

8 *Vraag.* Waar hadt men, in 't laatst van 't voorige jaar, een gelykzoortig feest gevierd?

Antw. Te Alkmaar; alwaar men, twee honderd jaaren geleeden, de Spanjaarden voor de dappere Verdedigers der Stad hadt zien zwigten.

VIII.

Begin der Americaanfche Onlusten. Handelingen over de vermeerdering der Land- of Zeemagt.

1 *Vraag.* Op welke wyze werden de Vereenigde Provinciën het eerst van ter zyden in de onlusten betrokken, die tusfchen de Engelfche Natie en haare Noord Americaanfche Colonien waren ontftaan?

Antw.

DEEL. HISTORIE VERKORT. 61

Antw. De Noord-Americaanen, welke thans reeds smaak in de onafhangelijkheid begonden te krygen, voorzagen zich in Holland van allerlei krygsvoorraad, die met Hollandfche fchepen naar Boston en elders werdt gevoerd.

2 *Vraag.* Aanschouwden de Engelschen dit met onverschillige oogen?

Antw. Geenszins: zy waakten hier tegen zo veel in hun vermogen was, en zelfs hadden zy Kotters op het Y, om te passen op alles, wat van daar verzonden werdt, en de fchepen, die naar Noord America voeren, buiten gaats te doorfnuffelen.

3 *Vraag.* Wat eischte de Engelsche Ambassadeur van Hun H. M. g?

Antw. Dat zy aan alle de Ingezetenzen zouden verbieden, de Americaanfche Infurgenten met eenigen Krygsvoorraad te voorzien: aan welk verzoek, door eene Publicatie, werdt voldaan.

4 *Vraag.* Hoe gedroeg men zich thans omtrent de Zeemagt?

Antw. Door Zyne Doorl. Hoogheid werdt een zeer nauwkeurig berigtschrift, ten dienste der Officieren, opgesteld, op dat zy weeten mogten, waar zy zich, in allerlei gevallen, naar te gedraagen hadden.

5 *Vraag.* Konde men inmiddels wel veel van onze Zeemagt verwagten, zo dezelve niet aanzienlyk wierdt vermeerderd?

Antw. Neen: want dezelve was, sedert de groote Succesfie Oorlog, deerlyk in verval geraakt. Waarom de Staaten van Holland, ook reeds voor eenigen tyd, op derzelver

zelve vermeerdering hadden beginnen te dringen.

6 *Vraag.* Hoe dagten de Landprovincien hier over?

Antw. Zy waren wel voor de vermeerdering der Zeemagt; doch meenden, dat 'de-zelve met eene evenredige vermeerdering der Landmagt gepaard moest gaan.

7 *Vraag.* Wat was het gevolg hier van?

Antw. Dat 'er een Project tot vermeerdering der Land- en Zeemagt teffens wierdt ontworpen, 't geen ras by zes Provincien werd goedgekeurd.

8 *Vraag.* Voegde Holland zich by de overige Bondgenooten?

Antw. Het gevoelen dier Provincie hadt over 't algemeen groote overeenstemming met dat der overige; doch zy eischten een bepaald fonds, op den staat van oorlog, voor de Zeemagt, 't geen al wederom stof gaf tot nieuwe raadpleegingen.

IX.

Engelsche Zaaken. Zwaare Stormen.

1 *Vraag.* Hoe stonden de zaaken in 1775, in de Americaansche Colonien?

Antw. Zeer hachelijk; zo dat alles zich tot een vry algemeen Oorlog scheen te schikken.

2 *Vraag.* Welke handteering hadt hier te Lande veel voordeels door deeze troubelen?

Antw. De aankweeking van Inlandsche Tabak, omtrent Amersfoort en de nabuurige zo Geldersche als Utrechtsche distrikten. Ryzende de prys deezer waar thans tot eene

DEEL. HISTORIE VERKORT. 63

eene onmaatige hoogte , door dien men geen genoegzaamen voorraad uit Virginie kon bekomen.

3 *Vraag.* Wanneer werden onze kusten aangedaan door een zwaaren Storm en Watervloed?

Antw. Op den vyftienden November, waar door op vele plaatfen groote overftroomingen wierden veroorzaakt.

4 *Vraag.* Wat eischten de Engelschen in 't volgende jaar van den Staat?

Antw. Dat men hun de zogenaamde Schotfche Brigade, als zynde eene oorsprongelyke Brittanifche Militie, zoude zenden, welke zy dan tegende Americaanen meenden te gebruiken.

5 *Vraag.* Werdt dit toegestaan?

Antw. Het ontbrak niet aan Provinciën, die van oordeel waren, dat men dit niet kon weigeren; doch de meerderheid was van een tegengefteld gevoelen.

6 *Vraag.* Wie hadt hier in een byzonderen invloed?

Antw. Jr. J. D. van der Capellen tot den Poll, die door zyn Advys, hier over ter Overysfelfche Staats - Vergadering ingebragt, de meerderheid van Hun H. Mog. tot zyn gevoelen overhaalde.

7 *Vraag.* Bleeven Frankryk en Spanjen by aanhoudendheid in den Americaanfchen Oorlog onzydig?

Antw. Neen; zy raakten al ras met Engeland in een openbaaren Oorlog.

8 *Vraag.* Hoe ging het toen met onzen Koophandel?

Antw.

Antw. In 't begin by uitneemendheid wél; doch allengs begonnen de Engelschen denzelven meer en meer te ontrusten en te be-rooven, om dus het overvoeren der benooidigde Waaren aan hunne vyanden de Franschen te beletten.

9 *Vraag.* Waar op hadden de Engelschen het thans 't meest gelaaden?

Antw. Op de Hollandsche Houtschepen naar Frankryk, naardien deeze derwaards het hout enz. overvoerden, waarvan zich de Franschen bedienden, tot het uitrusten van ontzachelijke Vlooten.

10 *Vraag.* Wat besluit namen de Engelschen hieromtrent?

Antw. Dat zy de Schepen met Masten en Timmerhout zouden aanhouden, en aan haare Admiraliteit ten voordeele der reclamanten verkoopen

11 *Vraag.* Werdt men in 1776 niet weder door een zwaaren storm ontrust?

Antw. Ja, op den 2 November, wanneer het water op zommige plaatsen nog merkelyk hooger klom, dan in 't voorleeden jaar.

X.

Maroccaansche Oorlog. Klagten van den Ridder Yorke.

1 *Vraag.* Met welke Mogendheid was op deezen tyd de Staat in Oorlog geraakt?

Antw. Met den Maroccaanschen Keizer, die eenig ongenoegen wegens geene genoegzaam ryke geschenken had opgevat.

2 *Vraag.*

DEEL. HISTORIE VERKORT. 65

2 *Vraag.* Werdt dit verschil van aanbelang?

Antw. De sterke Convooyen verhinderden over 't algemeen de vyandelykheden; doch de Moorſche Admiraal twee Schepen zonder Convooy genomen hebbende, dagt dezelve te Larache binnen te ſleepen; maar werdt door de Kapiteinen Dedel en Bontink achterhaald, en vernield. Daarenboven joegen zy een Fregat en Chebek van den Moorſchen Vorst op ſtrand aan ſtukken, en vernielden dus zyne voornaamſte Zee-magt.

3 *Vraag.* Wat ontmoeting hadt de Ridder Kinsbergen in de Middellandſche Zee?

Antw. Door een klein misverſtand gaf de Capitein van een Spaanſche Zeventiger hem de laag, zonder echter iemand te kwetsen; doch Kinsbergen gaf hem daarop de laag van achteren, en joeg hem met groot verlies op de vlugt.

4 *Vraag.* Wat klagten bragt thans de Engeliſche Ambaſfadeur in over St. Euſtatiuſ?

Antw. Dat men aldaar opentlyk alles aan de Americaanen leverde, en dat de Gouverneur van dat Eiland een Americaanſch Schip met dertien ſchooten hadt gegroet.

5 *Vraag.* Wat was 't antwoord van Hun H. Mog.?

Antw. Zy loſten, zo veel mogelyk, de beſchuldigingen op, en beriepen zich op een nader onderzoek.

6 *Vraag.* Wat vraagden de Engeliſchen nog meer?

Antw. Zy begeerden, uit hoofde der Tracta-

66 VADERLANDSCHE VYFDE

taaten, bepaalde fecoursen te water en te lande; doch men floeg dit hier plat af, dewyl men meende, dat het *casus foederis* geen plaats hadt.

7 *Vraag.* Hoe gedroegen de Engelschen zich ondertusfchen omtrent onze Scheepvaart?

Antw. Zy bekommerden dezelve meer dan ooit, 't geen gelegenheid gaf tot eene plegtige Deputatie uit de voornaamfte Kooplieden aan Zyne D. Hoogheid, van wien zy een gunftig antwoord ontvingen.

8 *Vraag.* Wat orders gaven inmiddels de Heeren van Amftterdam aan hunne Afgevaardigden ter dagvaart?

Antw. Om ten fterkften den ouden regel te doen gelden: *vry Schip vry Goed*, en dus de vrye Houtnegotie kragtdaadig van Engeland te reclameeren.

XI.

Overysfelfche Drostendienften. Fransche en Engelsche Negotiatien.

1 *Vraag.* Wie verzette zich thans in Overysfel tegen de aldaar heerschende Drostendienften?

Antw. De reeds gemelde Heer van der Capellen tot den Poll, die, gesterkt met de Stad Zwolle, een beredeneerd Adres aan de Ridderfchap inleverde, waar uit bleek, dat de tegenwoordige Drostendienften reeds in 't begin der voorige eeuw waren afgekogt, en dus niet mogten worden geheven.

2 *Vraag.*

DEEL. HISTORIË VERKORT. 67

2 *Vraag.* Slaagde de Heer van der Capellen in zyne onderneeming?

Antw. Neen; doch hy overreedde echter de Steden Deventer en Campen om zich by Zwolle en hem te voegen.

3 *Vraag.* Hoe liep toen de zaak?

Antw. Van der Capellen leverde een nieuw vertoog in; doch zo sterk, dat het door de Ridderfchap als oproerig wierdt beschouwd, 't geen ten gevolge hadt, dat den Schryver, by provisie, het Landschapshuis wierdt ontzegd.

4 *Vraag.* Hoe stondt men thans met den Koning van Frankryk?

Antw. Die Monarch vorderde, dat de Republiek de volstrektste onzijdigheid zoude bewaaren, en daaronder rekende dezelve boven alles het Convoojeeren der Houtfchepen, dewyl het succes der Fransche Wapenen daar meerendeels van moest afhangen.

5 *Vraag.* Was 'er ook eenige bedreiging by dat verzoek gevoegd?

Antw. Ja; de Koning dreigde anderszins weder te zullen heffen de belasting van vyftig Stuivers per vat, van welke men thans bevryd was.

6 *Vraag.* Hoe handelden Hun H. Mog. in deeze netelige zaak?

Antw. Zy zochten de Engelschen te beweegen, om hunne Houtfchepen te laten vaaren; doch deeze hielden zich by hunne eerfte verklaring van alles dat zy aanhielden wel te zullen betalen.

7 *Vraag.* Hoe viel toen hier 't besluit?

Antw. Men begreep den Engelschen in

zo verre genoeg te zulien geeven , dat men de Schepen met Masten en zwaar Timmerhout buiten Convooy zoude houden:

8 *Vraag.* Verzette zich niemand tegen deeze maatregelen ?

Antw. Ja , de Stad Amsterdam , die daar tegen op den 17 van Slagtm aand 1778 , een sterk protest liet doen , en beweerde , dat men geen recht hadt om de Convooyen te weigeren , of te gedoogen , dat het voor Fransche rekening gekogte hout door de Engelschen wierdt betaald.

9 *Vraag.* Waren de Franschen hier mede voldaan ?

Antw. Neen ; de Fransche Ambassadeur leverde verscheidene nieuwe Memorien in , en toen men hem een niet volkomen voldoende antwoord gaf , weigerde hy hetzelfde aan te neemen.

XII.

*Dubbeld last en veilgeld. Fransch vatgeld.
Brief van Z. D. Hoogheid.*

1 *Vraag.* Wat middelen beraamden Hun II. Mog. om te voldoen aan de kosten der vermeerderde Equipage te water ?

Antw. Men besloot het lastgeld , na den eersten van Louwmaand van 1779 , te verdubbelen , terwyl ook het veilgeld op de inkomende goederen met een geheel , en op de uitgaande met een half percent wierdt vermeerderd.

2 *Vraag.* Voeren de Franschen thans ook voort met hunne bedreigingen ?

Antw. Ja ; zy maakten een Reglement ,
vol-

volgens 't welke alle de verleende gunsten aan neutraale Mogenheden, ten opzichte der Hollanders werden ingetrokken, en dus alle de Nederlandsche Schepen in de verplichting gesteld om de vyftig stuivers per vat te betaalen:

3 *Vraag.* Was niemand hier van uitgezonderd?

Antw. Ja; een iegelyk, die konde aantoonen, door Amsterdamsche Inwooners bevragt, en van de Reede dier Stad vertrokken te zyn.

4 *Vraag.* Wanneer zoude deeze bepaling beginnen?

Antw. Reeds vroegtydig werdt door den Franschen Afgezant bekend gemaakt, dat hier toe bepaald was de achtste van Sprokelmaand, ten zy Hun H. Mog. voor dien tyd de algemeene Convooyen toefonden.

5 *Vraag.* Hoedanig een brief schreef de Erftadhouder over deeze zaak aan de Provinciën?

Antw. Zyne D. Hoogheid beschouwde deeze maatregelen als een flap van zeer listige Staatkunde, geschikt om de verschillende Gewesten en Leden van 't Gemeenebest tegen elkanderen in 't harnas te jaagen. Volgens Zyne D. Hoogheids gevoelen hadt Frankryk geen recht om eene mindere of meerdere algemeenheid der Convooyen te vorderen; ook meende Hoogstdezelve te voorzien, dat, zo de Franschen dus eenmaal hun oogmerk op deeze wyze by de Generaliteit bereikten, zy dagelyks dier-

gelyke hulpmiddelen tot vordering hunner belangen zouden aanwenden.

6 *Vraag.* Welke Hollandsche Stad hadt zich inmiddels nog by Amsterdam gevoegd?

Antw. Haarlem, waar door deeze Stad, toen de afkondiging van het Reglement op den bepaalden dag volgde, zo wel als Amsterdam, van de nieuwe bezwaaren werdt uitgezonderd.

7 *Vraag.* Wat aanzienelyk feest werdt in dit Voorjaar te Utrecht gevierd?

Antw. Het tweede eeuwfeest der Unie, aldaar tusfchen de zeven Vereenigde Gewesten zo gelukkiglyk in 1579 geflooten. By welke gelegenheid door den beroemden Hoogleeraar Bondam, met eene plegtige redevoering, aan die gezegende gebeurtenis werdt gedacht.

XIII.

Friesch Request. Spaansche zaaken. Amsterdamsch Advys omtrent de Augmentatie.

1 *Vraag.* Hoedanig een Request werdt 'er ten deezen tyde door een aantal van Friesche Kooplieden aan de Sraaten dier Provincie ingeleverd?

Antw. Hetzelve behelsde een wydflugtig beklag over de besluiten van Hun Hoog Mogende, om geen algemeen Convooy te verleenen, maar daar van de Houtfchepen uit te zonderen

2 *Vraag.* Waar uit redekavelden zy onder anderen?

Antw.

Antw. Uit het dubbeld Last- en Veikgeld, 't geen thans moest worden betaald, en dat, zo zy zeiden, zo drukkend was, dat, indien men den Houthandel niet geheel onbelemmerd liet, de bezwaaren de voordeelen der vragten zouden te boven gaan, en eene algemeene kwyning in den Koophandel veroorzaaken.

3 *Vraag.* Trokken zy ook niet eene reden uit 's Lands voorrechten en de handelwyze van voorige dagen?

Antw. Ja; zy zeiden onwaardig te zyn aan hunne Voorouderen, die zo dikwyls met het grootst geluk de bestryders hunner voorrechten hadden overwonnen, indien zy langer in een stuk van dit gewigt onverschillig bleeven.

4 *Vraag.* Raakten de Engelschen ook niet, omtrent deezen tyd, in onaangenaamheid met de Spaansche Kroon?

Antw. Ja; de Engelschen hadden op hunne zyde weeten te krygen den Koning der Indiaansche Natie, Mosquito's genoemd, en vestigden zich dus aan 't vaste land van America in de Baay van Honduras tot het kappen van Verfhout, en mogelyk ook om met de Spaansche Onderdaanen te kunnen handelen; al het welk door het Spaansche Hof zeer kwalyk werdt genomen, en beschouwd als een inbreuk op het Vrede-tractaat van 1763.

5 *Vraag.* Maakten de Spanjaards ook eenige toerustingten om hunne eischen kragtdaadig te doen gelden?

Antw. Voorzeker; zy bragten eene groote

Vloot in Zee, versterkten hunne Landmagt, en voerden veel zwaar geschut naar den kant van Gibraltar.

6 *Vraag.* Wat volgde op deeze en andere gebeurtenissen in Holland?

Antw. De vrees, dat de Oorlog eerlang algemeen zoude worden; waar door de overleggingen om de Land- en Zeemagt van den Staat aanzienelyk te versterken, wederom werden vernieuwd.

7 *Vraag.* Hoe dagten de meeste Staatsleden omtrent dien tyd?

Antw. Zy waren veelal van gevoelen, dat 'er kragtdaadige middelen te Lande tot vermeerdering der Armee van den Staat moesten worden aangewend; doch scheenen zo zeer voor geen onheil ter Zee bedugt te zyn.

8 *Vraag.* Was Amsterdam ook van die gedagten?

Antw. Geenszins; de Raad deezer aanzienelyke Koopstad vertoonde in eene zeer nadrukkelyke Memorie, dat zy van geheel andere gedagten was, en oordeelde, dat menthans alleen, of ten minsten voornaame-lyk, voor de Zeemagt moest zorgen.

9 *Vraag.* Waar over betuigden die van Amsterdam onder anderen hunne verwondering?

Antw. Vooral hier over, dat, daarvoorheen in de Petitiën van den Raad van Staate de vermeerdering der Land- en Zeemagt met elkanderen was vereenigd, thans, nu naar de gedagten der Amsterdamsche Regeering

geering eene kragtdaadige uitrusting ter Zee allernoodzaaklykst was, alleen van eene vermeerdering te Lande wierdt gesproken, en wel van eene zodanige die ruim een derde gedeelte der geheele tegenwoordige Armee zou belooopen.

XIV.

Dortscbe en Rotterdamsche klagten. Naderc bandelingen over de Augmentatie.

1 *Vraag.* Hoedanige klagten werden thans door de Steden Dordrecht en Rotterdam ingeleverd?

Antw. Dat hun Koophandel geheel te niet liep, dewyl de Fransche Reglementen zo groote bezwaaren op den Koophandel hadden gebragt, dat dezelve voor zommige Schepen meer dan tienduizend livres beliepen, van welke belasting die van Amsterdam en Haarlem bevryd waren, en dus noodwendig allen handel aan zich zouden trekken. Waar by nog kwam, dat de Franschen ook een Kaper-reglement hadden gemaakt, volgens 't welk men alle neutraale Schepen, die op Engeland voeren, uitgezonderd die van Amsterdam en Haarlem, zoude wegneemen.

2 *Vraag* Hoedanig een voorslag deedt de Eerstadhouder op den 10 van Lentemaand deezesjaars?

Antw. Zyne D Hoogheid stelde eene augmentatie te Lande voor, tot vyftig of zestigduizend man, en eene ter zee tot vyftig of zestig Oorlogschepen. Welk voorstel aan de Staaten van Holland by monde en aan

die der andere Provincien by een Misfivē werdt medegedeeld.

3 *Vraag.* Werdt 'er ook een ontwerp gemaakt, op welke wyze men voor 's Lands veiligheid zoude zorgen?

Antw. Ja; op voorstel der Admiraliteits Collegien bragt Holland een beredeneerd advys uit aangaande de noodige Schepen tot het bezetten der zeegaten, 't beveiligen van den handel op de Middellandſche Zee, de Westindien enz.

4 *Vraag.* Werdt deeze zaak tot een gewenscht eenpaarig besluit gebragt?

Antw. Neen; doch men kwam echter hier in over een, dat 'er tweecendertig oorlogſchepen zouden worden aangebouwd, en dat men ten ſpoedigſten zo veel volk zoude werven, als tot het bemannen der Schepen noodig was tot de behoorlyke Convoojen.

5 *Vraag.* Hoe gedroegen zich inmiddels de Franſchen?

Antw. Om de party, die hun in Holland weerſtand boodt, zo veel te meer te prangen, deedt de Koning een nieuw ſedict uitgaan op den 2 van Grasmaand, volgens 't welke de naar Frankryk gevoerde goederen, eenige Scheepsmateriaalen uitgezonderd. boven de reeds bepaalde lasten, nog vyftien percent zouden moeten betaalen, die van Amſterdam en Haarlem ſteeds uitgezonderd.

6 *Vraag.* Hoedanig een besluit werdt 'er by Holland genomen op den 24 van Zommermaand?

Antw. Om ten ſterkſten by de Generaliteit
aan

aan te dringen tot het daadelyk bouwen en uitrusten van oorlogſchepen, waar toe wel beſlooten, maar waar mede nog niet begonnen was; gelyk ook tot het verleen van onbepaalde Convoojen?

7 *Vraag.* Hoe toonde het Franſche Hof zyn genoeg over dit beſluit?

Antw. Door aan alle de Hollandsche Schepen, de vrye vaart toe te ſtaan tot aan den eerſten van Oogſtmaand, en zelfs te belooven, dat, zo de algemeene Convoojen doorgingen, het geld dat men reeds van de belastingen gebeurd hadt, alſdan zoude worden te rugge gegeven.

8 *Vraag.* Was Gelderland het hier in eens met Holland?

Antw. Neen; de Staaten dier Provincie beſlooten zich niet over de onbepaalde Convoojen te zullen uitlaaten, zo lang Holland van begrip bleef, om de Republiek van den Landkant ongewapend te laaten.

9 *Vraag.* Hoe ging het by de andere Provincien?

Antw. By de meeste vonden de Hollandsche begrippen voor als nog geen ingang, en by Friesland, alwaar in 't eerſt de ſtemmen ſtaken, werdt tegen het gevoelen van Holland beſlooten, ſchoon eenige Leden van het Quartier der Zevenwouden daar tegen een vry ſcherp Protest inleverden.

XV.

Paul Jones in Texel. de Engelschen vraagen bystand. Ziekten. Oproer in Zeeland.

1 *Vraag.* Wat ongewoon verschynzel vertoonde zich thans in Texel?

Antw. Een Fransch Capitein en de Noord-Americaansche kaaper, Capitein Paul Jones, kwamen in Texel binnen met twee door hen genomene Engelsche Konings Fregatten?

2 *Vraag.* Hoe dagten de Engelschen hier over?

Antw. Zy eischten, dat de genomene Schepen met de Equipagien zouden worden in beslag genomen, vooral om dat zy onder de directie van een rebelleerend Engelsch onderdaan waren opgebracht?

3 *Vraag.* Hoe gedroegen zich daar en tegen de Capiteinen der gezegde Schepen?

Antw. Toen zy hun gevaar zagen, toonden zy Fransche Commissien, en lieten Fransche vlaggen waajen, waar door het verzoek van den Engelschen Gezant van zelfs verviel.

4 *Vraag.* Hoe redden zich Hun H. Mogende uit dit netelig geval?

Antw. Zy begreepen, dat het onderzoek dier zaak hen niet betrof, en dat zy het beslag ook niet konden volbrengen; doch gaven order aan den Commandant der Reede van Texel, om deeze vaartuigen, zo ras doenlyk, van daarte doen vertrekken.

5 *Vraag.* Gelukte dit spoedig?

Antw.

DEEL. HISTORIE VERKORT, 77

Antw. Neen; deeze lieden hadden niet veel lust om den Engelschen in den mond te loopen, en bleeven, onder allerhande voorwendzels, nog eenige maanden liggen, wanneer zy eindelyk vertrokken:

6 *Vraag.* Welke redenen bragten thans de Engelschen by, om op nieuws bystand van de Republiek te vraagen?

Antw. Het Beleg van Gibraltar, en den aanval van Frankryk op 't eiland Jersei, 't welk zy beschouwden, als eene formeelle onderneeming der vyanden op hunne Europische bezittingen, welke dus het *casus foederis* in den volsten zin daar stelde.

7 *Vraag.* Waar door werdt de Nazomer van 1779 inzonderheid aanmerkenswaardig?

Antw. Door eene zeer groote hitte en droogte, ende daar uit ontstaande algemeene besmetelyke ziekten, die veele menschen ten grave sleepten.

8 *Vraag.* Wat was middelerwyl in Zeeland voorgevallen?

Antw. Men dempte aldaar eene gevaarlyke oproerige beweeging, die reeds in 't voorige jaar ontstoken was, by gelegenheid, dat de Regeering der Stad Vlisfingen aan de Roomschegezinden, op hun verzoek, vryheid verleend hadt, om eene kerk te bouwen.

9 *Vraag.* By welke gelegenheid was dit verzoek geschied?

Antw. Het zelve was een gevolg van den tegenwoordigen Oorlog, en voorgesteld door eenige lersche en Duinkerksche kooplieden,

lieden, welke zich hier wilden nederzetten om des te gevoeglyker hunnen Sluikhandel op Engeland te dryven.

10 *Vraag.* Waren deeze ongeregeldeheden van cenig belang?

Antw. Voorzeker: 't Gemeen, door eenige dweepzieke Kerkelyken opgehitst, werd zo woedende, dat niettegenstaande het Kerkbouwen gestaakt wierdt, de Regeering der Stad niet veilig ware, voor dat 'er Krygsvolk was binnen gerukt.

11 *Vraag.* Verspreidde zich dit onheil ook buiten de Stad?

Antw. Ja; onder anderen raakte ook alles te Westkapelle in beweging; alwaar men zich niet ontzag een gebannen timmerman met veel plegtigheid wederom in te haalen. Doch met het straffen en vlugten der voornaamste belhamels kwam alles weder in rust.

XVI.

Oost - Indische zaaken. Byland en Fielding:

1 *Vraag.* Wat viel 'er aanmerkelyks in dit jaar voor te Batavia?

Antw. De Hooge Indische Regeering vorderde meerder papieren van den Raad van Justitie, dan dezelve meende verplicht te zyn te geeven, 't geen ten gevolge hadt, dat genoegzaam het geheele Gerechtshof, door den Indischen Raad, afgedankt, en andere Heeren daar voor in de plaats wierden gesteld.

2 *Vraag.* Nam de Vergadering der Bewindhebberen hier telande genoeg in deeze geweldige middelen?

Antw. Geenszins. Zo ras hier naauwkeurige

DEEL. HISTORIE VERKORT. 79

rige berichten aangaande deeze zaak waren ingekomen , werdt het gedrag der Raaden van Indien afgekeurd en alle de afgedankte Heeren in hunne posten hersteld.

3 *Vraag.* Wat gebeurde 'er op den 27 van Wintermaand in Texel?

Antw. Op dien dag, op welken Paul Jones eindelyk met de zynen was vertrokken, zeilde ook uit Texel een Convooy van vyf Oorlogschepen naar de Straat en de Bogt van Frankryk , tot dekking van eene menigte koopvaardy Schepen , onder 't bevel van den Schout Bynagt Lodewyk Graave van Byland.

4 *Vraag.* Waren onder dit Convooy ook Houtschepen?

Antw. Er hadden zich wel eenige , die met zwaar timmerhout geladen waren , by gevoegd ; doch zy waren gewaarſchuwd , dat zy geene Protectie te wagten hadden.

5 *Vraag.* Wat ontmoeting had deeze Vloot vooraan in 't Kanaal?

Antw. Zy ontmoette een Esquader van Elf , meest zwaare , Engelfche Oorlogschepen , onder het bevel van den Bevelhebber Fielding.

6 *Vraag.* Lieten de Engelfchen hen ongemoeid vaaren?

Antw. Neen ; ondanks alles , wat hier tegen werdt ingebragt , en tegen de verzekering dat 'er geene Houtschepen , die zich reeds te zoek hadden gemaakt , by 't Convooy waren , wilden de Engelfchen het Convooy doorzoeken , naardien zy thans order hadden , niet alleen het hout , maar ook het yzer en touw-

touwwerk, tot den Scheepsbouw noodig, weg te neemen.

7 *Vraag.* Verdroeg de Schout Bynagt dit geduldig?

Antw. Neen; hy vuurde op de Engelsche Sloepen, die met het aanbreeken van den dag, het onderzoek zouden beginnen, waar op een gevegt tusſchen de wederzydsche Schepen van oorlog ontſtondt, 't geen echter van korten duur was, naardien de Hollandsche Schepen door de overmagt ras gedwongen wierden te ſtryken.

8 *Vraag.* Wat deden toen de Engelen verder?

Antw. Zy namen die Schepen, welke de voorzeide materiaalen in hadden, in beſlag; doch lieten de Hollandsche vlag weder ophysen en de wederzydsche eereſchooten doen, net als of 'er niets ware gebeurd.

9 *Vraag.* Werwaards begaven zich de Oorlogſchepen, die eigentlyk by 't Convooy behoorden?

Antw. Schoon de Engelsche Commandant hun vryheid gaf te zeilen werwaards zy wilden, zeide nogthans de Schout Bynagt Byland zyne ſchepen niet te kunnen verlaaten zonder order, en zeilde dus mede naar Spithead

10 *Vraag.* Hoe keerden zy te rugge?

Antw. De Algemeene Staaten ontbooden hen te huis, te meer, daar in 't gedrag van den Heer Byland eenige omſtandigheden waren geweest, die een Krygsraad vorderden.

11 *Vraag.*

DEEL. HISTORIE VERKORT 81

11 *Vraag.* Waar over liep onder anderer de voornaame beschuldiging?

Antw. Over een geheim zein, door den Schout Bynagt aan de Capiteins by voorraad medegedeeld, om, wanneer het by hem noodig werdt geoordeeld, alle teffens te kunnen stryken.

12 *Vraag.* Hoe verdedigde de Schout Bynagt zich?

Antw. Inzonderheid hier mede, dat, wanneer men toch niet in staat was het visiteren te beletten, in een geval als di-, waar in men tegen geen openbaaren vyand vogt, maar wel tegen een veel sterker Zeemagt, den Lande met het vernielen der Oorlogschepen geen dienst kon doen, en dat het dus veel beter was tydig te stryken

13 *Vraag.* Wat einde nam toen deeze geheele zaak?

Antw. De Schout Bynagt werdt geheellyk vry gesproken en zyne handelwyze goed-gekeurd. Doch in Engeland werden niet tegenstaande alle aangewende moeite, zeven Schepen met hennip enz. gelaaden verbeurd verklaard.

XVII.

De Engelschen eischen wederom hulptrouwen.

1 *Vraag.* Hoedanig een vertoog leverde de Engelsche Gezant binnen op den 21 van Lentemaand 1780?

Antw. Een nieuwen eisch van de subsidien by de tractaaten bepaald.

2 *Vraag.* Sprak hy thans ook over het gebeurde tuschen Fielding en Byland?

F

Antw.

Antw. Ja; hy schilderde die zaak zodanig af, als of de Engelsche Commandant zonder schuld en de Schout Bynagt de oorzaak van het ongeval ware; terwyl hy ook wederom bitter klaagde over de toegeevendheid, met welke men Paul Jones in Texel hadt geduld.

3 *Vraag.* Deedt hy ook eenige bedreigingen, zo men een besluit nam niet overeenkomstig met zynen eisch?

Antw. Ja; dat dan voortaan de Nederlanders niet langer zouden behandeld worden als eene met Groot-Brittannie verbondene Natie, maar dat men zich in alles zoude houden aan het recht der Volken, 't welk dienen moest tot een richtsnoer tusschen onzijdige en onbevoorrechte Mogendheden.

4 *Vraag.* Voldeeden de Algemeene Staaten aan het dringend verzoek des Engelschen Konings?

Antw. Neen; met eenpaarige stemmen van alle de Gewesten weezen zy den eisch van de hand; zich voornaamelyk grondende, eensdeels op de onmagt der Republiek, en anderdeels op de schending, welke de Engelichen aan het Commercietractaat van 1674 hadden toegebracht.

5 *Vraag.* Volvoerden toen ook de Engelichen hunne bedreiging?

Antw. Voorzeker; doch men hadt daar weinig gevoel van, dewyl de Engelsche kaapjers het reeds voor deezen zo erg hadden gemaakt, als of 'er nooit tractaaten van koophandel hadden bestaan.

XVIII.

Voorstel der Gewapende Neutraliteit. West-Indische zaaken.

1 *Vraag.* Wat middel werdt 'er omtrent deezen tyd uitgevonden, om de overmagt der Engelichen op de Europeefche zeeën te beteugelen?

Antw. De zogenaamde Gewapende Neutraliteit, waar van men zich zo veel beloofde, en zo weinig baat ontving.

2 *Vraag.* Door wien was dit middel uitgevonden?

Antw. Door Haare Keizerlyke Majesteit Catharina II, Alleen heerscheresse der Russen, die zo wel als andere onzydige Mogendheden het nadeel der Engelsche kaaperyen gevoelde.

3 *Vraag.* Wat was het oogmerk dier Gewapende Neutraliteit?

Antw. Aan alle de Neutraale Mogendheden, die dit verdrag aangingen, eene vrye Scheepvaart van de eene haven op de andere te bezorgen, met uitzondering echter van contrabande goederen en geblokkeerde plaatsen.

4 *Vraag.* Hoe voldeedt dit voorstel in Engeland?

Antw. Zeer slegt; doch men durfde daar niet veel van zeggen om zich den haat deezer magtige Noordsche Vorstinne niet op den hals te haalen.

5 *Vraag.* Hoe ging het ondertusfchen hier te Lande?

Antw. Nu en dan maakte men eens een nieuw plan tot het bouwen van Oorlogschepen; doch 'er kwam weinig van.

6 *Vraag.* Waar aan hadt men voornamelyk gebrek?

Antw. Aan Zeelieden, die ongemeen schaars waren: weshalven men om daar aan te geraaken, onder anderen, een bevel uitgaf, om van alle koopvaardy Schepen, de Oosten West - Indische vaart uitgezonderd, den derden man te ligten.

7 *Vraag.* Gebeurden 'er thans ook wederom onaangenaamheden met de Engelsen?

Antw. Ja; op St. Eustatius ontzagen zich de Engelfche kaapers niet de Americaansche Schepen op de Reede onder het bereik van 't geschtut weg te neemen.

8 *Vraag.* Ging het op St. Martin nog niet erger?

Antw. Voorzeker; dewyl aldaar zeven Engelfche Oorlogschepen eene landing deden, en alles weg namen, wat hun bleek Americaansche eigendom te zyn, met bedreiging, dat, zo de Hollandsche Gouverneur hier iets tegen deedt, men de Stad aanstonds in brand zou schieten.

XIX.

Raadpleegingen over de Gewapende Neutraliteit?

I *Vraag.* Wanneer werdt het plan der ge-

DEEL. HISTORIE VERKORT. 85

gewapende Neutraliteit het eerst bekend gemaakt?

Antw. Rusland deedt hier van het eerste voorstel, zo aan de onzydige als aan de gorlogende Mogendheden, in 't einde van Lentemaand 1780.

2 *Vraag.* Vondt dit voorstel hier een gereeden ingang?

Antw. Ja; het werdt zo ras mogelyk aan de Provinciën voorgesteld, en reeds op den vierentwintigsten van Grasmaand hadden alle de Provinciën tot het toetreden tot de gewapende Neutraliteit beslooten.

3 *Vraag.* Werdt dit werk zo spoedig voleind als begonnen?

Antw. Neen; 'er kwamen allerhande zwaarigheden in den weg: vooral waren 'er veele, die vreesden, dat de Engelschen zich, wegens het toetreden tot de Neutraliteit, zouden wreken door onze Oosterfche of Westersche volkplantingen weg te nemen: waarom zy van de Russische Keizerinne eene guarantie van binnen en buitenlandsche bezittingen vorderden.

4 *Vraag.* Waren het hieromtrent alle de Staatsleden eens?

Antw. Neen; Amsterdam was ten sterksten tegen het voorstel der Guarantie, en wilde onmiddelyk met de zaak voortvaaren.

5 *Vraag.* Wat was het gevolg deezer zwaarigheid?

Antw. Men zondt een Gezantschap naar Petersburg; doch 't zelye kreegeerst den negenden van Herfstmaand gehoor, en vondt het Rus-

fisch Hof geenszins genegen tot eene nieuwe belofte van Garantie, alzo 't zelve meende dat de artikelen klaar en zeker genoeg waren.

6 *Vraag.* Kwam de gewapende Neutraliteit echter tot stand?

Antw. Ja; tot dezelve werd met meerderheid van stemmen by de Algemeene Staaten beslooten, op den twintigsten van Slagtaand deezes jaars.

7 *Vraag.* Welke waren de redenen, waarom het besluit niet met eenpaarige stemmen doorving?

Antw. Veele der verstandigsten vonden geene genoegzaame zekerheid in de Russische beloften, en wilden hierom niet toetreden zonder de voorzeide voorwaarde.

8 *Vraag.* Werdt het gedrag van die Heeren ook eenigzins gebillykt door de uitkomst?

Antw. Ja: Want een voornaam Minister bewerkte kort daarna, door zeker veel vermogend middel eene omwenteling in het Russische Ministerie, die teffens de geheele gewapende Neutraliteit in rook deedt verdwynen.

9 *Vraag.* Was 'er ondertusfchen niet eene groote vreugde onder veelen, zo hier te Lande als elders?

Antw. Voorzeker: Alle die geene welke dagten, dat het de Republiek beter met Frankryk dan wel met Engeland zoude gaan, en die waanden, dat de Noord-Americaanfche handel een onuitputbaare goudmyn zoude zyn, spron-

DEEL. HISTORIE VERKORT. 87

sprongen op van vreugde; ook ontving men hier ras eene betuiging van 't groot genoegen welk de Hoven van Versailles en Madrid in deeze gebeurtenis namen.

10 Vraag. Betoonde de Russische Monarchin ook niet op dien tyd haar genoegen door veele aanzienelyke geschenken?

Antw. Ja; de President van Hun H. Mogende en de voornaamste Staatsministers werden beschonken met prachtige pelfen enz. Ook zoude de Keizerinne, zomen haaren eersten Minister, den Grave van Panin, niet hadt weeten te doen vallen, voorzeker met allen ernst dit verbond hebben staande gehouden.

11 Vraag. Deeden Hun H. Mog. ook geen geschenk aan den Russischen Minister, Printe van Gallitzin?

Antw. Ja; zy schonken hem voor zyne aangewende moeite honderd gouden Ryders.

XX.

Noord - Americaansche Correspondentie onjdekt.

1 Vraag. Welke ontdekking verwekte in 't laatste van het jaar 1780 veel opziens, zo hier in de Republiek, als elders?

Antw. De geheime Negotiatien, reeds in 1778 tusfchen het Americaansch Congres en eenige voornaame lieden hier te Lande aangevangen.

2 Vraag. Hoe kwam deeze zaak aan den dag?

Antw. Op eene zeer onvoorziene wyze: de gewezen Voorzitter van 't Noord Americaansch Congres, de Heer Henry Laurens Schildknaap, in Herfstmaand van 1780, herwaards vaarende, werdt by Newfoundland door een Engelsch Fregat ontmoet en gevangen genomen.

3 *Vraag.* Wat deedt hy nog even voor dat het Schip genomen wierdt?

Antw. Hy wierp een doos in zee; doch het lood, 't welk deeze doos moest doen zinken, werdt te ligt bevonden, en dus werdt dezelve door de Engelschen, tot zyne grootste ontfeltenis, opgevischt, dewyl hy deeze doos waardiger agtte dan het behoud zyner vryheid.

4 *Vraag.* Waar bragt men den Heer Laurens?

Antw. Hy werdt in de Tour vastgezet, als verdagt van Hoog verraad, en zyne papieren werden met veel vreugde door het Engelsch Ministerie, dewyl zy van groot aanbelang waren, onderzocht.

5 *Vraag.* Welke stukken van aanbelang werden daar onder gevonden, die betrekking hadden tot ons Gemeenebest?

Antw. In de eerste plaats een ontwerp van een tractaat van Commerce, te sluiten tuschen Hun H. Mog. en de Americaansche Colonien, zo ras die door Engeland voor onafhangelijk zouden zyn erkend.

6 *Vraag.* Hadden Hun H. Mogende ooit eenige kennis van zodanig een plan gehad?

Antw. Neen; het was alleen ontworpen door

DEEL. HISTORIE VERKORT. 89

door den Heer van Berkel, oudsten Pensionaris der Stad Amsterdam, op order van Burgemeesteren dier Stad, met den Heer Lee, ten dien einde door het Congres afgezonden, door tusschenkomste van den Koopman J. de Neufville te Amsterdam.

7 *Vraag.* Wat behelsden de overige papieren?

Antw. Meest nieuwstydingen uit Europa, op eene zeer haatlyke wyze voorgesteld; zo dat het Provisioneel Ontwerp eigentlyk het voornaame stuk was, 't geen de Engelschen door deeze ontdekking hadden in handen gekreegen.

XXI.

Overgave der papieren van Laurens. Engelsche Oorlog

1 *Vraag.* Hoe dagten de Engelschen over dit Amsterdamsche ontwerp?

Antw. Zeer ongunstig: zy beschouwden het als eene onderneeming tegen het recht der volken, en als een hoon het Britsche Hof aangedaan, welke niet dan door eene eclatante satisfactie kon worden verzoend.

2 *Vraag.* Op welke wyze handelden zy met die papieren?

Antw. Zy stelden dezelve in handen van den Prinsse Erftadhouder, die ze op den twintigsten van Wijnmaand ter vergadering der Heeren Staaten van Holland bragt.

3 *Vraag.* Hoe handelde men met deeze zaak?

Antw. De papieren werden ter hand gesteld aan de Regenten der Stad Amsterdam om op dezelve te berichten.

4 *Vraag.* Voldeeden zy hier aan?

Antw. Ja; zy erkenden de zaak volkomen, zagen 'er niets ongeoorlofs in, en eindigden met dit besluit, dat zy verwagten, dat Hun Ed. Groot Mogende in dit Berigt volkomen genoeg zouden neemen, te meer om dat zy aangaande deeze zaak reeds geruchten gehoord hadden, aan welke een lid van Staat niet moest worden bloot gesteld, en waar van zy den nadeeligen invloed niet zouden kunnen nalaaten, door alle gepaste wegen en middelen tegen te gaan.

5 *Vraag.* Hoe dagt men hier te Lande over deeze zaak?

Antw. Veel en; vooral van die geenen, welke de Americaanen zeer waren toegedaan, zagen 'er niets kwaads in; doch anderen, beschouwden dit stuk als een zeer ontydige onderneeming, die geschikt was om het Gemeenebest op zyne grondslagen te doen waggelen.

6 *Vraag.* Hoedanig was de eisch van den Engelschen Ambassadeur Yorke omtrent deeze zaak?

Antw. Op den tienden van Slagtmaand leverde hy aan Hun H. Mogende eene sterke Memorie over, in welke hy, uit naam zyns Meesters, eene spoedige voldoening vorderde, geëven edigd aan de beleediging, mitsgaders dat de Pensionaris van Berkel, en zyne medepligtigen, openbaar gestraft mogten wor-

DEEL. HISTORIE VERKORT. 91

worden, als verstoorders der algemeene rust en schenders van het recht der volken.

7 *Vraag* Dreigde hy ook iets, indien deze zaak niet op dien zelfden voet by Hun H. Mog. werdt begreepen, als by Zyne Groot Brittannische Majesteit?

Antw Ja : door dusdanig een gedrag (schreef hy) zal de Koning zich gedwongen vinden tot het neemen van die maatregelen, welke de handhaaving van zyne waardigheid en de wezenlyke belangen zyns volks van hem vorderen.

8 *Vraag*. Wat antwoord gaven de Algemeene Staaten op dit vertoog?

Antw. Zy bragten de zaak in de Provinciën, alwaar alomme het gedrag der Amsterdammers werdt afgekeurd, met name by Holland. schoon Amsterdam daar eene sterke verklaring tegen liet doen. Waarna zy met een vriendelyk antwoord hun leedweezen over 't gebeurde betuigden.

9 *Vraag*. Was de Gezant hier mede te vreden?

Antw Geenszins : hy leverde wederom eene zeer sterke aanspraak binnen, waar in hy te kennen gaf, nooit daar aan getwyfeld te hebben, dat de Algemeene Staaten het gedrag van de Amsterdamsche Regeering zouden atkeuren, maar dat dit geenszins genoeg was, dewyl 'er eene eclatante voldoening moest wezen, door het straffen van den Amsterdamschen Pensfionaris en zyne medestanders.

10 *Vraag*. Wat deedt men toen verder?

Antw.

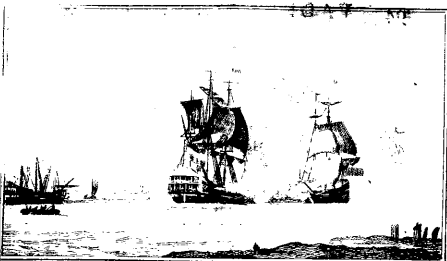
Antw. De Algemeene Staaten vereenigden zich met een besluit van Holland, om de zaak der beschuldigten over te geeven aan het Hof van Holland, ten einde van onderzoek, of 'er weezentlyk eenige actie tegen de beschuldigde Heeren kon worden gemoveerd, om dan dezelve daarna by hunnen dagelykschen Rechter, den Schout en Schepenen der Stad Amsterdam, volgens de voorrechten van den Lande, te recht te doen stellen.

11 *Vraag.* Nam de Gezant hier genoe- gen in?

Antw. Geenszins: hy hieldt deezen weg voor veel te langwylig, en wilde hierom 't antwoord niet eens naar Engeland overzenden; maar gaf kennis aan zyn Hof, dat men hier de zaak op de lange baan schoof.

12 *Vraag.* Wat was hier van 't gevolg?

Antw. Eene onverwagte Oorlogsverklaring van zyne Groot Brittannische Majesteit tegen deezen Staat.

VADERLANDSCHE HISTORIE

VERKORT.

ZESDE DEEL.

Van 't begin des ENGELSCHEN Oorlogs,
tot het einde van den KEIZERLYKEN.

I.

Engelsch Oorlogsmanifest.

I Vraag. Wanneer besloot het Engelsche Ministerie den oorlog tegen de Republiek?

Antw. In den nagt van den negentienden van Wintermaand; wanneer ook de Gezant Yorke uit 's Hage werd te huis ontboden zonder afscheid te neemen, die daarop den vyfentwintigsten naar Antwerpen vertrok,

trok, met achterlating van zynen voornaamsten floet.

2 *Vraag.* Hoe gedroeg men zich te Londen ten opzichte van den Nederlandschen Gezant?

Antw. Men weigerde aldaar het laatste antwoord van den Staat aan te neemen. Ook wilde men hem geen gehoor by den Koning toestaan, om hem daar door in de onmogelykheid te brengen, van aldaar legale kennis te geeven van de toetreding der Staaten Generaal tot het verbond der Neutraliteit. Ook werdt de Gezant zo ras doenlyk herwaards onthouden

3 *Vraag.* Hoedanig was het Engelsch Manifest van oorlogs verklaring?

Antw. Zeer scherp; wordende de Nederlanders in hetzelfde afgeschilderd als verbondbreekers, en de voornaame geheime aanstooters en helpers der Americaansche Coloniën.

4 *Vraag.* Op welke Stad hadt de Engelsche Koning het vooral gemunt?

Antw. Op Amsterdam; zo dat Z. Majesteit verklaarde, dat zo niet die Stad ondersteund wierdt door de geheele magt van den Staat, hy haar alleen den oorlog zoude hebben verklaard.

5 *Vraag.* Hoedanig was het slot van dit Manifest?

Antw. Het eindigde met deeze aanmerkelyke woorden: „ Wy zullen altoos genegen „ gevonden worden, om de vriendschap „ met de Staaten Generaal te vernieuwen, „ wanneer zy oprechtelyk zullen weder- „ kee-

„ keeren tot het ſtelzel door de wysheid
 „ hunner voorvaderen geſicht, en nu om-
 „ verre geſtooten door eene Factie, die
 „ met Frankryk heeft ſamengeſpannen te-
 „ gen de waare belangen van de Republiek,
 „ niet minder dan tegen die van Groot
 „ Brittannie”.

II.

Begin van den Engeliſchen Oorlog.

1 *Vraag.* Hoe begon de Engeliſche Oorlog?

Antw. Met het verleenen van brieven van reſepaiſſes aan 's Konings ſchepen en aan de Kaapers, om alle Hollandiſche ſchepen, die zy vinden konden, op te brengen.

2 *Vraag.* Welke waren de eerſte gevolgen van deezen oorlog?

Antw. Zy waren allerverderffelykſt voor de Republiek: want een langduurige Ooſte-wind was oorzaak dat 'er een ongewoon aantal van Hollandiſche Koopvaardyſchepen vooraan in en tegen het kanaal kruisten; zonder dat men dezelve met eenige mogelykheid kon waariſchuwen, waar door dan dezelve meerendeels in de Engeliſche havenen werden opgebracht.

3 *Vraag.* Trof dit onheil ook niet eenige uitgaande Lands en Compagnies Schepen?

Antw. Ja: de tegenwinden en de voorzorgen der Engeliſchen waren oorzaak, dat de oorlogsverklaaring alhier eerſt op Kersdag van 1781 bekend wierdt; intuſſchen waren 'er verſcheiden voornaame Schepen uit
 ge.

geloopen, waar van drie oorlogschepen, benevens een Oostindievaar er, werden opgebracht.

4 *Vraag.* Welke Schepen hadden alleen vryheid om te vaaren voor den tyd van vier maanden?

Antw. Die, welke uit de onlangs in de Westindien door de Franſchen veroverde Eilanden Granade, St. Vincent en Dominico naar huis voeren.

5 *Vraag.* Hoe dagt de Provincie van Zeeland over deezen oorlog?

Antw. Dat dezelve haare aanleidende oorzaaken aan de bedryven van eenige Nederlandſche Provinciën zelve verſchuldigd was, en dat, ſchoon Zeeland alles, wat tot de gemeenſchappelyke verdediging noodig was, zoude mede geeven, die Provincie echter ter zyner tyd van de bewerkers deezer gebeurtenis. haare uitgaven zoude zoeken herſteld te krygen.

III.

Nietigheid der Gewapende Neutraliteit. Noord Americaanſche zaaken.

1 *Vraag.* Hoedanig waren de eerſte ſtappen van Hun H. Mog. tot voorkoming der rampen van den onvoorziens uitgeborſten oorlog?

Antw. Behalven verſcheidene aanmerkelijke ſchikkingen aangaande den handel en zeevaart, vervoegden zy zich by de Hoven, welke de gewapende Neutraliteit met hun hadden aangegaan, en verzochten aldaar hulpe.

2 *Vraag.*

2 *Vraag.* Welke Mogendheid hadt zich onlangs by dit verbond gevoegd?

Antw. De Koning van Zweden : waarom ook de Hollandsche Gezant van denzelven eene behoorlyke voorziening verzocht, ten opzichte der Schepen, die thans in eene groote menigte in de Oostzee lagen.

3 *Vraag.* Wat gebruik maakten de Americaanen van den ontstaanen oorlog?

Antw. Hun gelastigde in 's Hage, de Heer Adams, deedt veel moeite om zich als Minister der Americaansche Provincien te doen erkennen, zonder daar in vooreerst te kunnen slaagen.

4 *Vraag.* Wat deedt hy verder?

Antw. Hy opende eene Negotiatie van een millioen guldens ten behoeve van het Congres.

5 *Vraag.* Hadt het verzoek om bystand by het Russische Hof, als het hoofd der Neutraliteit, eenig gevolg?

Antw. Niets anders dan eene betuiging der Keizerinne, dat het uitbarsten van den oorlog haar zeer leed was, en dat zy alomme met den grootsten yver zoude arbeiden, om den gebroken vrede te herstellen.

IV.

Dykbreuken. Stranding van een Engelsch Oost - Indisch Schip. Contra Manifest tegen Engeland. De Engelschen nemen St. Eustatius.

1 *Vraag.* Hoe stondt het in den Winter deezes jaars met de rivieren?

G

Antw.

Antw. Dezelve zwollen tot eene buitengewoone hoogte, waar door alomme in Gelderland, Overysfel enz. zeer geweldige overstromingen werden veroorzaakt.

2 *Vraag.* Wat wedervoer het Engelsch O. I. Compagnie Schip, de *Generaal Parker*?

Antw. Hetzelve werdt van Duins voor zyne ankers weggeslagen, en by Noordwyk op het Hollandsch strand gedreeven; zynde allen, die men bergen kon, zeer wel behandeld, en de ryke buit in 't openbaar verkogt.

3 *Vraag.* Wat deden Hun H. Mog met het begin van 1781, ten opzichte van 't Engelsch Oorlogs Manifest?

Antw. Zy gaven een zeer uitvoerig en wel beredeneerd Contramanifest in 't licht, waar in dezelve met veelerleye bondige bewyzen de onrechtvaardigheid der Engelsche oorlogsverklaring trachtten aan te toonen.

4 *Vraag.* Wat werdt van de Hollandsche Bezittingen het eerst door de Engelschen in de Westindien veroverd?

Antw. 't Eiland St. Eustatius, alwaar thans een onnoemelyke schat was van allerleye waaren en kostelykheden, naardien dit Eiland nu het middelpunt was van den Europeeschen en Americaanschen handel.

5 *Vraag.* Wie veroverde deeze gewigtige doch weerlooze plaats?

Antw. De Engelsche Admiraal Rodney, die

DEEL. HISTORIE VERKORT. 99

die zich derwaards met 16 Schepen van linie hadt begeeven.

6 *Vraag.* Veroverden de Engelschen hier ook niet eene menigte Schepen?

Antw. Ja: het Fregat van oorlog de Mars, en een groot aantal van Koopvaardyschepen, waar onder zelfs zeventien Engelsche Schepen waren, alhier gekomen om met de Noord - Americaanen den Smokkelhandel te dryven.

7 *Vraag.* Wat gebeurde hier verder?

Antw. Op Zee werdt, na eene dappere verdediging, en den dood van den Schout Bynagt Krul, zyn Oorlogschip en daar benevens drie en twintig ryk gelaadene West Indische retourfchepen genomen.

8 *Vraag.* Hoe leefden de Engelschen op St. Eustatius?

Antw. Zeer ongebonden, en plonderden het ganfche Eiland ledig.

9 *Vraag.* Hoe ging het met Demerary en Esfequebo?

Antw. Deeze Colonien, zich te zwak bevinde, om, zo ze aangetast wierden, zich te verdedigen, noodigden den Gouverneur van Barbados, hen in Engelsche Posfessie over te neemen, 't geen echter niet van langen duur was, dewyl de Franschen, thans in de West - Indien zeer fterk zynde, deeze Colonien den Engelschen wederom ont namen.

V.

Werkeloosheid en daar uit voortvloeyende geschillen.

1 *Vraag.* Wat hielt thans de Nederlanders voornaamelyk bezig?

Antw. De zogenaamde *werkeloosheid*, of traagheid, met welke de thans zo noodwendige aanbouw van nieuwe en de uitrusting der reeds in dienstgestelde Oorlogschepen voortging.

2 *Vraag.* Wie beklagden zich daar over?

Antw. Genoegzaam de geheele Natie; doch vooral de voornaame koopsteden. Amsterdam, Dort, Haarlem enz., en niet minder de Provinciën Friesland en Zeeland.

3 *Vraag.* Aan wien werdt doorgaans de reden deezer werkeloosheid toegeschreeven?

Antw. Aan den Hertog L. E. van Brunswyk Wolfenbittel, die by de meeste lieden werdt gehouden voor het voornaame beweegrad der staatkundige bezigheden hier te Lande.

4 *Vraag.* Wat was daar van 't gevolg?

Antw. Dat eenige Gecommitteerden uit de Amsterdamsche Regeering eene beschuldiging tegen den Hertog by den Erfstadhouder inbragten, en zyne Remotie van het Hof en uit het Land verzogten.

5 *Vraag.* Wat antwoordde Zyne D. H. daar op?

Antw.

Antw. Dat de fchynbaare Werkeloosheid, meereendeels uit het diep verval van Neerlands Zeeweezen ontstaande, ten minsten den Hertoge niet kon worden aangewreeven, als die zich nooit met Zeezaaken hadt bemoeid.

6 *Vraag.* Hoe gedroeg zich intusfchen de Hertog zelf?

Antw. By eene wydluftige Memorie, Hun H. Mogenden aangeboden, beklagde hy zich bitter over den hoon hem aangedaan, en eischte bewys of voldoening.

VI.

Zoutman loopt in Zee. Slag by Doggers bank.

1 *Vraag.* Met hoeveel Schepen liep de Schout Bynagt Zoutman op den 25 July in zee?

Antw. Met zeven Oorlogfchepen, waar onder maar twee Schepen van linie, voorts met zeven Fregatten, een Kotter en tweeënzeventig Koopvaardyschepen, die hy naar de Oostzee zoude convojeeren, terwyl de Ridder Kinsbergen, die over een gedeelte van dit Esquadertje het bevel voerde, eenige Oost-Indifche Schepen uit Noorwegen naar huis zoude geleiden.

2 *Vraag.* Wien ontmoette hy op Doggersbank op den vyfden Augustus deezer jaars?

Antw. Den Engelschen Admiraal Hyde Parker, die met acht zwaare Schepen op hem af kwam, en dus met eene aanmerkelijke overmagt, moetende thans de Hollandsche zesenvyftigers, en zelfs de Argo, die maar vierenveertig stukken voerde, tegen Engelsche Schepen van vierenzeventig en meer stukken slaan.

3 *Vraag.* Week de Schout Bynagt niet af op het zien van zulk eene overmagt?

Antw. Neen; met den onverschrokkensten moed waagde hy den slag, en hadt het geluk, van zyn vyand zo wel te ontvangen, dat die eindelyk de vlucht moest neemen, na een allerhardnekkigst gevegt van acht uren 's morgens tot twaalf uren 's middags.

4 *Vraag.* Verrichtte de Capitein Oorthuis ook met een stuk van grooten heldenmoed in de Middellandsche zee?

Antw. Ja: het Hollandsch Fregat de Castor werdt door een Engelschman genomen, waar op de Heer Oorthuis met zyn Fregat toe schoot, en den Engelschman noodzaakte te slyken; doch bekommerd voor meer opdaagende vyanden, hadt hy geen gelegenheid om den Engelschman mede te neemen.

5 *Vraag.* Was men in de Oost-Indien even gelukkig?

Antw. Neen; het Schip de Held Woltemade werdt op zyn togt naar Ceylon genomen; terwyl opk verscheiden Oost-Indische

sche Schepen, die in de Saldanha baay lagen, door de Engelschen werden prys gemaakt.

VII.

De Keizer begeert de Barriere. Staat der Schepen in Zeeland.

1 *Vraag.* Wat aanzienelyk Vorst deedt, geduurende dit jaar, eene reis door deeze Gewesten?

Antw. Joseph de II., Keizer des Duitſchen Ryks, die, na alles in zyne Oostenryksche Nederlanden te hebben opgenomen, zich ook herwaards begaf, en de voornaamſte Hollandsche en Generaliteits Steden bezichtigde.

2 *Vraag.* Wat eischte die Monarch in dit jaar van den Staat?

Antw. Dat de Barriere Steden van bezetting ontledigd en derzelver werken geslegt moesten worden.

3 *Vraag.* Waren Hun H. Mog. daar zeer genegen toe?

Antw. Neen: want schoon de Barriere thans zeer overtollig werdt gerekend, als opgerecht in tyden, waar in het huis van Oostenryk in verval en steeds met Frankryk in Oorlog was; zo begreep men echter, dat dezelve, volgens de plegtigſte tractaaten, aan den Staat behoorde, en niet dan vrywillig kon worden ontruimd.

4 *Vraag.* Hoe liep deeze zaak ten einde?

Antw. De ongewapende en verwarde staat der zaaken belette allen tegenstand, en dus werdt men genoodzaakt, de guarnizoenen uit de Barriere Steden te neemen, wier vestingwerken, uitgezonderd die van Namen, ras door de Keizerlyken werden gelygt.

5 *Vraag.* Waren 'er ook Schepen uit Zeeland of uit de Maas by den slag op Doggersbank tegenwoordig geweest?

Antw. Neen: 'er hadt daarentegen een vry algemeen misnoegen plaats, dat twee zware Zeeuwfche Schepen, die volkomen gereed waren, zich niet by Zoutman hadden gevoegd, naardien men dan waarschynelyk de geheele Engelsche vloot en haar ryk Convooy zou hebben kunnen neemen.

6 *Vraag.* Waren echter die Schepen niet noodzaakelyk tot bewaaring van Zeeland zelve?

Antw. Dit werdt doorgaans voorgegeeven; doch de Zeeuwfche Reggering zelve oordeelde die overtollig, dewyl de kusten aldaar zeer wel bewaard waren.

7 *Vraag.* Wat wedervoer het Schip PRINS WILLEM, toen het uit de Maas naar Texel stevende?

Antw. Hetzelve verviel in dien togt op de gevaarlyke bank de Zuiderhaaks, en werdt aldaar eerlang verbryzeld.

8 *Vraag.* Hoe dagt men over dit geval?

Antw.

Antw. Zeer ongunstig, zo dat, in een daar over te samen geroepen Krygsraad, de Capitein afgezet, en de loots, na eenige keeren van de Raa in zee te hebben moeten loopen, gestrengelyk wierdt gelaarsd.

VIII.

Bededag. Schotsche Brigade. De Noord-Americaansche Republiek erkend.

1 *Vraag.* Wat was aanmerkelyk omtrent de uitschryving van den gewoonen Dank-Vast- en Bededag voor het jaar 1782?

Antw. Dat dezelve niet overal, gelyk anders de gewoonte was, zonder bedenking wierdt aangenomen; hebbende de Staaten van Friesland, met verwerping van dezelve, eenen geheel nieuwen Bededags brief laten opstellen.

2 *Vraag.* Waar aan stiet men zich voornamelyk in de Misfivē van Hun H. Mogende?

Antw. Dat 'er geen gewag in gemaakt wierdt van de Victorie op Doggersbank, noch bevolen voor den voorspoed der wapenen van den Staat te bidden.

3 *Vraag.* Wat viel thans nog merkwaardigs voor met de Schotsche Brigade?

Antw. Dezelve stondt tot heden zo wel in den Eed des Konings van Engeland, als in dien van den Staat, het geen men by de tegenwoordige omstandigheden zeer ongevoegelyk oordeelde, waarom men de Officieren verpligtte een nieuwen Eed, en dien aan den Staat alleen, te doen; wordende

die geene, welke den Engelschen Eed niet wilden laten vaaren, voor hunnen dienst bedankt.

4 *Vraag.* Hoe stondt men in deezen tyd met de Americaansche Colonien?

Antw. In het begin van dit jaar 1782 werden de Americaansche Colonien by Hun H. Mog. erkend voor een onafhangelijk Gemeenebest, en de geloofsbrieven van den Heer Adams, als Minister van 't Congres by deezen Staat, werden teffens aangenomen, waarop het eerste openbaare gehoor van den Gezant op den 22 van Grasmaand volgde.

IX.

Zwaare brand in 's Hage. Oost - Indische zaaken.

1 *Vraag.* Wat aanzienelyk gebouw was ondertuschen in 's Hage door een fellen brand vernietigd?

Antw. Het pragtig Hotel van den Franschen Ambassadeur, den Hertog de la Vanguijon, 't geen in den nacht van den 27 van Grasmaand, zonder eenige bekende oorzaak, binnen korten in de asche werdt gelegd.

2 *Vraag.* Hoe stondt het thans in onze Oost Indien?

Antw. In zo verre voorspoedig, dat men aldaar vroeger tyding van de vredebreuk, dan wel de Engelschen, hadt gehad; terwyl men anderszins in groot gevaar zou zyn geweest, naardien nog kort te vooren Engelsche Oorlogschepen in de baajen van Trincomale en Porto Galé waren geweest, en
men

men op het punt hadt geftaan, om aan de Engelschen eenigen byftand tegen Hyder Ali te verleenen.

3 *Vraag.* Leedt de O. I. Compagnie ook fchade by eene ongelukkige ontmoeting tusfchen de Franschen en Engelschen op de kust van Bretagne?

Antw. Ja: ten minften in zo verre, dat door het verftrooien van een kostelyk Fransch Convooy door den Engelschen Admiraal Barrington, de Franschen verhinderd wierden om gemeenschappelyk met hun iets groots in de Indien te onderneemen

4 *Vraag.* Was 'er thans niet eene aanmerkelyke verandering in Engeland voorgevallen?

Antw. Het Ministry van Lord North, 't geen, naar men meent, den Oorlog tusfchen Engeland en den Staat hadt veroorzaakt, was ten einde geloopt, en daarentegen hadt de Heer Fox thans een grooten invloed in de Staatszaaken gekreegen.

5 *Vraag.* Wat was een der eerste daaden van zyn Bestier?

Antw. Eene pooging om den Vrede tusfchen Engeland en den Staat, door een afzonderlyk Verdrag, te herstellen.

6 *Vraag.* Vondt dit voorstel, 't geen ook door de Rusfen ondersteund werdt, hier een gereeden ingang?

Antw. Neen: men meende aan Frankryk, die ook Meester was van veele on-

onzer beste Colonien, te groote verplichting te hebben om zonder den Franschen Koning den Vrede te zoeken.

X.

Zaak van de Witte.

1 *Vraag.* Hoedanig was het gelegen met een voorgewend verraad, gepleegd door den Vaandrig de Witte?

Antw. Zekere Boomkweker Brakel hadt klagten ingebracht tegen den Vaandrig de Witte, als of die hem hadt willen bekoo- ren, tot eene geheime briefwisseling met de vyanden van den Staat, ten welken einde hy verscheidene tekeningen van de Zeeuw- sche Stranden, door de Witte gemaakt, overhandigde.

2 *Vraag.* Wat was hier van 't gevolg?

Antw. De Witte werdt door den Hoo- gen Krygsraad gevonnisd tot de koorde als schuldig aan hoog verraad; doch door tus- schenkomst der Staaten van Holland, raakte de gevangene in handen van het Hof van Hol- land.

3 *Vraag.* Werdt de Witte toen inderdaad schuldig gevonden?

Antw. Men ontdekte, dat 'er eigentlijk geen verraad gepleegd was, maar dat de ge- heele zaak een schelmstuk was van den Boomkweker, alleen uitgedagt om dus de hooge belooning, op verraaderlyke corres- pondentien gezet, te kunnen genieten; heb- bende hy ten dien einde den jongen Vaan- drig misleid.

4 *Vraag.* Hoe eindigde deeze zaak?

Antw.

Antw. De Boomkweeker ontving tot belooning van zyne euveldaad eene geesfeling met de strop om den hals, en een brandmerk; wordende daarenboven voor den tyd van 25 jaaren in 't Tugthuis, en verder voor altoos uit het Land gebannen. Doch de Witte kwam 'er af met eene zesjarige gevangenis, en werdt verder ook gebannen.

5 *Vraag.* Hoedanigen invloed hadt de loop van dit pleitgeding op de Regenten, ten opzichte der Militaire Rechtspleeging?

Antw. Een zeer ongunstigen ten opzichte van den Hoogen Krygsraad, welke thans als een zeer gebrekkige instelling werdt beschouwd.

6 *Vraag.* Wie bezwaarden zich het eerst daar over?

Antw. De Friesche Staaten en de Regearing der Stad Amsterdam, welke zich voornaamelyk beklagden, dat door dien Raad veele verschillen wierden behandeld; vooral tusschen Militairen en Burgers, die den dagelykschen Rechter, tot groot nadeel der Ingezetenen, werden onttrokken; waar door het zelfs gebeurde, dat de Militaire Rechter, even als of die een weezenlyk Landsgebied hadt, gezag oeffende over lieden die niets gemeens hadden met het Krygswezen.

7 *Vraag.* Wat was hier van eindelyk 't gevolg?

Antw. Dat de Hooge Krygsraad wierdt afgeschaft, waar door de meeste rechtzaaken der Krygslieden in de meeste plaat.

III VADERLANDSCHE ZESDE

plaatfen aan de gewoone Burgerlyke rechtbanken wierden vast gemaakt.

XI.

Mislukte tocht naar Brest. Jr: van der Capellen tot den Pol hersteld.

1 *Vraag.* Welke zaak trok de aandacht der Nederlanders in den Herfst van 1782 voornaamelyk tot zich ?

Antw. Het verzoek van den Franschen Ambassadeur in Herfstmaand . om , dewyl de Engelsche Vloot naar Cadix gezeild was , tien Oorlogschepen naar Brest te zenden , die met de Fransche Zeemagt vereenigd in staat zouden zyn , den vyand op zyn terugtogt kragtdaadjig aan te vallen.

2 *Vraag.* Wat was het gevolg van dat verzoek ?

Antw. In het Geheim Befoigne ter Generaliteit van den 3 van Wynmaand werdt in dit voorstel bewilligd , en door Zyne D. Hoogheid de no dige order aan den Vice - Admiraal Hartzinck gegeven , om den Graave van Byland met de verzochte Schepen naar Brest te zenden

3 *Vraag.* Gelukte deeze tocht ?

Antw. Neen ; op den zevenden der gemelde Maand verscheen Zyne D. Hoogheid in de Vergadering van Hun H. Mogende , en gaf kennis , dat de Bevelhebbers der Schepen , tot deeze expeditie bepaald , verklaarden , door gebrek aan Krygsvoorraad , Zeilen , Kleeding voor het Volk enz. , niet in

in staat te zyn tot het volbrengen deezer reize.

4 *Vraag.* Van wat gevolg was deeze onverwagte te leurstelling?

Antw. Dat 'er eene Commissie uit de Staa-
ten van Holland aan den Heere Erf- Stadhou-
der wierdt gezonden, om van de waare
redenen deezer zaak nadere onderrichting te
bekomen; hoewel zonder merkelyk gevolg.

5 *Vraag.* Wat gebeurde thans in Overysfel
en Gelderland?

Antw. De zucht tot het veranderen van
eenige punten, in de aangenomene en
bezwoorene Regeerings - reglementen, be-
gon zich meer en meer te openbaaren,
schoon men zich tot hier toe in Overysfel
voornaamelyk tot de zaak der Drostendien-
sten en van Jr. van der Capellen tot den
Foll bepaalde.

6 *Vraag.* Hoe liep het af met de zaak
van dien Heer?

Antw. Na verscheidene raadpleegingen
werdt hy eindelyk, op den 30 van Wyn-
maand 1782, in zyne waardigheden volko-
men hersteld; ook werden toen eerlang
de Drostendiensten afgeschaft.

7 *Vraag.* Wat antwoord gaven intus-
schen de Leden der Amsterdamsche Admi-
raliteit over de voorgewende gebrekkige
Equipagie hunner Schepen?

Antw. De voornoemde Admiraliteit be-
weerde, dat alles wat ontbrak en ge-
vraagd werdt, steeds ten spoedigsten was
verschafft, en dat er dus met geen moge-
lykheid eenig gebrek aan behoeften hadt
kunnen

kunnen plaats hebben. Dan dewyl de Officieren zeer veel onderscheid scheenen te maaken tusfchen eene genoegzaame Equipagie tot een Kruistogt, en tot eene reize naar Brest, zo verklaarden Hun Ed. Mog. daarop niet voldoende te kunnen berichten.

XII.

Gisting in Friesland en Gelderland. Haagsch Dank Adres. Pruisfische Memorie.

1 *Vraag.* Hoe handelden de Staaten van Friesland ten opzichte der mislukte expeditie?

Antw. Zy zonden een wydlustig verhoog aan Hun H. Mogende, waar in zy eene menigte van onbegrypelyke zaaken, in de verontschuldgingen der Officieren voorkomende, vermeldden, en op een naauwkeurig onderzoek van zaaken aandrongen.

2 *Vraag.* Gebeurde 'er niet iets byzonders in de Stad Dokkum?

Antw. Voorzeker: de Regeering deezer Stad deedt het eerste voorstel in Friesland tot de Burger wapening.

3 *Vraag.* Lieten die van Dokkum het daar by berusten?

Antw. Geenszins: Zy namen een besluit om de Ambulatoire Stedelyke Regeerings - Ampten niet langer aan den Prinse Erf - Stadhouder op te draagen, en schreeven ten dien einde rondgaande brieven aan de andere Steden in Friesland, met die

die uitwerking, dat de jaarlyksche opdracht wierdt afgeschaft, en daar voor, gelyk by de overige Kwartieren, een rooster be- raamd.

4 *Vraag.* Dagt men eveneens aangaande de verrichtingen der uitvoerende magt?

Antw. Een deel der Haagfche Burgery fchreef de rampen des Vaderlands toe aan het diep verval van het Zeewezen, en belloot Z. D. Hoogheid by wege van een Dank-Adres hun genoeg en over zyne verrichtingen te betuigen.

5 *Vraag.* Wat gebeurde by gelegenheid dier zaak?

Antw. Eene openbaare vrolyke party onder de vrienden van het Oranje huis op St. Nicolaas avond, die by anderen achterdocht verwekte, en veelal als eene oproerige onder- neemming werdt uitgekreeten.

6 *Vraag.* Hoe stonden de zaaken in Gel- derland?

Antw. Men voer daar, vooral te Arnhem en Zutphen, voort, met dagelyks nieuwig- heden in 't stuk van Regèring tegen de bezwoorene Reglementen te zoeken, 't geen aanleiding gaf tot veele kleine oproeren en moeyelykheden.

7 *Vraag.* Wat behelsde de Pruisfifche Memorie van deezen tyd?

Antw. De groote Frederik betuigde zyn ongenoegen over de steeds aangroeyende verſchillen tusſchen Z. D. Hoogheid en zommige voornaame Regenten; doch eisch- te vooral ſtrafoeffening wegens zeker

libel, in 't welk insgelyks Haar Koninglyke Hoogheid geweldig werdt beledigd.

8 *Vraag.* Wat deedt men hier op?

Antw. Men zocht naar den onbekenden Schryver, doch men vondt hem niet, waarop 't verspreiden van gemelde libel werdt verboden.

XIII.

Vrede tusfchen Frankryk, Engeland en Noord - America.

1 *Vraag.* Wat gaf aanleiding tot de Vredehandeling van Parys?

Antw. De uitgeputte staat der finantien van de beide oorlogende Koningryken, benevens de wysheid van 't Engelsch Ministry, 't geen, voorziende dat America toch verlooren zou zyn, thans, tot het verkrygen van eene betere vrede, gebruik maakte van de groote Overwinning, op den 12 van Grasmaand, in de Westindien op de Fransche Zeemagt behaald.

2 *Vraag.* Wat was de voornaame voorafgaande stap tot de vrede?

Antw. De plegtige verklaring van Engeland, waar by de Staaten van Noord - America voor vrye Volkeren werden erkend.

3 *Vraag.* Wanneer werden de vredes voorwaarden getekend?

Antw. Dit geschiedde op den 20 van Louwmaand van 1783, tusfchen Frankryk, Engeland en Noord - America; doch de Vereenigde Nederlanden bleeven buiten de praeliminare artikelen geslooten, dewyl de
Ambas.

Ambassadeurs geen genoegzaame volmagt hadden tot fluiten, hoewel zy mede in den stillstand van wapenen werden begreepen, en dus was de daadelyke oorlog tusſchen Engeland en de Republyk nu ten einde.

4 *Vraag.* Waarom hadden onze gevolmagtigden de vredes voorwaarden niet mede getekend?

Antw. Om dat de Engelfchen, die onlangs Negapatnam, op de kust van Coromandel, en Trinconomale op Ceylon, hadden weggenomen, volſtrekt een dier plaatzen wilden behouden, terwyl zy ook een vrye doorvaart, door de Molukſche wateren naar China, begeerden.

5 *Vraag.* Hoe dagt men hier over de handelwyze der Franſchen, die ons dus in 't gevaar lieten ſteeken?

Antw. Veelen beſchouwden het als een gevolg der mislukte expeditie naar Brest; waarom ook van alle kanten de verzoeken, tot een naauwkeurig onderzoek dier gebeurtenis, werden vernieuwd.

XIV.

*Beweeingen in Overyſſel, Gelderland enz.
Beſluit van Frieſland over de Quota.*

1 *Vraag.* Waar bleef men thans alomme beſtendig mede bezig in de Vereenigde Gewesten?

Antw. Met het opzoeken van alle mogelyke oude voorrechten, om daar door 't gezag des Erſtadhouders, zo veel mogelyk, te verkleinen.

2 *Vraag.* Wie waren daarin thans de yverigste?

Antw. Die van een gedeelte van Gelderland, met naame de Gemeenslieden en Burgeryen van Arnhem en Zutphen, en niet minder de drie Overysfelfche Hoofd - Steden.

3 *Vraag.* Begonden de Yveraars de hoofden ook niet op te steeken in de Stad Utrecht?

Antw. Ja: en om zo veel meerder klem aan hunne maatregelen by te zetten, bragten zy de vervallen Schuttery in order en in de wapenen. Om dezelfde redenen werdt ook te Leyden, hoewel in 't eerst tegen den zin der Schutterye, een Vrycorps opgericht.

4 *Vraag.* Gingen de baldaadigheden niet zeer verre te Arnhem?

Antw. Ja: de Regeering hadt daar, tot eene minder nadeelige begraavenisplaats, een bemuurd Kerkhof buiten de Stad aangelegd, en het dus overtollig wordende binnenkerkhof aan een Jood verkogt: dan dit kon het gemeen niet veelen, en spatte daarom uit in veelerleye ongebondenheden, tot dat men wel genoodzaakt wierdt 't zelve eenig genoeg te geeven.

5 *Vraag.* Wat hadden de Friesche Staaten ondertusfchen beslooten?

Antw. Na veelmaalen zonder vrugt aan de Algemeene Staaten te hebben geklaagd over te hoogen aanslag in de Quota ter Generaliteit, hadden zy nu beslooten zich zelve recht te doen, en lieten verscheidene aanzienlyke posten op den staat van Oorlog onbetaald.

6 *Vraag.*

DEEL. HISTORIE VERKORT. 117

6 *Vraag.* Hoe werdt dit by de Generaliteits Collegien opgenomen?

Antw. Zeer euvel; zo dat 'er een advys wierdt ingebragt om het afgewezene wel Generaliteits wyze te betaalen, doch de betaalde penningen, by parate executie, wederom te haalen.

7 *Vraag.* Hoe voldeedt dit voorstel aan de Friezen?

Antw. Zy waren daar over zeerte onvreden, en het regende aldaar van alle kanten adressen, om het recht der militaire Patenten, den Stadhouderen aldaar alleen tot wederopzeggens opgedraagen, in te trekken, en het volk te wapenen.

8 *Vraag.* Wat was hier van 't gevolg?

Antw. 't Recht der Patenten werdt ingetrokken, de krygs-eed der Bezettingen werdt niet weinig veranderd, en men begon omme de vervallene Schutterryen te verbeteren en Vrycorpsen op te rechten.

XV.

Voorloopige vredes voorwaarden met Engeland. Binnenlandsche zaaken.

1 *Vraag.* Hoedanig waren de voorloopige vredes voorwaarden, omtrent welke men eindelijk met Engeland overeenkwam?

Antw. Gantsch niet voordeelig, naardien de Engelschen genoegzaam niets van hunne eischen wilden laten vallen, en men dus Negapatnam met de vrye vaart door de Oos-terfche Zeën aan hen moest afstaan.

2 *Vraag.* Tot welke Staatkundige bezigheid gaf dit aanleiding?

Antw. Tot een nader onderzoek aangaande de mislukte tocht naar Brest, 't welk dus werd bepaald, dat men eene Commissie zoude maaken van twee Heeren uit Holland en één uit ieder der overige Provincien, om de Officieren der benoemd geweest zynde Schepen, gerechtelyk te ondervragen, en dus onderzoek te doen, of de Schepen, naar Brest bestemd, waarlyk hadden kunnen zeylen, of niet.

3 *Vraag.* Hoe besloeg het met de Colonien van den Staat, op de Engelschen door de Fransche wapenen heroverd?

Antw. Deeze, met naame de Berbice en 't Filand St. Eustathius, werden, door den Franschen Koning, aan de oude bezitteren te rugge gegeven.

4 *Vraag.* Hoe ging het te Utrecht?

Antw. Dagelyks oeffende men zich daar in de wapenen, terwyl 'er een geweldig geschil ontstondt tusfchen den Prinse Erffstadhouder en de Regeering der Stad, over de begeevening der open vallende Vroedfchaps-plaatzes.

5 *Vraag.* Wat voorftel deedt intusfchen Schiedam?

Antw. Om alle vreemdelingen niet alleen buiten de Krygs - Ampten, maar ook buiten alle andere bedieningen te fluiten, welk voorftel door Z. D. Hoogh. dus wordt vermeerderd, dat men aan niemand een ampt

ampt zoude geeven, dan aan de zodanigen, die hunne belydenis in de Hervormde Kerk hadden gedaan, en daar blyken van konden toonen.

6 *Vraag.* Hoe liep het hier mede af?

Antw. Het eerste voorstel bleef een Punt van overweeging, doch het laatste werdt afgeweezen.

7 *Vraag.* Bedaarden de verschillen in Utrecht spoedig?

Antw. Neen; zy werden van dag tot dag erger; zo dat de Heer van Goens, die wat te yverig, naar de gedagten der meenigte, was geweest, in 't naspooren van een verspreider van pasquillen, genoodzaakt wierdt, zyne plaats in de Vroedschap te verlaten.

8 *Vraag.* Hoe liep het te Montfoort en te Wyk by Duurstede af?

Antw. Te Montfoort werdt zonder slag of stoot tot het wapenen der inwoners beslooten; doch te Wyk ging het niet door, dan toen de Regeering zag, dat men het toch niet zoude kunnen keeren.

9 *Vraag.* Wat deden die van Wyk nog verder?

Antw. Zy ontsloegen zich van alle Stadhouderlyke aanbeveelingen in de Jaarlyksche benoemingen tot nieuwe Regenten.

XVI.

Vrede met Engeland geslooten.

1 *Vraag.* Kwam men na het sluiten der

Praeliminairen ras tot een volledig vredes Tractaat met Engeland?

Antw. Neen; deeze zaak wilde niet voort; waarom eindelyk onze Gezanten te Parys den Engelschen een voorstel deden, om eenvoudiglyk de beraamde voorwaarden in een Vredetractaat te veranderen.

2 *Vraag.* Gelukte dit?

Antw. Neen: het toenmaalig Engelsch Ministry begreep, dat zo ras die stap volbragt was, de Republiek geheel los zoude zyn van Engeland, en zich, tot het grootste deel van 't zelve, met Frankryk ten naauwsten vereenigen.

3 *Vraag.* Hoe zocht de Heer Fox dit voor Engeland zo gewigtig stuk naar zyne begeerte geschikt te krygen?

Antw. Het Engelsch Ministry verklaarde, niet langer over de vrede te willen handelen onder de medewerking van Frankryk, en begeerde, dat men de Vredesonderhandelingen zoude verleggen naar London of 's Hage.

4 *Vraag.* Wat was het einde hier van?

Antw. Men wilde hier van geen verleggen hooren, en 'er was waarlyk vreeze voor eene nieuwe vredebreuk, die echter door eene omwenteling in het Engelsch Ministry werdt verhinderd, en daarentegen oorzaak was, dat de Vrede eindelyk op den voet der voorloopige voorwaarden, na veele strubbelingen, te Parys wierdt getekend op den 30 van Bloemaand des volgende jaars.

XVII.

Vershil met Venetien. Alkmaarsche Regeerings bestelling.

1 *Vraag.* Welk schelmstuk hadt reeds in 1773 aanleiding gegeven tot eenig misverstand tusfchen den Staat en de Republiek van Venetien?

Antw. Dat van eenige voornaame Kooplieden te Venetien, die een Hollandsch Huis van negotie fchandelyk hadden bedroogen, terwyl tegen hen weinig recht te bekoemen was, om dat 'er eenige voornaame lieden in gemengd waren.

2 *Vraag.* Wat deedt men omtrent deezen tyd in deeze zaak?

Antw. Men verzocht de bemiddeling des Keizers, versterkte het Esquader in de Middellandsche zee, en lag eindelyk beflag op de Venetiaansche Schepen.

3 *Vraag.* Hoe behaagde dit den Venetiaan?

Antw. Dewyl zy thans oneindig minder sterk ter zee waren dan de Hollanders, deden zy goede beloften, en wisten dus het beflag te doen opheffen.

4 *Vraag.* Hoe liep het verder?

Antw. Het Hollandsch Esquader werdt door een zwaaren storm ysfelyk gehavend, terwyl de zaak in vershil, door de verlere opkomende zaaken van meerder gewigt, op de lange baan werdt geschooven.

5 *Vraag.* Hoedanig was het vershil, dat thans tusfchen den Erftadhouder en de Regeering van Alkmaar was ontstaan?

Antw. De Vroedschap weigerde in 't vervolg niet alleen 't aanneemen der Stadhouderlyke aanbeveelingen, maar zelfs het overzenden der nominatiën, om reden dat de Vroedschap, volgens een oud voorrecht van 1426, haare eigene Regeering moest aanstellen.

6 *Vraag.* Wat deedt Z. D. Hoogheid in deeze zaak?

Antw. Na eene briefwisseling met Alkmaar om de zaak in 't vriendelyke te schikken, bragt Hoogstdezelve het geschil aan de Staaten van Holland, die beslooten, om zo lange het verschil aldaar aanhangelyk was, zelve de Regeeringsbestelling te Alkmaar te volbrengen.

XVIII.

Vershil met den Keizer des Duitfchen Ryks. Pruisfifche Memorie.

1 *Vraag.* Op welk eene wyze ontftondt de twist tusfchen het Keizerlyk Hof en den Staat in 1783?

Antw. De Keizer nam hiertoe aanleiding uit het begraaven van 't lyk eens Soldaats van Liefkenshoek op 't Kerkhof van den Doel, gelyk men voor deezen altoos was gewoon gewaest; doch het geen thans werdt begreepen als eene fchending van 't Oostenryksch Grondgebied.

2 *Vraag.* Hoe handelde de Oostenrykfche Regeering van Brusfel?

Antw. Men wierp den weder opgegraaven Soldaat in de graft van Liefkenshoek, terwyl een andere hoop Soldaaten de Hollandfche Fortjes St. Donaas, St. Paul en St.

St. Job veroverde, en 't Oostenryksch Gouvernement zich, by eene Memorie, over 't gebeurde op den Doel als over eene zwaare beleediging beklagde.

3 *Vraag.* Hoe gedroegen zich de Algemeene Staaten in deeze zaak?

Antw. Dewyl het thans geen tyd was, om zich te doen gelden tegen den Keizer, gaf de Staat zo veel voldoening als immers kon worden begeerd.

4 *Vraag.* Was deeze zaak hier mede afgedaan?

Antw. Geenszins: want hoewel men was overeengekomen, dat Staatsche gemagtigen naar Brusfel zouden reizen om de verschillen, die 'er bestaan mogten, te vereffenen, voer het Oostenryksch Gouvernement voort met dagelyks, over alle mogelyke kleinigheden, dreigende memorien aan den Staat aan te bieden, doch die zo vriendelyk als mogelyk was werden beantwoord.

5 *Vraag.* Wat gebeurde 'er met den Zeeuschen Marktschipper van den Doel op Antwerpen?

Antw. Deeze werdt afgezet, en een Brabander aangesteld, die op Keizerlyke order weigerde de Lillofche tolln, die men aldaar steeds geheven hadt, te betaalen, 't geen al wederom eene scherpe Brusfelfche memorie ten gevolge hadt, en een toegeevend besluit van de Algemeene Staaten, om, by voorraad, geene tolln op de binnenlandsche vragscheppen, tusfchen Antwerpen en de Keizerlyke polders, te heffen.

6 *Vraag.* Waar mede eindigde dit alles?

Antw. Met het doen van verscheidene eischen,

schen, die aan de Gemagtigden van den Staat, zo ras zy te Brusfel kwamen, op een vry hoogen toon werden voorgefeld.

7 *Vraag.* Hoe ging het thans binnenlands?

Antw. Vry onrustig, dewyl alomme beweegingen voorvielen, vooral te Zutphen en Rotterdam, welke meest al ten nadeele des Stadhouders verstrekten.

8 *Vraag.* Was de Koning van Pruisen 'er wel mede te vreden, dat men alhier 't gezag des Erftadhouders van dag tot dag meer behoefde?

Antw. Neen; hy was daar over vry gevoelig, en gaf zulks genoegzaam in verscheidene Memorien, die in 't begin van 1784 werden overgeleverd, te kennen, hoewel zonder veel gevolg.

XIX.

Verdere Eischen des Keizers.

1 *Vraag.* Hoedanig waren de eischen, die aan de Staatsche gevolmagtigden, by hun aankomst te Brusfel, van 's Keizers wegen werden ter hand gesteld?

Antw. Zodanig, dat zy niet dan hoogstbezwaarlyk konden worden aangenomen, naardien Z. Majesteit, behalven zeer groote geldsommen en de overgave van eene menigte dorpen, de vrye vaart langs de Schelde tot Saftingen toe, en de overgave van Maastricht vorderde.

2 *Vraag.*

2 *Vraag.* Hoe handelden de Staaten in deeze omftandigheid ?

Antw. Zy verzochten de bemiddeling van Frankryk, die hen eerlang werdt toegestaan, en maakten eene lyst van tegen - eifchen, die ook zeer aanzienelyk waren.

3 *Vraag.* Wat zaak van belang gebeurde 'er thans nog ?

Antw. Men ontdekte eene Acte van Confuleschap, welcer tusschen den Heere Erfstadhouder en den Hertog van Brunswyk vastgesteld, waar in onder anderen aan den Hertog eene volle indemniteit wegens alle zyne raadgeevingen werdt beloofd.

4 *Vraag.* Wat uitwerking hadt dit geval ?

Antw. Het werdt by de Staaten der meeste Provincien zo euvel genomen, dat 'er voorzeker eene resolutie by de Algemeene Staaten zoude zyn gevallen ten nadeele van den Hertog. Doch Hoogstdezelve ontdeedt zich van alle zyne ampten, en begaf zich naar Aken.

5 *Vraag.* Hoe gedroeg zich inmiddels het Gouvernement, of liever's Keizers Afgezant te Brusfel ?

Antw. Op eene zeer byzondere wyze: want naauwelyks was men met het onderzoek der eifchen en tegen - eifchen begonnen, of de Oostenrykers veranderden geheel van toneel.

6 *Vraag.* Wat eifchten zy dan nu ?

Antw. Zy zeiden, dat de Keizer uit toegeevendheid voor 't Gemeenebest thans van zyne eifchen afzag, en voldaan zoude zyn, zo men hem maar de vrye vaart van en naar Antwerpen langs de Schelde naar Zee, en
voorts

voorts de vrye vaart op de Oost-en West-Indien toefstondt.

7 Vraag. Waren de Staaten Generaal genegen om deeze eischen aan te neemen?

Antw. Neen: zy weezen dezelve volstrekt van de hand, niet tegenstaande de Keizer by zynen eisch deeze bedreiging hadt gevoegd, dat hy thans de Schelde hieldt voor geopend, en dat hy alle verhindering, die men in 't vervolg tegen zyne vlagge op de Schelde mogt onderneemen, zoude houden voor eene Oorlogsverklaaring.

XX.

Arnhemse en Leidse onlusten. Commissie der Staaten van Holland te Rotterdam.

1 Vraag. Hoe ging het thans met de binnenlandsche onlusten?

Antw. Als voren. Onder anderen ontstondt 'er te Arnhem een nieuwe beweeging op het gehaate Kerkhof, 't geen met het vuuren van Militairen tegen Burgers eindigde, en niet zonder dooden en gekwetsten afliep.

2 Vraag. Waar ontstondt nog omtrent dien tyd eene hevige opschudding?

Antw. Te Leyden, alwaar het Vrycorps zeer sterk en wel geoeffend was. Onder tuschen was de geringere burgery steeds het Stadhouderyke Huis ten hoogsten toegedaan, en begeerde, gelyk dit ook te Rotterdam had plaats gehadt, dat men zich van deeze waardgelders zoude ontdoen.

3 Vraag. Wat gevolg hadt dit?

Antw.

Antw. Het geen met zagtheid niet kon geschieden, ondernam men met geweld, door middel van een oploop; doch zonder goed gevolg.

4 *Vraag.* Was het thans te Rotterdam in rust?

Antw. Geenszins; men was daar in eene geweldige verbittering, waarom derwaards Militie werdt gezonden, welke door eene Commissie uit de H. Staaten van Holland werdt gevolgd, tot onderzoek van het gebeurde.

5 *Vraag.* Zyn de verrichtingen deezer Commissie zeer aanmerkelyk geweest?

Antw. Men heeft daar niet veel gewigtigs van vernomen, dan dat deeze bezending den Lande zeer veel gelds heeft gekost.

XXI.

Opstel van een nieuw Regeerings Reglement te Utrecht.

1 *Vraag.* Hoedanig een nieuw Regeerings Reglement werdt in deeze dagen te Utrecht ontworpen?

Antw. Hetzelve was van dien aard, dat het de voornaame klem der Regeering in de handen der aanzienelykste Gellagten deedt blyven, terwyl de Stadhouder alleen het recht van yerkiezing uit de benoemingen behieldt.

2 *Vraag.* Voldeedt dit ontwerp aan Z. D. Hoogheid, of ook aan de Burgery?

Antw. Aan geen van beiden. Z. D. Hoogheid zeide wel de misbruiken, die inge-

ingesloopen mogten zyn , te willen helpen herstellen , doch geene vermindering in de hem opgedraagene en bezwoorene voorrechten dulden. Het volk daarentegen wilde veel meerder inziens in zaaken van Regeering hebben , zo dat de zaaken hier van dag tot dag erger liepen.

3 *Vraag.* Was het in Overysfel beter gesteld?

Antw. Neen : aldaar was zodanig een tweespalt , dat 'er geene Staatsbesluiten meer konden worden genomen , naardien de drie steden , die thans volkomen ééne lyn trokken , begeerden de meerderheid te hebben in de Staatsvergadering , zo ras zy slegts één Ridder , gelyk thans het geval was , op hunne zyde hadden ; terwyl de Edelen meenden , dat een veel grooter getal Ridders tot zodanig eene overstemming noodig was.

4 *Vraag.* Zagt Z. Majesteit de Koning van Pruissen ook niet wederom iets toe te brengen tot herstel der rust in den Lande?

Antw. Z. K. Majesteit schreef een zeer ernstigen brief aan H. H. Mog. doch vooral gericht aan de Staaten van Holland , met verzoek om den Stadhouder niet langer te kwellen , met zyne hooge waardigheden dagelyks meer en meer te beknibbelen , maar denzelven daar in te handhaaven.

5 *Vraag.* Ging de Koning nog niet een stap verder?

Antw. Ja : want dewyl het ongenoegen tegen Z. D. Hoogheid vooral uit de Amsterdamsche zaaken zyn oorsprong hadt , gaf des

DEEL. HISTORIE VERKORT. 129

des Konings Gezant eene byzondere zeer vriendelyke Nota over aan de Amsterdamsche Heeren, met verzoek om toch alles ten besten met den Stadhouders te schikken.

6 *Vraag.* Hadt dit eenig gevolg?

Antw. Neen; de Memorie van den Koning werdt met algemeene uitdrukkingen beantwoord.

XXII.

Vyandelykbeden op de Schelde.

1 *Vraag.* Wat was het eerste gevolg van de verklaring des Keizers, by welke Z. Majesteit de opening der Schelde eischte?

Antw. Dat zich, zo te Antwerpen als te Oostende, verscheidene schippers gereed maakten, om van deeze vaart gebruik te maken, zo ras H. H. Mog. den eisch des Keizers, die onder herhaalde bedreigingen werdt vernieuwd, zouden hebben toegestaan.

2 *Vraag.* Wie ondernam het eerst een tocht op de Schelde?

Antw. De Kapitein van Iseghem met het Brikschip *de Louisa*, die van voorneemen was om van Antwerpen langs de Schelde naar zee te zeilen, enten dien einde van de Stad, onder Keizerlyke vlag, op den 6 van Wynmaand 1784, afzakte.

3 *Vraag.* Hoedanige orders had de Commandeerende Vice-Admiraal Reinst, in gevalle iets diergelyks mogt gebeuren?

Antw. Hy hadt order, om geweld met geweld

weld te keeren; doch hy ontving op dien dag, hoewel te laat, en reeds na de rencontre, order om het Schip, onder protest van onschadelykheid, te laten vaaren.

4 *Vraag.* Hoe ging het derhalven met de ontmoeting?

Antw. Toen het Keizerlyk Schip tot de Staatfche Schepen genaderd was, weigerde men 't zeive de verdere doorvaart; en zulks niet helpende, werdt 'er geweld gebruikt, en na een fchoot met loskruid, door den Capitein Volbergen de volle laag aan den Oostenryker gegeven, waar door de Kapitein een weinig gekwetst en 't Schip merkelyk beschadigd zynde, men genoodzaakt werdt de Keizerlyke vlag te ftryken; waarop het vaartuig bezet en aan de keten werdt gelegd.

5 *Vraag.* Wat beslooten H. H. Mogende in dit geval?

Antw. Uit overweeging van 's Keizers begeerte, gaven zy order, dat men het Oostenryksch fchip weder zoude laten vaaren, mits te rug keerende naar Antwerpen: terwyl zy verder ten fterkften, wegens de fchending van hun teritoir by Saftingen, aan het Gouvernement van Brusfel klaagden.

6 *Vraag.* Wie ondernam de eerfte tocht uit Oostende naar Antwerpen?

Antw. De Kapitein M. van Pittenhove met het Schip de *Verwagting*. Doch deeze werdt, nevens Vlisfingen gekomen, aldaar insgelyks opgehouden, en belet zyne reize verder te vervorderen, zonder dat het noodig was op het Schip te fchieten.

Nieuwe Krygseed in Friesland.

1 *Vraag.* Hoedanig luidde de Krygseed door de Staaten van Friesland voor de aldaar liggende en in 't vervolg inkomende troepen beraamd?

Antw. Om, boven den eed aan de Generaliteit gedaan, aan de Staaten van Friesland trouw en getrouw te zullen zyn, dezelve tegen allen overlast te zullen beschermen, en niet weder uit de Provincie te zullen vertrekken zonder byzondere toelaating der Heeren Staaten of van hunne Geautorizeerden.

2 *Vraag.* Wie was eenigzins weigerachtig om dien eed te doen?

Antw. De Lt. Collonel Bentinck, die de cavallerie, te Leeuwarden liggende, commandeerde; als zulke uitgebreide beloften niet kunnende doen zonder toelaating der Heeren Staaten van Holland, zyne betaals-Heeren.

3 *Vraag.* Wat deden toen de Staaten van Friesland?

Antw. Zy verzogten de Staaten van Holland, den Heere van Bentinck te gelasten, den eed zodanig te doen, als van hem was gevorderd: en na dat zulks door H. Ed. Groot Mogende was toegestaan, weigerde ook gemelde Collonel niet den eed, zo als die gevorderd werdt, te doen.

4 *Vraag.* Hoe was thans de toestand der Vestingwerken van den Staat?

Antw. Niet zeer voordeelig, naardien aan

dezelve geduurende de lange vrede niet veel was gedaan. Ondertusfchen leverde de Directeur Generaal van de Genie, de Lt. Generaal Du Moulin, eene Memorie in, uit welke bleek, dat, zo alles wat noodig was in 't werk wierdt gesteld, Staats Vlaanderen onder and ren met eene magt van 16000 man tegen eene zeer groote overmagt houdbaar zoude zyn.

XXIV.

Gevolg van het Schieten op de Schelde.

1 *Vraag.* Hoe werdt het fchieten op de Schelde van 's Keizers kant opgenomen?

Antw. Als eene onmiddelyke oorlogsverklaaring, waar op de Gezant Reifschach uit 's Hage werdt opontbooden, zonder affcheid te neemen, 't geen ten gevolge hadt dat H. H. Mog. eene gelyke order zonden aan hunnen Gezant te Weenen.

2 *Vraag.* Wat gebeurde 'er verder?

Antw. De Algemeene Staaten en Raaden van Staaten, benevens den Heer Prins Erfstadhouder, droegen zo veel zorg voor de Grensplaatzten als mogelyk was; doch werden daar in fomwylen verhinderd, door dien sommige Provincien, met naame Friesland en Groningen, de Patenten verwierpen, en 't volk, 't geen zy ook niet konden misfen, niet wilden laten gaan.

3 *Vraag.* Hoe gedroegen zich de Franschen?

Antw. Veel flauwer dan men hier te Lande hadt verwagt. Zy begunftigden wel den Staat,

Staat, en zeiden gaarne te zien, dat men de geschillen met den Keizer in 't vriendelyke schikte; doch waren doof, wanneer hier om daadelyken bystand werd gevraagd

4 *Vraag.* Waar in bewilligde de Keizer op Frankryks voorstel?

Antw. Dat men, in plaats van daadelyk te oorlogen, de verschillen, onder bemiddeling van Frankryk, te Parys, zoude vereffenen.

5 *Vraag.* Waren de eischen des Keizers nog gewigtig?

Antw. Voorzeker: Z. Majesteit eischte niet minder, dan dat twee Gedeputeerden van H. H. Mogende naar Weenen zouden komen, om eene soor. van verschooning te vraagen, wegens het schenden der Keizerlyke vlaage; met daarenboven nog voor de prætensie op Maastricht zestien millioenen Hollandsch, boven de vrye vaart op de Schelde en andere punten van minder belang.

6 *Vraag.* Hoe ging het met de inundatien der Oostenryksche polders, die men tot bewaaring der schansen aan de Schelde hadt doen onderloopen?

Antw. Dewyl dit was geschied met zeewater, 't welk de polders in den grond bedorf, werd dit, op verzoek der Oostenryksche Regeering, door tuschenkomst van Frankryk, afgetapt, op voorwaarde, dat de Oostenrykers daar zoet water voor zouden geeven, 't geen ook aanstonds geschiedde.

7 *Vraag.* Wat maatregelen werden verder

van beide kanten tot het voortzetten van den oorlog genomen?

Antw. Van den kant des Keizers marcheerden ettelyke Regimenten naar de Nederlanden, zo dat aldaar, in 't begin van 1785, ruim veertigduizend man by elkanderen waren. Van onzen kant werdt ook gezorgd voor de verdediging van Maastricht, en de krygsmagt te Lande aanzienelyk vermeerderd.

XXV.

Voorstel en Publicatie van Z. Hoogheid.

1 *Vraag.* Wat deedt Z. D. Hoogheid in het begin van den jaare 1785?

Antw. Dezelve leverde eene zeer uitgebreide Memorie aan H. H. Mogenden over, bevattende zyne gevoelens, om zich te voorzien van ligte troepen, gelyk ook om de burgers te wapenen, op dat men dezelve in de Frontierplaatzen, onder 't gezag der Gouverneurs en Commandeurs, zoude kunnen gebruiken in plaats der reguliere troepen, die dan in 't veld zouden moeten verschynen.

2 *Vraag.* Voldeedt dit voorstel aan de voorstanders der Burgerwapening?

Antw. Geenszins; dewyl deeze geheel andere oogmerken hadden, welke zy nooit konden bereiken, zo lang de Officieren van den Staat, en dus in de eerste plaats de Stadhouder, zodanigen invloed op de gewapende Burgeren kon hebben.

3 *Vraag.* Hoe handelde men derhalven met deeze Memorie?

Antw.

Antw. Men liet dezelve, gelyk alle de vorige, over aan de algemeene beoordeeling, zonder dat men verder iets van dezelve vernam.

4 *Vraag.* Verzondt Z. D. Hoogheid nietteffens zekere Publicatie?

Antw. Ja; en deeze behelsde een korte voorstelling van 's Vorsten gevoelens, beneffens eene vermaaning aan een ieder, om zich stil en gerust te gedraagen.

5 *Vraag.* Op hoedanig eene wyze bezorgde de Prins deeze Publicatie aan de Staaten van Holland?

Antw. Met een vriendelyk verzoek om die geenen, welke uit zucht voor zyn Huis, zich mogten hebben te buiten gegaan, niet te sterk te straffen. Voorts werdt H. Ed. Groot Mog. daar in onder 't oog gezagt, dat het streng verbieden der Oranjeleurige sieradien en diergelyke maatregelen e waare middelen niet waren, om het land te behouden.

6 *Vraag.* Händelde de toenmaalige meerderheid der Hollandfche Staaten met deeze stukken naar de meening van Zyne Hoogheid?

Antw. Neen; zy waren over dezelve te onvreden, en sommigen wilden zelfs onderzoek hebben gedaan, naar de aanraaders dier Mislyve en Publicatie, om dezelve te straffen.

XXVI.

Wapening der Hollandfche ingezetenen.

Utrechtsche zaaken.

I 4

1 *Vraag.*

1 *Vraag.* Wat beslooten de Staaten van Holland, onder anderen tot des te betere verdediging des Vaderlands?

Antw. Zy wilden, dat, by lootinge, de derde man uit de daar toegeschikte perſoonen ten platten Lande zoude worden verkoozen, om zich in den wapenhandel te laaten oefſſenen.

2 *Vraag.* Waren de Landlieden hier toe alomme genegen?

Antw. Op ſommige plaatzen ging het voor den wind; doch op veele dorpen, als te Oestgeest, Sliedrecht, Hoorenaar enz. ontſtonden geweldige bewegingen, zo dat de Kiezers veelal wierden verdreeven, en de Oranjevaardels op de torens verſcheenen.

3 *Vraag.* Hoe ſtonden de zaaken thans te Utrecht?

Antw. De Regenten, die, om hunne voorrechten te beſchermen, het volk in de wapenen hadden geholpen, begonden thans het eerst van allen de ongemakken van een zo grooten invloed des gemeens te gevoelen, by gelegenheid van de aanſtelling des Heeren Zichterman tot Raad in de Vroedschap.

4 *Vraag.* Wat gebeurde dan by deeze gelegenheid?

Antw. De Geconſtitueerden der Burgerye keurden dien Heer, als niet genoegzaam in hunne gevoelens ſtaande, ongeſchikt om thans in de Vroedschap te komen, en zогten dit eerst met zagtheid te beletten; doch toen

toen dit niet hielp, vergaderden zy het Volk 's avonds van den 11 van Lentemaand, deden eene dreigende aanspraak, en dwongen de Regenten van hunne keuze af te zien.

5 *Vraag.* Wat volgde hier op?

Antw. Negentien Regenten lagen hunne posten neder; doch aanvaardden die weder op verzoek der Burgerye; maar de verbittering bleef, en was de wortel van de ras volgende ongelukkige gebeurtenissen.

6 *Vraag.* Welke ontmoeting hadden wat laater de Schryver en Uitgeever van den Politieken Kruijer te Amsterdam?

Antw. Dezelve, met naame Hesp en Verlem, raakten in hegtenis, doch werden eenige maanden laater, onder eene borgtogt van geld, weder vrijgelaten.

XXVII.

De Generaal de Maillebois in dienst van den Staat. De Rbyngraaf van Salm werft een corps ligte Troepen.

1 *Vraag.* Wie kwam geduurende de verschillen, tusfchen Z. Keizerlyke Majesteit en den Staat, in dienst deezer Landen?

Antw. De Generaal De Maillebois, welke, met bewilliging zyns Konings, uit den Franfchen in den Staatfchen dienst overging.

2 *Vraag.* Welke was zyne eerste verrichting?

Antw. Hy worf voor H. H. Mog. in Lui-kerland en elders, een legioen ligte troepen, die echter, na het herstellen der Vrede, ras werden afgedankt.

3 *Vraag.* Werwaards begaf zich de Hol-landfche Collonel Rhyngraaf van Salm?

Antw. Naar Pruiffen, alwaar hy, met toe-laating des Konings, ten dienfte van den Staat, een fchoon corps Husfaaren verza-melde: hy fpeelde ook verder eene voornaame rol in de Krygs en Staatkundige han-delingen van deezen tyd.

4 *Vraag.* Wat meende hy onder anderen te Berlyn ontdekt te hebben?

Antw. Een ontwerp van den Oud Veldmar-fchalk van den Staat, om de ftad Maas-tricht op eene verraaderlyke wyze aan den Keizer te doen overgaan.

5 *Vraag.* Was 'er wezentlyk eenige waarheid in dit voorgeeven?

Antw. Naar alle waarfchynelykheid was het een opgeraapte leugen, gefmeed om den Hertog en ook den Prinfe Erffadhouder te meer gehaat te maaken.

XXVIII.

Gezanten naar Weenen. Nieuwe toebe-reidzelen ten oorlog.

1 *Vraag.* Wat was het oogmerk der reize van den Grave van Wafenaar Twickel en den Hee-re

re van Leyden naar Weenen, als Gecommitteerden van H. H. Mogende?

Antw. Om, volgens des Keizers begeerte, eer de vredehandel op nieuw kon worden aangevangen, uit naam van H. H. Mog. te betuigen, dat zy de grootste waardy stelden op de vernieuwing der vriendschap met Z. Keizerlyke Majesteit, en dat zy op de Schelde niet hadden laten schieten om de Keizerlyke vlagge te beleedigen, maar alleen tot verdediging van hun goed recht.

2 *Vraag.* Hoe werden zy te Weenen ontvangen?

Antw. De Keizer antwoordde, onder anderen, dat men, nu hier mede aan zyne begeerte voldaan was, de onderhandelingen over de Vrede wederom zoude kunnen beginnen.

3 *Vraag.* Was men in staat, om, na het hervatten der onderhandelingen, tot een spoedig besluit te komen?

Antw. Neen; het scheen zelfs, in 't begin van Herfstmaand, als of de oorlog volstrekt onvermydelyk zoude zyn; waarom de troepen van alle kanten naar de grenzen trokken

4 *Vraag.* Wat gaf inzonderheid aanleiding tot deeze nieuwe beweegingen?

Antw. De verbintenis, door Z. M. den Koning van Pruissen met veele Vorsten des Ryks, tot bewaaring der Ryksvryheid geslooten; vreezende de Keizer, dat, zo 't verschil met de Republiek niet wierdt afgedaan, dit nieuw Staatkundig verschynzel daar een merkelyken invloed op zou kunnen hebben.

5 *Vraag.*

5 *Vraag.* Kwam men ook tot vyandelyk-
heden?

Antw. Neen: op den 24 van Herfstmaand kwam 'er tyding in 's Hage, dat de toebe-
reidzelen ten oorlog zouden worden gestaakt,
naardien men te Parys reeds over de voor-
naamste punten was overeengekomen.

XXIX.

Vrede met den Keizer.

1 *Vraag.* Welke waren de voornaame arti-
kelen der voorloopige voorwaarden tot
vrede met den Keizer?

Antw. Dat H. H. Mogende zouden geeven
ruim tien millioenen Hollandsch, tot het
behouden van Maastricht en schadeloosstel-
ling wegens de geleedene inundatien. Dat
de Souverainiteit des Keizers op de Schelde
zoude gaan tot aan Saftingen, en men dus
alle de forten boven die plaats zoude moeten
afstaan; terwyl voor het overige het Vre-
destractaat van Munster zyne volle kragt zou
behouden.

2 *Vraag.* Wat was het besluit van Hol-
land en der verdere meerderheid in H. H.
Mog. aangaande deeze voorwaarden?

Antw. Dat men 'er genoeg in nam, mits
de Keizer de Souverainiteit over de Schelde,
van Saftingen tot aan de Zee, duidelyk
erkende, en dat de zeegaten, gelyk van
ouds, zouden geslooten blyven.

3 *Vraag.* Welke provincien waren van an-
dere gedagten?

Antw. Gederland, Zeeland en Friesland;
doch zy lieten zich overstemmen, hoewel
met

DEEL. HISTORIE VERKORT. 141

met verklaring, dat zy geen duit tot de bedongene millioenen dagten te betaaien.

4 Vraag. Wanneer werd de Vrede met den Keizer getekend?

Antw. Dit geschiedde te Fontainebleau op den 8 van Slagtmaand 1785, zodanig, dat daar in de begeerde Souverainiteit van H. H. Mog. over de Schelde beneden Saftingen duidelyk wierdt erkend.

5 Vraag. Wat gewigtige zaak kreeg spoedig daar op haar volle bellag?

Antw. Eene naauwe wederzyfche Alliantie tusfchen Frankryk en den Staat, omtrent welke men reeds voor langen tyd was overeen gekomen, doch die de Franfchen niet hadden willen tekenen, voor dat het oogenblik, op 't welk men die hier 't meest noodig hadt, te weeten de oorlog met den Keizer, was voorbygegaan.

* * *

* *

VADERLANDSCHE HISTORIE VERKORT.

ZEVENDE DEEL.

Van de Vrede met den KRIZER tot aan de
herstelling van Z. D. HOOGHEID den
HEERE PRINSE ERFSTAD-HOU-
DER in alle zyne rechten.

I.

*'t Commando in 's Hage aan Z. D.
Hoogheid benomen.*

I *Vraag.* **H**oedanig was het met de ge-
weldige bewegingen in 's Hage van den
vierden van Slagtmaand van 1785?

Antw.

Antw. De naauwkeurigste berigten, daaromtrent ingekomen, toonen genoegzaam, dat dezelve alleen voortkwamen uit den byzonderen haat, van op eene verschillende wyze denkende Perſoonen, tegen elkanderen.

2 *Vraag.* Hoe werden die beweegingen geſluit?

Antw. Gedeeltelyk door de Dienaars van het Hof van Justitie, en voorts door de Militie, welker byſtand door den Procureur Generaal was gevorderd.

3 *Vraag.* Kon de Haagſche Bezetting zodanig een byſtand verleenen, zonder daar toe byzondere orders van den Erſtadhouder, als Commandant der Bezettinge, af te wagten?

Antw. Ja; naardien 'er eens vooral aan de wagten order was gegeven, om toe te ſchieten, zo ras hunne hulp door de Officieren en Dienaaren des Gerechts werd gevraagd.

4 *Vraag.* Begreepen de toenmaallige Staaten van Holland dit inſgelyks?

Antw. Neen: Zy benamen op den achtſten van Slagtmaand aan Z. D. Hoogheid het Commando over de Haagſche bezetting, onder voorwendzel, dat Hoogſtdezelve verzuimd hadt de noodige orders, tot het ſtillen der beweeginge, te geeven.

5 *Vraag.* Hoe vatte de Stadhouder dit op?

Antw. Als eene opzettelyke beleediging en eene onverdiende verkorting in zyne

wettige rechten. Waarom Z. D. Hoogheid, na om de herstelling zyner waardigheid te vergeefs verzocht te hebben, 's Gravenhage verliet, en 'er ook niet wederkwam, voor dat hy plegtiglyk in zyne rechten was hersteld.

6 *Vraag.* Werwaards begaf zich Z. D. Hoogheid?

Antw. Hoogst dezelve had beslooten, benevens zyne Gemaalinne en Kinderen, in Friesland het Jubelfeest der Franeker Hooge Schoole te vieren. Doch de toen ter tyd zeer bedenkelyke staat der twisten met den Keizer eischte Z. D. Hoogheids tegenwoordigheid in 't leger, zo dat de Koninglyke Prinsesse en Haare Vorstelyke spruiten deeze plegtigheid alleen met haare tegenwoordigheid vereerden. Zo ras ondertuschen het gevaar geweeken was, kwam Z. D. Hoogheid ook in Friesland, van waar de Hofhouding naar Groningen en over Drenthe naar 't Loo reisde, om daar den winrer door te brengen.

7 *Vraag.* Hadt de Stadhouder inmiddels nog niet eene pooging gedaan tot het wederbekomen zyner waardigheden?

Antw. Ja; hy hadt een brief van beklag over deeze gebeurtenis geschreeven aan Zynen Oom Fredrik, Koning van Pruissen, welke ook niet naliet over deeze zaak eene zeer nadrukkelyke Memorie te zenden aan H. H. Mogende, en in 't byzonder nog eene nadere aan de Heeren Staaten van Holland, met aanbieding zyner mediatie, om alles op het onpartijdigst, en ten besten voor den Staat,

Staat, te schikken. Doch welke pooging van geene uitwerking was.

II.

Utrechtsche Onlusten enz.

1 *Vraag.* Hoe stonden de zaaken omtrent deezzen tyd in Utrecht?

Antw. Zeer slegt; eenige misnoegden wisten 't volkomen vertrouwen der gewapende Burgery tot zich te trekken, en begonden, onder schyn van volks vryheden en voorrechten voor te staan, de wet-tige Regeering der Stad te dwingen tot alles wat hun in 't hoofd kwam; onder anderen om een Collegie van Geconstitueerden te erkennen, en geene Staatsche troepen in te zullen laten.

2 *Vraag.* Lieten de Regenten van Amers-foort zich op dezelfde wyze dwingen?

Antw. Neen; zo ras dezelve zagen, waar het heenen wilde, klaagden zy aan de Gedeputeerde Staaten der Provincie, en werden, tot algemeene droefheid der volksvrienden door de geheele Republiek, met een ge-noegzaam getal van troepen voorzien, om de wetten te handhaaven.

3 *Vraag.* Ging het even eens te Wyk by Duurstede?

Antw. Neen; eenige Regenten waren aldaar de grootste dryvers, en men kwam ras zo verre, dat het bezwooren Regeerings Regle-ment ganschelyk afgeschaft, en een volko-

men nieuwe Raadsbestelling wierdt in de plaats gesteld.

4 Vraag. Behaagde dit aan de Staaten der Provincie?

Antw. Geenszins: dezelve werden de Wyksche afgezonden en uit hunne vergadering, en verleenden wat laater crimineele citatie tegen de aucteuren van een circulair brief uit Wyk aan de Bondgenooten gezonden.

5 Vraag. Tot hoedanig een besluit noodzaakte het volk van Utrecht de Vroedschap op den 20 van Wintermaand van 1785?

Antw. Om het Concept Reglement, haar door de Geconstitueerden voorgelegd, te verklaren voor 't wettig Reglement van Regeering dier Stad, in plaats van het bezwoorene van 1674, en te belooven, dat dit nieuw Reglement een aanvang zoude nemen op den 20 Maart daar aan volgende, het zy de Provinciaale bezwaaren alsdan zouden zyn afgedaan of niet.

6 Vraag. Hoe stonden de zaaken in Overysfel?

Antw. Vry verward: want, na dat, door eene Commissie der Bondgenooten in 't begin van dit jaar, het groote verschil aangaande de wyze van met meerderheid ter Staatsvergadering te besluiten, naar den zin der Steden was afgedaan, hadden de Stedelyke Gecommitteerden en Geconstitueerden aldaar de overhand, en bragten het zo verre, dat, reeds in het einde van dit Jaar, het krygsvolk van den Staat uit deeze Provincie wierdt geweerd.

7 Vraag. Hoe

7 *Vraag.* Hoe stondt het in de overige Provinciën?

Antw. In Gelderlanden Zeeland behieldt, niet tegenstaande eene menigte tegenstreevers, de oude regeeringswyze de overhand. In Stad en Lande raakte men geheel en al met elkanderen in de war, dewyl in de Stad de volksvrienden den meester speelden, doch de Ommelanden zich aan de bezwoorene Reglementen hielden. In Friesland eindelyk, alwaar men zich ook reeds diep met de volksgezinden hadt ingelaaten, ging men een stap te rugge, en belloot de tegenwoordige Regeeringsform te handhaaven, 't geen daar voor als nog gemakkelyk viel, dewyl 'er eene genoegzaame Militie tegenwoordig was.

III.

*Schikkingen op de Haagsche Guardie. Zaak van het Commando. Utrechtsche remon-
stratie.*

1 *Vraag.* Hoedanig eene verandering werdt thans in de vaandels enz. der Hollandsche Guardies gemaakt?

Antw. Tot hiertoe hadden deeze lyfwagten op hunne vaandels, trommels enz. het wapen van hunnen Commandant, den Prins van Oranje, gehad; doch thans begreep men, dat hier toe alleen het wapen der Provincie behoorde gebezigd te worden. Op dezelve wyze werden ook de wapens van Z. D. Hoogheid van de busfen der Staaten Boden afgenomen.

K 3

2 *Vraag.* Hoe

2 *Vraag.* Hoe stondt het thans met het verschil over 't Commando in 's Hage?

Antw. In 't laatst van 1785 kwam een advys te voorschyn van de meerderheid der Amsterdamsche Vroedschap, daar heenen leidende, om den Stadhouder het opperbevel in verschil wederom te doen oeffenen, zodanig echter, dat het, in geval van zyne afwezigheid, of om eenige andere dringende reden, den Staaten of hunne Gecommitteerde Raaden zoude vrystaan, ten allen tyde omtrent deeze zaak zodanige bevelen en schikkingen te doen uitgaan, als zy zouden vermeenen te behooren.

3 *Vraag.* Ging dit besluit te Amsterdam door met algemeene stemmen?

Antw. Neen; 't ontbrak daar geenszins aan eene volksgezinde minderheid, die zelfs haar protest en advys in de notulen van Staat wist geplaatst te krygen tot groote verwondering der meerderheid, die zich daar over ten sterksten beklaagde.

4 *Vraag.* Hoedanig een besluit werdt op den zesden van Lentemaand 1786 te Utrecht genomen?

Antw. Dat het besluit, in Wintermaand des vorigen jaars genomen, om op den 20 van Lentemaand daar aan volgende het nieuw Regeeringsreglement, met affchaffing van het oude, te bezweeren, door geweld was opgedrongen, en dus niet behoorde gehouden te worden.

5 *Vraag.* Wat gebeurde 'er toen?

Antw. De bepaalde tyd liep voorby, en toen de Heeren eenige weeken laater ook wei-

weigerden de Geconstitueerden in den eed te neemen, werden de Raaden, die zich by hunnen eed hielden, na eenige maanden, door de Geconstitueerden van het Volk, gereserveerd, waar na de Geconstitueerden, by wege van loting, de opengevallene plaatsen wederom aanvulden.

6 *Vraag.* Wat was hier van nog verder het gevolg?

Antw. Dat de Staatsvergadering der Provincie, zich aldaar niet langer veilig oordeelende, van Utrecht naar Amersfoort week.

7 *Vraag.* Deeden die van Wyk ook niet een sterken stap?

Antw. Ja: de Magistraat liet eene Publicatie uitgaan, waar by dezelve aan haare burgery verboodt, voor den Procureur Generaal van het Hof te recht te staan. Ja toen in Bloeiimaand daaraan volgende, zich een Hofs-Pander naar Wyk begaf, om personeele citaties te doen, nam men dien Gerechtsdienaar gevangen, en hield hem eenige maanden vast.

IV.

*Het ryden door de Stadhouderyke Poort;
Groote Commissie.*

1 *Vraag.* Wat hadt men onder anderen in het nieuw Reglement der militaire eerbewyzingen bepaald?

Antw. Dat de zogenaamde Stadhouderyke poort, door welke, volgens een aloud gebruik, alleen de Stadhouders en hunne Familien gewoon waren te ryden, geduurende de Vergaderingen van H. Ed. Groot Mogenden,

genden, ten dienste van de leden dier hooge vergadering, zoude openstaan.

2 *Vraag.* Hoe werdt dit door veelen van de Haagfche Burgery opgenomen?

Antw. Zeer euvel: want veele Burgers, ongewoon daar iemand buiten den Stadhouder te zien doorryden, begreepen dat dit opzettelyk gefcheidde om Z. D. Hoogheid te hoonen; en onder deezen waren de yverigften de hoofden van zeker genootfchap van wapenhandel, het Oranje - corps genaamd, 't geen geheel beftondt uit Lieden, welke 't Oranje - Huis genegen waren, en meer en meer toenam naar maate de verffchillen met Z. D. Hoogheid, van een ernstiger aart wierden.

3 *Vraag.* Welke Heeren reeden het eerst door deeze poort?

Antw. De Dortfche Burgemeester Gevaarts en de Penfionaris Gyselaar, beide zeer yverige voorftanders van het thans aangenomen Regeerings plan.

4 *Vraag.* Volbragten zy dien togt onverhinderd?

Antw. In het ryden naar de Vergadering kwamen zy daar met moeite door; doch in het te rug ryden nam het gedrang zodanig toe, en de drift van de groote voorftanders van 't Oranje - Huis rees zo hoog, dat zy de handen aan de paarden floegen: weshalven het voor deeze Heeren, indien zy niet fpoedig door de militie waren ontzet geworden, waarfchynlyk zeer onaangename gevolgen zoude hebben gehad.

5 *Vraag.* Wie was een van de yverigfte in dit ftuk?

Antw. Zc-

Antw. Zekere paruikemaaker Mourand ; die gevat , en ter dood veroordeeld , doch vervolgens op voorſpraak der genoemde Heeren , vrygelaaten wierdt met gevangenis.

6 Vraag. Hoe ging het toen met het Oranje-Corps ?

Antw. Eenige der voornaamſte hoofden namen de vlugt , het geheele corps werdt afgeſchaft , en dezelfs wapenoefeningen verbooden.

7 Vraag. Wat aanzienelyke commiſſie begon op den 4 van Grasmaand haare zittingen ?

Antw. De afgezondenen uit alle de zeven Provinciën verſcheenen op het Huis van wylen Prins Maurits , om aldaar te handelen over de vereffening der verſchillen , welke tuſſchen de Provinciën , over haare reſpective *Quotās* ter Generaliteit , waren ontſtaan ; gelyk ook over de beſte wyze , om het Vaderland in een beteren ſtaat van verdediging te ſtellen.

V.

Regeerings Reglement van Leeuwarden. Geldersche Publicatie.

1 Vraag. Hoe ſtondt het in Friesland met het voornaame verſchil over 't Regeerings Reglement te Leeuwarden ?

Antw. De Burgers begeerden hunne vrye raadsbeſtelling , hun weleer , by 't oprichten der Republiek , door de Algemeene Staaten vergund , wederom te hebben , niet tegenſtaande de verkiezing uit eene ſtedelyke be-
noeming aan den overleeden Stadhouder , in 't jaar 1748 , was opgedraagen. Ondertus-

schen was de meerderheid der Regeering van gansch andere gedagten, en hieldt deeze verkiezing voor eene praeëminentie, die wettiglyk aan Z. D. Hoogheid was opgedraagen, en hem dus niet, zonder hem onrecht aan te doen, kon benomen worden.

2 *Vraag.* Hoe liep deeze zaak af?

Antw. Een der Volmagten uit de Grieteny van Westdongerdeel, C. L. van Beyma, gaf zich zeer veel moeite, om den Stadhouder dit voorrecht te ontneemen, het geen hem echter mislukte. Daarentegen werdt het nieuw Regeerings - Reglement, met de behoudene electie van Z. D. Hoogheid, plegtiglyk bezwooren op den vierentwintigsten van Lentemaand deezes jaars.

3 *Vraag.* Welke byzondere omstandigheden hadden hier by plaats?

Antw. Het Guarnisoen was in de wapenen gebragt, 't geen door zommige Burgers zeer kwalyk werdt genomen, schoon 't met een heilzaam oogmerk was geschied; te weeten om alle mogelykheid van oploop te weeren.

4 *Vraag.* Wat vonden de hoofden der Friesche vrycorpsen eenige weeken laater uit om zich staande te houden?

Antw. Ziende, dat zy de medehulp der Regenten hadden verlooren, en wel beseffende, dat zy 't zonder eenig fonds niet zouden kunnen uithouden, kwamen zy op de gedagten, om eene lotery van allerleye klederen en huisgeraaden tot hun voordeel op te rechten.

5 *Vraag.* Waarom deden zy 't niet liever in geld?

Antw. Om

Antw. Om dat dit volgens lands wetten verboden was. Dan ook aan deeze lotery werdt, door een bevel van Heeren Gedeputeerde Staaten, den bodem ingeslagen.

6 *Vraag.* Wat middel beraamden intusfchen de Hoofden der Burgerlyke Wapenoeffening door de geheele Republiek?

Antw. Dat van een zogenaamd Nationaal Fonds, 't geen door de geheele Republiek werdt aangelegd.

7 *Vraag.* Wat behelsde de Geldersche Publicatie van den elfden van Bloeiamaand?

Antw. In dezelve werdt vergiffenis beloofd aan allen die in de Provincie verandering in de Regeering hadden gezocht. En dewyl men aldaar, vooral te Arnhem en Zutphen, de Regeering dagelyks lastig viel met allerhande adresfen enz., zo werdt het aanbieden van Requesten tot redres in Regeeringzaaken verboden.

8 *Vraag.* Hadt dit aldaar zyn voortgang zonder eenigen tegenstand?

Antw. Geenszins: de Ridder van der Capellen tot den Marsch, deedt een zeer wydloftig en nadrukkelyk protest tegen dit besluit, en daar in werdt hy, zo door eenige andere Ridders, als ook door de fteden Hattem en Elburg, ondersteund.

VI.

Verdere Binnenlandsche Oneenigheden en maatregelen.

1 *Vraag.* Hoe ging het in dit jaar met de Regeerings bestelling te Rotterdam?

Antw. Men

Antw. Men zondt de benoeming daar van zo laat aan den Stadhouder, dat dezelve eenige uren te laat kwam, van welke gelegenheid de Hoofdofficier der Stad gebruik maakte, om zelf de keuze te doen.

2 *Vraag.* Was de Rotterdamfche Schuttery geheel in de belangen van de Volksvrienden?

Antw. Neen: daar onder waren maar weinige voorftanders van de zogenaamde *grondwettige herftelling*. Waar om beflooten wierd, deeze Schuttery af te danken, en eene geheel nieuwe te verkiezen.

3 *Vraag.* Hoe ftonden thans de zaaken te Groningen?

Antw. Ook hier waren de Vryheidszoonen het fpel volkomen meester, gelyk onder anderen bleek uit het in den eed neemen van twee gezwoorenen, niet tegenftaande zy door Z. D. Hoogheid afgekeurd, en dus volgens de bezwoorene Reglementen tot die posten niet admisfibel waren.

4 *Vraag.* Welke maatregelen namen daarentegen de Staaten van Utrecht te Amersfoort vergaderd?

Antw. Zy dankten alle de Vrycorpsen ten platten lande af, en een maand laater ook het groene Jager- Corps der Stad Wyk, 't welk by zyne oprichting een Provinciaal Corps was geweest, en thans in Stads eed werdt genomen. Dit corps was ondertusfchen een der hevigfte van allen, en voerde in zyn wapen de spreuk, *Dood of vry*; hebbende de Krygsraad van dit lichaam, voor zyne disfolutie door de Staaten, reeds rondgaande brieven door de zeven Provin-

cien

cien aan alle de Corpsen gezonden om bystand.

5 Vraag. Wanneer gebeurde de remotie der Raaden te Utrecht?

Antw. Op den tweeden van Oogstmaand, na dat zy ronduit geweigerd hadden de zogenaamde Gecommitteerden der Burgery in den Eed te neemen; zynde intusfchen eene Commisfie der Staaten van Utrecht, tot bevrediging aangelegd, te niet gelooopen.

6 Vraag. Gebeurde 'er omtrent dien tyd nog niet iets van veel belang?

Antw. Ja: de voornaamfte hoofden der Volks party, die reeds verfcheiden vergaderingen te Amsterdam en elders hadden gehouden, verbonden zich thans plechtig tot het handhaaven hunner zogenaamde Republikeinfche Conftitutie.

7 Vraag. Hoe ftondt het thans met de zaak van het Commando?

Antw. Van tyd tot tyd werdt over deeze gewigtige zaak gehandeld, en men vleide zich reeds, dat Z. H. in deezen gewigtigen post zoude worden herfteld; doch de zaak nam een andere keer: want toen men over dit artikel, op den 27 van Hooimaand, een eindelyk befuit zoude neemen, en die van Amsterdam zich alle mogelyke moeite tot affchaffing des nadeeligen raadsbefluits hadden gegeven, wisten eenigen de zaak met eene kleine meerderheid, in de geringere Steden, ten nadeele van Z. H. te doen afloopen.

8 Vraag. Welke troepen namen, omtrent deezen tyd, de Staaten van Holland in hunne byzondere bezolding?

Antw. Het

Antw. Het Corps van den Rhynggrave van Salm, 't welk benevens andere troepen, door de vrede met den Keizer thans over-
tollig werdt gerekend.

9 *Vraag.* Was de nieuwe Regeering van de Stad Utrecht magtig genoeg, om zich op den duur tegen den zin der Staaten dier Provincie staande te houden?

Antw. Hier aan twyffelden zy zelve ten sterksten; weshalven zy bedestonden uitschreeven, en eene groote menigte van Auxiliairen naar hunne Stad lokten. Dan, eindelyk wisten zy 't zo verre in Holland te brengen, dat die Provincie besloot, de Stad Utrecht tegen alle geweld te zullen beschermen; waar uit een groot getal van Patriottische dankadresfen werdt gebooren.

10 *Vraag.* Hoe gedroegen zich inmid-
dels de Hoofden der Excercitie - Genoot-
schappen?

Antw. Zy begonnen alomme algemeene vergaderingen te houden, en wisten hun streng zo sterk te maaken, dat zy in Holland, alwaar zy den Rhynggrave van Salm aan het hoofd hadden, de klem der Regeering genoegzaam in handen kreegen; zo dat voor de Heeren Pensionarissen, die voorheen de zaaken genoegzaam bestierd hadden, weinig anders aan de eere der uitvoering overbleef.

VII.

Oneenigbeden met Hattem en Elburg.

1 *Vraag.* Uit welke redenen sproot het ongenoegen der Geldersche Staaten tegen die van Elburg?

Antw. De

Antw. De voornaame reden van ongenoe-
gen was hier uit ontstaan, dat de Regenten
dier Stad, niet tegenstaande de herhaalde
vermaaningen van H. Ed. Mogenden,
weigerden de Publicatie der Staaten, tegen
het inleveren van Adresfen, af te doen
leezen; zynde zy van meening, dat ze niet
verplicht waren eene Publicatie, tegen welke
zy gestemd hadden, te doen afkondigen.

2 *Vraag.* Was de zaak van Hattem van
den zelfden aard?

Antw. Neen: hier ontstondt het ongenoe-
gen voornaamelyk daar uit, dat de Magi-
straat weigerachtig was, om den Heer L.
Dinkgreve, gewezen Guarde du Corps
van Z. H. op eene onmiddelyke aanstelling
van den Stadhouder als Raad en Schepen
dier Stad te beëdigen.

3 *Vraag.* Hoe handelden de Staaten met
deeze wederstreevende Steden?

Antw. Zy namen, met overleg van Z.
D. Hoogheid, als Stadhouder van Gelder-
land, het besluit, om Krygsvolk in die
Steden te brengen.

4 *Vraag.* Wat deden daarentegen de Re-
genten en inwooners deezer plaatzen?

Antw. Zy bragten met rondgaande brie-
ven de geheele Republiek in beweeging,
versterkten hunne wallen, voorzagen zich
met geschut en oorlogsbehoeften, en ont-
vingen van alle oorden bystand in manschap-
pen. Inzonderheid waren die van Zwolle hen
behulpzaam en voorzagen niet alleen den
oever des Ysfels met eene Battery, maar
maak.

maakten ook eene linie van daar tot aan Hattem.

5 Vraag. Welke uitwerking hadden de brieven der Hattumers aan de overige Genootschappen?

Antw. Eene groote menigte van adresfen aan de Staaten der Provinciën, om niet toe te laten, dat troepen ter hunner betaaling staande, tot de beraamde expeditie zouden worden gebruikt: het geen ten gevolge had, dat zommige Provinciën zodanige orders gaven, schoon dezelve meerendeels te laat kwamen.

6 Vraag. Waren onder anderen de Staaten van Frieland ook zo toegeevende aan de dringende verzoeken der Volksparty?

Antw. Geenszins: zy beraamden daarentegen twee Publicatien, by welke het aanbieden van zodanige adresfen, gelyk ook alles, wat verder aanleiding tot eenige beweging kon geeven, werdt verboden. Inzonderheid vernietigden H. Ed. Mog. de Algemeene Vergaderingen van de afgezonden der Vrycorpsen, meenende dus het kwaad in zynen wortel aan te tasten.

7 Vraag. Handelden de Hollandsche Staaten ook zodanig?

Antw. Neen; zy hadden reeds te veel gedaan, om te rug te kunnen treden. Zy gingen derhalven over tot veruitziende uitersten, als daar waren, het ontslaan der Hollandsche troepen van den Eed van gehoorzaamheid aan den Capitain Generaal, deszelfs suspensie in zyne functie, het intrekken der Resolutie, volgens welke de mili-

militaire posten door den Capitain Generaal werden begeeven , het afschaffen der Cent-fuissies enz.

8 *Vraag.* Hoe was het inmiddels met de twee gemelde Steden afgeloopen ?

Antw. Toen de troepen van den Staat hunnen aanval begonnen , namen de meesten de vlucht met achterlaating van hunne goederen.

9 *Vraag.* Hoe liep het toen met die Steden af ?

Antw. De Militairen trokken binnen , zonder een man te verliezen , schoon de Zwollenaars steeds aanhielden uit hunne battery over de rivier te schieten , 't geen echter ras ophieldt , toen men hun een *Haubwitzer* *grenaad* liet zien. Ondertuschen was het Krygsvolk hier door zodanig verbitterd , dat , terwyl in Elburg niets nadeeligs gebeurde , Hattem deerlyk wierdt geplunderd.

10 *Vraag.* Wat was de voornaamste troost der verjaagde Vaderlanders ?

Antw. Dat zy , gelyk ook alle de Patriotische Exercitie genootschappen van Holland , in de veel beloovende Protectie der Staaten van dat gewest wierden genomen.

VIII.

Negotiatie tuschen de Heeren de Rayneval en den Grave van Goertz. Voorstel van Haarlem.

1 *Vraag.* Nam de nieuwe Koning van Pruissen , Frederik Willem II , het belang van zyne Zuster en dus ook van den Stadhouder yverig ter harten ?

L

Antw. Voor-

Antw. Voorzeker; en dit was de reden, dat hy kort na zyne komfte tot den troon, reeds den Grave van Goertz met eene byzondere commissie herwaards zondt, om de zweevende verschillen, zo veel mogelyk, by te leggen; ten welken einde ook de Heer de Rayneval van de Fransche zyde herwaards kwam, en eene briefwisseling met den Grave van Goertz aanving, om dit heilzaam oogmerk te bereiken.

2 *Vraag.* Hoedanig was de uitkomst dezer handeling?

Antw. Zeer ongelukkig. De Fransche Gelastigde oordeelde, dat de schuld by zyne Hoogheid was, en dat Hoogstdezelve dus ook de eerste stappen tot verzoening moest doen; doch van den anderen kant hieldt men het daar voor, dat de onaangenaamheden Z. D. Hoogheid aangedaan eene reeks van onrechtvaardigheden waren.

3 *Vraag.* Hoedanig was onder anderen het slot der Nota van Z. D. Hoogheid en zynen Gemaalinne van den 10 van Louwmaand 1787?

Antw. „ Dat men aan den Prins de vrye oeffening van zynen post van Kapitaïn Generaal van Holland, het commando van 't Guarnizoen in 's Hage daar onder begreepen, te rugge geeve, en de Prins zal bereid zyn, zich derwaards te begeeven, en om met de voornaamste Regenten te concerteren over het geen zo 't algemeen, als 't byzonder welzyn van den Staat vordert.

„ Hy wil aan niemand ongelyk doen en
vor.

vordert niets, dan 't geen hem wettiglyk toekomt. Maar omtrent stukken, die het welzyn van 't Vaderland betreffen, of zyne eer in de Waagschaal stellen, kan hy niets toegeeven".

4 *Vraag.* Waar werd in 't laatst van Louwmaand een aanmerkelyke voorstel ten opzichte van het Stadhouderschap gedaan?

Antw. Ter Vergadering der Heeren Staaten van Holland: alwaar die van Haarlem ten sterksten drongen op het uitvoeren eener voorige propositie van Amsterdam, raakende het onderzoek van de pligten en bezigheden aan het Ampt van Stadhouder van Holland verknogt. Waar by zy nog een ander aanmerkelyk voorstel voegden, om naamelyk door eene byzondere commissie onderzoek te doen, op hoedanig eene wyze de Regeering in het toekomende, by wege van repraesentatie, zoude worden geschikt, op dat het Volk daar in een behoorlyken invloed bekwame.

IX.

Toestand der Hollandsche Militie. Beweegingen te Amsterdam. Pooging der Heusdenaaren.

1 *Vraag.* Welke schikkingen maakten de Hollandsche Staaten over hunne Militie na de suspensie van Z. D. Hoogheid?

Antw. Zy lieten alle de Hollandsche Regimenten, in zo verre zy die bekomen konden, in hunne Provincie trekken, en verdeelden dezelve in een zogenaamd cordon,

van den Maas, langs de Geldersche en Utrechtsche grenzen, tot aan de Zuiderzee by Naarden, en droegen het opperbevel dier troepen op aan den Generaal van Rysfel, den Rhyngrave van Salm en anderen, die zy 't best meenden te kunnen betrouwen.

2 *Vraag.* Waren alle de Hollandsche Staatsleden voor deeze maatregelen?

Antw. Neen; behalven de meerderheid der Ridderfchap, die standvastig 's Prinzen belangen aankleefden, en eenige kleinere Steden, behaagden dezelve ook geenszins aan de meerderheid der Amsterdamsche Raaden.

3 *Vraag.* Hoe gedroegen zich hier omtrent de Amsterdamsche Burgers?

Antw. Tot hier toe hadden zy alles aan hunne Regenten overgelaaten; doch thans begon men hier ook fmaak in verandering te krygen.

4 *Vraag.* By welke gelegenheid openbaarden zich de eerste geweldige gisting te Amsterdam?

Antw. Op het tydstip, dat de Regenten op de bedoelingen van den Rhyngrave eenkwaad oog kreegen, en wilden, dat men het cordon van de grenzen zoude neemen, en het corps van den Rhyngrave afdanken.

5 *Vraag.* Wat gebeurde 'er toen?

Antw. De zogenaamde volksparty ondersteund wordende door de meerderheid in den Krygsraad, werden 'er Burger - Geconstitueerden aangesteld, die de Schuttery op den Dam vergaderden, en de Regeering
nood

noodzaakten, het cordon te laten blyven, en te stemmen voor het aanhouden van het corps van Salm. Ja zelfs verpligtte men den Raad om toe te staan, dat, volgens den eisch van Haarlem en anderen, het corps van Salm in 's Hage zoude worden gelegd; 't geen echter door andere Steden werdt verhinderd.

6 Vraag. Hoe gedroegen zich die van Utrecht?

Antw. Zy ontvingen van tyd tot tyd eene menigte van Hollandfche Auxiliairen en ammunitie: terwyl ze hunne wallen dagelyks meer en meer versterkten, zo dat zich in dit Gewest alles tot een inwendigen oorlog schikte.

7 Vraag. Gebeurde 'er ook iets merkwaardigs in de kleine Hollandfche Steden?

Antw. Verscheidene dier Steden, welke geen stem ter dagvaart hebben, deden thans iterke poogingen om daar toe mede beschreven te worden, vooral die van Heusden, welke hunne Regeering ook op eene willekeurige wyze removeerden en veranderden.

X.

Geweldige Remotien te Amsterdam en Rotterdam. Oproer te Hoorn.

1 Vraag. Hoe stondt het thans met de boven vermelde Haarlemsche Propositien?

Antw. Men was het daarover gansch niet eens. Zommige leden van H. Ed. Gr. Mog. wilden die gewigtige stukken spoedig hebben afgedaan; terwyl anderen, waar

onder Amsterdam, een bedaard onderzoek vorderden door negentien Heeren, te weeten één uit de Ridderſchap, en één uit ieder ſtemmende Stad.

2 *Vraag.* Welke gewigtige gebeurtenis volgde hier uit ?

Antw. De opgezette Volkſvrienden, ziende dat zy hunne oogmerken door zagte maatregelen niet konden bereiken, begaven zich in eene groote menigte naar den Dam, bezetten het Stadshuis, en dwongen den Raad alles toe te ſtemmen wat zy eischten, 't geen voornaamelyk beſtondt in het removeeren van negen leden van Regeering, waar voor eenigen tyd daarna negen andere werden verkooren.

3 *Vraag.* Wat gebeurde omtrent dien zelfden tyd te Rotterdam ?

Antw. Aldaar hadt in den Raad omtrent het zelfde plaats, als te Amsterdam; waarom ook in die Stad, door de Schuttery, gelyke maatregelen genomen, zeven Raaden geremoveerd, en daar voor zeven andere in de plaats geſteld werden.

4 *Vraag.* Welken invloed hadt dit alles by H. Ed. Gr. Mogenden ?

Antw. Naauwelyks waren de remotien geſchied, of 'er wierden nieuwe deputatien uit de Vroedſchappen der beide Steden ter dagvaart gezonden, die echter niet aanſtonds zitting konden krygen, dewyl de oude Heeren, wier commiſſien nog niet ten einde waren gelooopen, weigerden op te ſtaan. Dan, na een kort onderzoek, noodzaakte

zaakte de meerderheid de afgedankte Heeren hunne stoelen te verlaten.

5 Vraag. Wat was middelerwyl te Hoorn voorgevallen?

Antw. Een geweldig oproer, ontstaande uit het misnoegen, 't welk het Gemeen hadt opgevat tegen de Vryheidszoonen: dan hier van werdt ras een einde gemaakt door eene Staats commissie met militie voorzien, die alle oproerigheden schielijk dempte.

XI.

Gevecht te Jutphaas. Oproer te Amsterdam.

1 Vraag. Schikten zich de zaaken in Utrecht tot eene verzoening?

Antw. Geenszins: de verbittering werdt hoe langer hoe grooter; waarom men van weerskanten maatregelen nam, om zich, zo veel mogelyk, van de penningen, die ten platten lande werden geheven, te verzekeren.

2 Vraag. Wat middelen werden hier toe onder anderen van de zyde der Staaten gebruikt?

Antw. Deeze zогten de post by Jutphaas aan de Vaart met militie te bezetten, en gebruikten ten dien einde een Bataillon van Van Elseren; doch 't welk eene onvoorzichtige onderneeming was, dewyl dit bataillon niet alleen door eene groote overmagt, maar 't geen 't ergst was, ook door geschut kon worden aangetast, zonder daar aan te kunnen antwoorden.

3 Vraag. Hoe liep die onderneeming ten einde?

:

Antw. Zeer ongelukkig : want de Burgery trok uit met geschut, men werdt handgemeen, en 't geschut der burgery was in gevaar van weggenomen te worden ; doch door verkeerde orders raakte 't bataillon in verwarring, waar van de Burgers gebruik maakende, 't zelve gedeeltelyk ruineerden en met achterlaating van alles op de vlugt dreeven.

4 *Vraag.* Hoe stonden de zaaken thans te Amsterdam ?

Antw. Zeer wankel : men hadt daar de gewigtige verandering gemaakt door eene zogenaamde volksstem van ruim zestienduizend burgers ; doch thans begonnen de vrienden der afgedankte Regenten insgelyks adresfen te laten tekenen, welker tekenaars men voorzag, dat veel magtiger zouden weezen dan de voorige, waar uit zoude volgen, dat, indien de Regeering behoorde af te hangen van de meerderheid der volksstem, de hekken wederom zouden moeten worden verhangen.

5 *Vraag.* Wat was hier het gevolg van ?

Antw. Er ontstond een hevig oproer, in 't welk de huizen van twee Burgemeesteren en zommige andere braave lieden werden geplunderd, 't welk juist geschikt was om de adresfen van de tegenparty den bodem in te slaan, en de voorstanderen der oude constitutie den moed te beneemen van verder iets te waagen.

6 *Vraag.* Waar was de woede het hevigst ?

Antw. Op en by het Kattenburger plein, naar

naardien de Kattenburgers, zich wilden verdedigen tegen de volksparty die op hen aantrok, onder voorwendzel, dat zy het oproer hadden begonnen.

XII.

Staat der Hollandsche Militie. Commissie van Woerden.

1 *Vraag.* Welke maatregelen namen de Staaten van Holland by gelegenheid van 't voorgevallene te Jutphaas?

Antw. Reeds voor dien tyd hadden zy aan de Hoofd-Officieren der Regimenten order gegeven, om, op het eerste bevel van den Generaal van Rysfel, naar Utrecht te marcheeren, waar uit groote oneenigheid tusfchen de Hollandsche en de Algemeene Staaten ontftondt. Doch thans werden in Utrecht de Salmfche Husfaren en meer andere troepen in bezetting gelegd.

2 *Vraag.* Wat deden H. H. Mog. hier tegen?

Antw. Zy fufpenderden in hunne functien den Generaal van Rysfel en de verdere Officieren, die de bevelen van Holland gehoorzaamden. Deeze daarentegen namen de gefufpenderde Officieren in hunne protectie, en verjoegen, zo veel zy konden, de geene, die niet wilden gehoorzaamen, welke van den anderen kant wederom door de Algemeene Staaten in befcherming werden genomen.

3 *Vraag.* Wat was hier van 't gewigtig gevolg?

L 5

Antw. Dat

Antw. Dat de meeste Hollandſche Regimenten, die middel konden vinden, om door de ſterk bezette paſſen te komen, naar den Gelderſchen bodem weeken, en zich in dienſt begaven van de Gelderſche en Utrechtsche Staaten, welke onlangs een verbond van onderlinge beſcherming tegen de Hollandſche onderneemingen hadden geſloten.

4 *Vraag.* Was deeze gebeurtenis thans niet van groot gewigt?

Antw. Voorzeker. De Gelderſche en Utrechtsche Staaten kreegen hier door gelegenheid, om een aanzienlyk campement by Zeiſt op te ſlaan, terwyl de Hollanders in de onmogelykheid raakten van iets gewigtigs uit te voeren.

5 *Vraag.* Wat vloeide hier uit voort?

Antw. De Volkſvrienden, die zich gouden bergen uit de gedaane remotien beloofd hadden, werden gemelyk, dat 'er niet meer wierdt uitgevoerd; zy kreegen dus wantrouwen op hunne hoofden, en werkten uit, dat het geheel beſtier van zaaken in het toekomende aan eene commiſſie van vyf Heeren te Woerden zoude worden overgelaaten, onder welke de Rhyngrave onmiddelyk te Utrecht het bewind zoude voeren.

6 *Vraag.* Vonden zy nog niet eenig ander middel uit, zo zy meenden, zeer geſchikt tot het ſpoedig afdoen der verſchillen?

Antw. Ja. Die van Holland wilden, op voorſtel van Amſterdam, de Mediatie van alle de verſchillen overgeeven aan Z. Allerchr. Majesteit, den Koning van Frankryk.
Dan

Dan dit wilde ook niet gelukken, naardien de andere party begreep, dat men in zulk een geval insgelyks de overige nabuurige Mogendheden moest vraagen.

XIII.

Ontmoeting by Soestdyk. Pretense Staaten te Utrecht.

1 *Vraag.* Eindigde de togt naar Soestdyk even gelukkig als die naar de Vaart?

Antw. De uitgetrokken burgers vonden daar een gewigtigen tegenstand van 70 of 80 militairen, raakten in wanorder, en keerden te rug met een aanmerkelyk verlies.

2 *Vraag.* Hoe stondt het thans met het Zeister campement?

Antw. Hetzelve werdt van dag tot dag sterker, en zette zyne naderingen voort tot aan de Bild, alwaar dagelyks Schutgevaarten werden gehouden.

3 *Vraag.* Hoe verging het de Wykenaars?

Antw. Op de eerste opeiseling van een corps Geldersche troepen gaven zy hunne Stad over zonder één schoot te doen.

4 *Vraag.* Werwaards gingen eenige weinige Amersfoortsche Staatsleden omtrent dien tyd?

Antw. Zy begaven zich naar Utrecht, en rechtten aldaar met de tegenwoordige Stads Regeering eene tweede Staatsvergadering op, die ook haare Afgevaardigden naar 's Hage zondt, om aldaar zitting te krygen in de Algemeene Staaten, 't geen hen ook gelukte. Doch door de werkzaamheid der Frie-

Friesche Regenten , om hunne afweezende leden ter algemeene Staatsvergadering te zenden , werdt de meerderheid ter Generaliteit voor die party in zyne geboorte gesmoord.

5 *Vraag.* Wat zoude anders het gevolg geweest zyn ?

Antw. Het doordryven der Raadsbesluiten omtrent de Militie , overeenstemmende met de begeerte van Holland. Doch de Raad van Staaten weigerde de uitvoering , en won dus tyd , tot dat de afweezige Friesche Heeren de zaaken wederom deden veranderen.

6 *Vraag.* Van wat middel bediende men zich nog verder in Holland , om alle voorstanders der oude constitutie te doen zwygen ?

Antw. Van zogenaamde burgerlegertjes , uit verschillende Vrycorpsen by elkanderen getrokken , en met ruitery en geschut voorzien , van welken het eene geheel Zuidholland doorzworf , en overal met het ontwapenen der Oranjegezinden enz. zich bezig hielden , terwyl het andere gelyke diensten deedt in Westfriesland.

7 *Vraag.* Waar speelde het Zuidhollandsch Burgerlegertje wel voornamelyk eene aanzienelyke rol ?

Antw. By Delft : want zo ras zy daar gekomen waren , staken de Delftsche Vryheidszoonen , die tot hier toe hadden moeten zwygen , de hoofden op , veranderden de Regeering naar hunnen zin , en ontwapenden ,

den, met behulp van een gedeelte van het legertje, het Oranje-genootschap.

XIV.

Staat der zaaken in Zeeland, Gelderland en Overysfel.

1 *Vraag.* Hoedanig was thans de openbaare staat der zaaken in Zeeland?

Antw. Vry verward. Dan hoewel de thans heerschende gevoelens der Volksgezinden by zommige leden een gereeden ingang vonden, was toch de groote menigte het Stadhouderyk huis en de wettige Regenten toegedaan, waar door ook een plegtig Staatsbesluit gebooren werdt, om zich onwrikbaar te houden aan de oude Constitutie.

2 *Vraag.* Waar vervoegden zich de gevlugte inwoners van Hattem en Elburg?

Antw. Zy wagtten met geduld op de daadelyke Protectie der Heeren Staaten van Holland, doch ontvingen niets dan het burgerrecht in verscheidene Hollandfche Steden: voorts begaven zy zich veelal naar Utrecht, en dienden aldaar als Auxiliairen.

3 *Vraag.* Welke maatregelen namen die van Overysfel?

Antw. Zy bragten een groot aantal hunner ingezetenen in de wapenen; maakten Projecten van Brigades; roeiden de Oranje-Societeit te Deventer uit, by welke gelegenheid eenige der leden sneuvelden; ontfloegen zich van de oude Regeerings reglementen, en beroofden den Stadhouder van zyne meeste privilegien.

4 *Vraag.* Wat

4 *Vraag.* Wat gebeurde te Hasfelt?

Antw. Men was daar meerendeels het huis van Oranje toegedaan, en wist eenige militie uit Gelderland binnen te krygen. Doch de zaak lekte uit, eer men zich genoegzaam in staat van verdediging hadt gesteld, en dus moest men zich weder overgeeven.

XV.

Mislukte reize van Haare Koninglyke Hoogheid Mevrouw de Prinsesse van Oranje.

1 *Vraag.* Welke aanmerkelyke gebeurtenis, die eerlang eene geheele omwenteling veroorzaakte, was intusfchen voorgevallen?

Antw. De voorgenomen doch mislukte reize van H. K. Hoogheid, Mevrouw de Prinsesse van Oranje, naar 's Hage, ondernomen, om, ware het mogelyk, eene verzoening tusschen de Staaten van Holland en haaren Gemaal te bewerken.

2 *Vraag.* Hoe was het met de oorzaak en de omstandigheden deezer mislukte reize?

Antw. H. K. Hoogheid, in 't laatst van Zomermaand, over Goejanvervellen Sluis enz. van Nimwegen in stelte naar 's Hage willende reizen, lekte daar iets van uit, door het bestellen van paarden te Haastrecht en Nieuwpoort, waarom de Commissie te Woerden order gaf aan de aldaar liggende militairen en auxiliëren, de hier door passerende aanzienlyke lieden aan te houden; 't welk dan H. K. Hoogheid by de gemelde

de Sluis , door eenig Volk van Gouda , overkwam.

3 *Vraag.* Wat gebeurde toen verder ?

Antw. De Hollandſche Commiſſie te Woerden vervoegde zich by H. K. H. ; ſprak met Hoogſtdezelve , en gaf kennis van dit geval aan de Staaten van Holland , die zodanig een antwoord gaven op hun bericht , dat de Prinſeſſe , zonder naar 's Hage te mogen reizen , geraaden vond naar Nimwegen te rug te keeren.

4 *Vraag.* Van welke uitwerking was deeze gebeurtenis by de meerderheid van H. H. Mog. en de overige Provinciën ?

Antw. Het voorgevallene werdt aldaar zeer euvel opgevat , en men zammelde niet met den Staaten van Holland het gewigt dier beleediging en derzelve waarſchynelyke gevolgen , die men voor hunne rekening liet , onder het oog te brengen.

5 *Vraag.* Bleef het daarby ?

Antw. Geenszins : 'er verſcheen eerlang ter tafel van H. H. Mogende eene kragtige Memorie van den Koning van Pruiffen , in welke eene behoorlyke voldoening voor de beleediging , Z. Majesteits Zuster aangedaan , van de Hollandſche Staaten werdt gevorderd ; terwyl men van alle kanten vernam , dat 'er een Pruiffiſch leger naar onze grenzen rukte.

6 *Vraag.* Hadt dit eenige uitwerking by de heerſchende party in Holland ?

Antw. Zeer weinig ; etlyke Schryvers , die tot hier toe de Natie misleid hadden , voeren voort haar te begoochelen. Deeze Staat-

Staatkundigen zagen geen gevaar: de Post van den Nederrhyn beweerde stout, dat de Pruisfche Koning de zaak niet kon onderneemen, zonder 't verlies van Silefien; terwyl verscheidene Courantiers op hun papier eene Fransche armée, tot ondersteuning der Vryheidszoonen, by Givet deden famen trekken.

XVI.

Gewapend oproer in Friesland.

1 *Vraag.* Wat gebeurde in de Provincie van Friesland in Oogst- en Herfstmaand deezes jaars?

Antw. Een openbaar gewapend oproer, door eene kleine minderheid van Staat tegen de groote meerderheid ondernomen, door middel der gewapende Vrycorpsen en Schut-terien, die meerendeels de belangen der minderheid aankleefden.

2 *Vraag.* Welke waren de waare oorzaken deezer gisting?

Antw. De algemeene leere der Volksvrienden, volgens welke de meeste Friesche Regenten veel te onafhangelijk waren; de haat tegen den Stadhouder, die door de Friesche Staaten in zyne wettige regten werdt gehandhaafd; het misnoegen van het volk over zommige dingen, die op zich zelven gering, door anderen op het grootst waren uitgemeeten. Doch wel voornaamelyk de onmogelykheid om de toenmaallige Hollandsche ontwerpen, in de algemeene Staatsvergadering, door te dryven, zonder vooraf eene geheele omwenteling

teling in de Friefche Staatsgefteldheid te bewerken.

3 *Vraag.* Onder welk voorwendzel werd't het geweld hier ondernomen?

Antw. In gevolge van een zeer beleedigend Protest der Minderheid in de Friefche Staatsvergadering werd't hetzelfde door de Meerderheid overgegeeven aan den Procureur Generaal, inmiddels begaven de Stellers van dat Protest zich naar Holland, en beraamden aldaar hun plan met de hoofden der zogenaamde Volksparty.

4 *Vraag.* Waar vestigden zy zig?

Antw. In de Stad Franeker, alwaar men de gemoederen meer dan elders had verbittert, en waar men zich, tegen de placaten der Staaten, van buskruid, geschut enz. hadt weeten te voorzien.

5 *Vraag.* Hoe bevorderden zy verder hunne belangen?

Antw. Zy verzamelden in Franeker de meeste magt der gewapende boeren en burgers, en verbonden aan zich de hoofden dier corpfen, door het doen ondertekenen van een Declaratoir, waar in de wettige Regeering, met byvoeging van een aantal bedreigingen, werd't afgezwooren.

6 *Vraag.* Wat deedt men verder in die Stad?

Antw. Men rechte aldaar een zogenaamd Defensie-Weezen op, 't welk de Stad met eene meenigte van batteryen versterkte; verscheiden perfoonen gevangen nam en verhoorde; de nabuurige kleine Steden met bezetting voorzag enz.

M

7 *Vraag.* Welke

7 Vraag. Welke waren de gewigtigste daaden van het Defensie - Weezen van Franeker?

Antw. Het schryven van een brandbrief aan verscheidene Regenten, en het afzenden van een Burgerlegertje naar het Dorp Stiens, 't welk echter, byna zo ras het den vyand zag, de vlugt koos.

8 Vraag. Hoe liep het eindelyk af met de Hoofden dezzer party te Franeker.

Antw. Toen zy zagen, dat, door de omwenteling in Holland, hunne zaaken verlopen waren, redden zy zich door eene verhaaste vlugt, en lieten hunne aanhangers aan de gevolgen hunner daaden over.

XVII.

Inval der Pruisen in Holland.

1 Vraag. Hoe beantwoordden de Hollandse Staaten de reeds gemelde Memorie des Konings van Pruisen?

Antw. Zy bleeven pal staan by hun aangenomen stelsel, en gaven op dat stuk, niet tegenstaande de waarschuwing der Ridder-schap, een weinig betekenend antwoord.

2 Vraag. Wat gebeurde derhalven verder?

Antw. Eenige weken laater liet de Koning van Pruisen eene tweede Memorie overgeeven, en toen daar op ook geen voldoende bescheid kwam, eischte de Pruisische Gezant binnen vier dagen een beslissend antwoord op deeze vier punten: of de Staaten genegen waren of niet om met een brief verschooning te vragen aan H. K. Hoogheid en haar in 's Hage te noodigen? Of zy op requisitie der

der Prinfesse de beledigers wilden ftraffen? Of zy alle de verkeerde refolutien, by deeze gelegenheid genomen, wilden herroepen? Of zy eindelyk 's Hage, of eene andere neutrale plaats, tot het aangaan van onderhandelingen wilden bepaalen, om de thans heerschende verschillen uit den weg te ruimen? Dan ook deeze dringende nota, wordt met algemeene bewoordingen beantwoord.

3 *Vraag.* Wat was hier van 't gevolg?

Antw. De Pruisfifche troepen trokken met verhaasting door Gelderland, namen, na een klein bombardement, Gornichem weg, trokken door de gemaakte inundatien, diewegens de laagte van het rivierwater weinig betekenden, en waren in 't hart van Holland eer 'er genoegzaam iemand aan hadt gedacht; terwyl de Fransche Gezant, door zyn Hof te huis ontbooden, vooraf 's Hage had verlaaten.

4 *Vraag.* Hoe gedroegen zich die van Utrecht by deeze gelegenheid?

Antw. De Rhyngraaf hadt naauwelyks eenig berigt van het opbreeken der Pruisfifche troepen naar Holland ontvangen, of hy vlugtte met zyn geheel Guarnizoen en met achterlaating van 162 stukken geschut naar Holland, in den nacht tusschen den 15 en 16 van Herfstmaand deezes jaars; werwaards hy van eene groote meenigte Yveraars, die nu niet langer in de Stad durfden blyven, wordt gevolgd. Waarna Z. D. Hoogheid op den volgenden morgen binnen de Stad

trok met eenige troepen, en alles in den ouden staat stelde.

5 *Vraag.* Gelukten intusfchen aan de Pruisfen hunne verdere onderneemingen?

Antw. Ja. Van 't meerendeel van Zuid-holland werden zy zonder slag of stoot meester, en in Westfriesland hadden zy ook, zo zy daar al noodig waren, weinig tegenstand te vreezen; zo dat thans de eenige zwaarigheid bestondt in Amsterdam, alwaar het scheen dat men het uiterste wilde waagen.

6 *Vraag.* Konden de Amsterdammers het volhouden?

Antw. Neen: want al ras raakte Weesp met Naarden op order der Staaten in de Pruisfische magt, en dus was de Amsterdamfche waterbron afgesneden. Toen voorts de buitenposten van Amstelveen, Ouwerkerk enz. werden aangetast, verdedigde men zich wel dapper, doch moest het eindelyk opgeeven. De Pruisfifchen werden dus meester van den Overtoom en by verdrag van de Leidsche Poort; terwyl de Stads- Regeering zich voegde by alle die maatregelen, welke reeds door de overige leden van Holland, tot eene bevrediging en omwenteling van zaaken, waren genomen.

XVIII.

Herstelling van Z. D. Hoogheid in zyne booge waardigheden; en uitblusfching der verscbillen.

1 *Vraag* Welke maatregelen namen Z. D. en H. K. Hoogheid by gelegenheid van 't ge-

't gewigtig tydftip, dat de Pruiſſiſche troepen in Holland zouden trekken?

Antw. Z. D. H. gaf een Declaratoir in 't licht, en H. K. H. ſchreef een brief aan den Hertog van Brunſwyk, Generaal der Pruiſſiſche troepen, daarin aanduidende, dat dit werk niet ondernomen werdt om het land te benadeelen, maar wel om, door 't herſtellen der ruſte, 't zelve voor zyn nabij zynden ondergang te bewaaren.

2 *Vraag.* Hoe gedroegen zich de Staaten van Holland?

Antw. Acht Steden wilden te Amſterdam vergaderen, doch voegden zich weder by de meerderheid, en toen men zag, dat men de party toch verlooren had, werden 'er reſolutien gemaakt tot intrekking der ſuſpenſie en tot herſtelling van Z. D. Hoogheid in 't Commando van 's Hage. Waarop ook Z. D. en H. K. Hoogheden verzogt werden wederom in 's Hage te komen, gelyk ook de placaaen tegen het draagen van Oranje-verfierzelen enz., werden ingetrokken.

3 *Vraag.* Hoe liep het af met de door Pruiſſen gevraagde voldoening?

Antw. Dezelve werdt aan H. K. Hoogheid geheel en al overgelaaten, die zich vergenoegde, met eenige weinige Heeren, van hunne Regerings ampten te doen verlaaten.

4 *Vraag.* Bleeven die van Overyſſel ſtandvaſtig by hun nieuw Regeerings Reglement?

Antw. Neen; zo ras zich de Pruiſſiſche Huſſaren aldaar mede begonnen te vertooven, ſtaken de Oranje vrienden het hoofd we-

wederom op, en alles werdt in de oude gedaante hersteld.

5 *Vraag.* Hoe liep het af met die geene, welke de hoofdrolle gespeeld hadden?

Antw. Veele veruen gevat en gestraft. Andere ontkwamen het met eene geldboete of verlies hunner ampten. De meeste namen ondertusfchen de wyk naar de Oostenrykfche en Fransche Nederlanden; vooral naar St. Omer en Grevelingen.

6 *Vraag.* Op hoedanig eene wyze werdt de oude regeeringsform in Holland verzekerd?

Antw. Z. D. Hoogheid werdt door H. Ed. Gr. Mogende gemagtigd, eene Commissie naar de Hollandfche fteden te zenden, om alle verdagte Regenten te removeeren, en daar andere voor te kiezen.

7 *Vraag.* Bepaalde men zich alleen by dit middel?

Antw. Neen: de Republiek floot tractaaten van Alliantie met Groot Brittannien en Pruifen, in welke de Stadhouderlyke Regeering, zo als die op dat tydftip in ieder Provincie was, werdt geguarandeerd. Ook guarandeerden de zeven Provinciën elkan- deren onderling de bewaaring der Stadhou- derlyke voorrechten, zo als die in de ver- fchillende Gewesten waren opgedraagen en bezwooren.

